

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

2013. NYÁR

2013. NYÁR

BENJAMIN

BRITTEN 100

Egy nagy reformer
születésnapjára

ALDO CICCOLINI

Az ICMA idei életműdíjasa

MARCUS MILLER

A VeszprémFest vendége lesz

VUJICSICS EGYÜTTES

XVIII. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

2013 | 2014

BÉRLETVÁLTÁS
2013 | április 22 – június 30.

Ahol kinyílik a világ

CARMEN

A Budapesti Filharmóniai
Társaság Zenekarának –
az Operaház
együttesének tagjai

www.opera.hu

BRITANNIA ARANYKORA (22–23. oldal)

ANTALFFY-ZSIROSS DEZSŐ (28–29. oldal)

AZ ERKEL SZÍNHÁZ HANGJAI (79–81. oldal)

DOSSZIÉ

Great Britten – Aldeburgh bárójának centenáriuma
Balázs Miklós esszéje 4

KLASSZIKUS

„... és akkor ott van a zene iránti végtelen szenvedély”
Aldo Ciccolini, az ICMA 2013. évi életműdíjasa 8

Szirányi Gábor: Zongorabillentyűk
A Gramofon Könyvek sorozat új köteteről 11

Fesztiválkörkép 2013 nyár
A Müpa Wagner-fesztiválja, Zsidó Nyári Fesztivál, Zempléni Fesztivál, Kaposfest 12
A Filharmónia nyári kínálata Budapest, Szombathely, Fertőd, Mosonmagyaróvár 22

„Most elmegyünk a falig”
Beszélgetés Ókovács Szilveszterrel, az Opera főigazgatójával 24

Antalffy-Zsiross Dezső emlékezete 28

A népopera miskolci bölcsője
Kesselyák Gergely a megújult Bartók Plusz fesztiválról 30

Oedipus Rex és Lajka, az úrkutya
Négy évre előre tervezik a fesztivál-produkciókat az Armelnél 32

Duna Palota: kulturális központ a város szívében 34

Egy sokoldalú muzsikusi: Riederauer Richárd 36

Zenekari körkép 37

KRITIKA 50

JAZZ

„Minden napért hálás vagyok”
Marcus Miller, a basszusgitár-fenoméni 62

Feszt szól a zene Veszprémben – tizedszer 65

Ifjú tehetség: Juhász Márton 66

Koncertajánló 67

KRITIKA 68

VILÁGZENE

„Ez ma már történelmi zene”
Negyvenedik születésnapjára készül a Vujicsics Együttes 74

KRITIKA 77

GRAMOFON-HANG

Az Erkel Színház hangjai – Ujházy László tanulmánya 79

Terjesztési pontok 82

1996-ban alapította: **Iványi Margó, Bősze Ádám, Retkes Attila és Zipernouszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila** Főszerkesztő-helyettes: **Bércesi Barbara** Főmunkatársak: **Albert Mária, Ujházy László, Várkonyi Tamás, Zipernouszky Kornél**
Lapterv: **Práczy István** Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

Címlapon: **A Vujicsics Együttes** Forrás: a zenekar médiatára

A szerkesztőség postacíme: H-1282 Budapest, Pf. 68 Telefon: (06-1) 430-2870 Fax: (06-1) 436-0101 E-mail: info@gramofon.hu • **Internetes folyóirat:** www.gramofon.hu • Kiadja a **Retkes Attila Kulturális Értéktérítő Kft.** H-1037 Budapest, Fergeg utca 11. Felelős kiadó: **Retkes Attila** • Előfizetés, terjesztés, hirdetés: **Orbán Erika, 06-20-998-1499** E-mail: info@gramofon.hu

Nyomás és kötés: Press Time Kft., 1066 Budapest, Lovag utca 15. Felelős vezető: Schmidt Dániel

Megjelenik évszankonként. Előfizethető a kiadó címén, telefonon, faxon, e-mailben.
Az éves előfizetés ára 2013-ban: 3000 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

A Gramofon az ICMA nemzetközi zsűrijének tagja

Great Britten

**Aldeburgh bárójának
centenáriuma**

Fotó: Roland Haupt

A 19. század két operaszerző-óriása, Giuseppe Verdi és Richard Wagner bicentenáriuma mellett még egy jeles komponista kerek évfordulójáról emlékezik meg a világ zenei közönsége idén: száz éve született Benjamin Britten. S ha már operaszerzők: vajon Puccini és Richard Strauss halálával csakugyan leáldozó pályára állt volna a „komoly” daljáték műfaja? Talán nem épp Britten volt az, aki új utakra irányította, friss zenei és irodalmi nyelvre terelve megfiatalította, új életre támasztotta az operát?

◆ Balázs Miklós

Hallatlanul gazdag és sokszínű életművén végigtekintve elmondható: Benjamin Britten egész pályafutását és szakmai munkásságát végigkísérte a zenés színpadi játék. Holott alig akadt műfaj ennek a szerfelett termékeny és nyitott szellemű muzikusnak a repertoárjában, melyben ne alkotott volna. Jóllehet nem írt grandiózus, monolit tömbökből faragott szimfóniákat, de a megejtően szép ifjúkori kedvenc, a Simple Symphony vagy az egyik legnépszerűbb zenekari műve, a Sinfonia da Requiem nem helyettesítik-e kellő meggyőzőerővel a nagy ívű – mondjuk: waltoni vagy Vaughan Williams-i méretű – szimfonikus hanghegyeket? Emellett sem versenyművei, sem kamaraművei nem szoríthatók a zenetörténet margójára. Három érettkori vonósnégyese megkerülhetetlen remekmű a műfaj 20. századi recepciójában, szólócellóra írott szvitjei egy Bach óta szunnyadó hagyományt ébresztenek fel Csipkerózsika-álmából. Hegedűre, zongorára (illetőleg két zongorára) írott szóló- vagy kettőskoncertjei – bár az életmű relatíve korai szakaszának gyümölcsei –, kiegészülve a pálya legproduktívabb szakaszában született Cselló-szimfóniával, fontos és feltétlenül figyelmet érdemlő koncertdarabok. Abban azonban egyetérteni látszanak a muzikológusok, hogy Britten mindenekelőtt a vokális muzika terén alkotott maradandót. Olyan egyedülálló oeuvre az övé a dalok, operák, oratóriumok és kórusművek évszázados történetében, melyhez talán egyetlen múlt századi komponista munkássága sem fogható. Britten zeneszerzői tevékenysége ugyanis szinte összeforrt az angol nyelv zenei felhasználásának alapvető megújításával: dalciklusok, énekkari kompozíciók és színpadi dalművek hosszú sora az ékes bizonyítéka, hogy az angol nyelv, melyet korábban alkalmatlannak tartottak az operához, a neki megfelelő tonális és ritmikus zenei környezetben, belső prozódijától, eredendő jambikus lejtésétől meg nem fosztva, rendkívül hatásosan alkalmazható az operák és oratóriumok sajátos közegében. Ez pedig, mint látni fogjuk, döntő szempont egy komponista számára.

Angolul énekelni

Néhány kivételtől eltekintve Britten vokális repertoárja végig az angol nyelvet használja – még hozzá olyan tudatosan, tisztán és sallangmentesen, ahogyan Purcell óta alighanem senki. Meglehet, hogy a 20. század második harmadában már számos külföldi operát angolul játszottak a brit énekes társulatok, s kétségkívül születtek angol nyelvű zenés színdarabok Britten színre lépése előtt is – gondoljunk csak a William S. Gilbert szövegeire írt Arthur Sullivan-operettekre. Ám a modern opera egészen más elvárásokat támaszt a nyelvvel szemben, mint a mulattató, de nem túl tartalmas Sullivan-darabok. Talán nem véletlen, hogy Benjamin Britten első dalműve is afféle operett-kísérlet: az amerikai éveiben született Paul Bunyan, egy bumfordi favágó balladája még egy ifjú és ambiciózus komponista próbálkozása valahol a vígopera és a kor diavátját követő ún. kórus-operett találkozásánál.

Britten a II. világháborút megelőző években találja szembe magát az angol vokális zeneirodalom erősen hiányos és megtépzott hagyományával; amennyiben az elgari irányvonalat (The Music Makers, The Dream of Gerontius) lényegében folytathatatlanak, meghaladottnak ítéli. Ez az első komoly elhajlása a szerzőnek a megcsontosodott tradícióktól: miközben idősebb pálya- és honfitársai, Delius, Vaughan Williams, Holst, Walton, sőt a fiatal Tippett is szervesen kapcsolódnak az alapvetően német talajon kitevnyezett vokális és szimfonikus szokásrendhez, addig Britten látványosan szembefordul ezzel, és saját, külön utat keres. A kulcsszó itt a hagyomány, helyesebben az ahhoz való viszony: míg a kortársak folytathatónak és folytatanónak ítélték a tradíciót és kapcsolódni próbáltak hozzá, addig Britten – mintegy vissza-visszatérő, időtlen láncolat részeként – feldolgozni kívánta azt. Nem állt szándékában, hogy avantgárd „tomboló” módjára szembeforduljon a múlttal, tagadva minden berögzült értékhierarchia és ideológia érvényességét – ellenkezőleg. A cél: visszanyúlni a legmélyebben gyökerező, ősi tradíciókhoz, azokhoz a művészi eszközökhöz és mintázatokhoz, melyeket a közelmúlt esztétikája tudatosan vagy akaratlanul elfedett vagy elfelejtett. Éppen úgy, ahogyan Bartók vagy Stravinsky tettek – de Britten számára a művészi közlés, mint esztétikai aktus, mást jelent, mint kortársainál. Például lemond minden öncélúságról, és a megzenésített szöveg lényegi mondani- valóját helyezi az alkotás gyújtópontjába, ami pedig merőben szokatlan eljárás az „esztéta modernség” korában. Britten újszerűségének és hatásának egyik elvéthetetlen kulcsa a régi angol irodalom (és muzsika) beépítése a jelen zenei kánonjába. Más szóval: művészi szemléletének gyökerei a régmúlt, s nem a közelmúlt kulturális javaiban húzódnak, s annak felszínre emelésében, aktualizálásában, a jelen időre adaptált átesztétizálásában vállalnak szerepet. Britten, minthogy nyilvánvalóan nem lehetett sem részese, sem folytatója a fent citált, posztelgari „birodalmi szimfonizmus” szalon-sovinisza eszmeiségének, vagy a Light Music, a „könnyű zene” bárgyú modorosságba forduló felszínességének, lényegében önálló paradigmát teremtett. Ez a törekvés szorosan összefügg az élénk, viruló nyelviséggel, az angol énekbeszéd iránti konzekvens elkötelezettséggel. A népdalfeldolgozások, s mellettük az alapanyagukat a

legkülönbözőbb forrásvidékről kölcsönző dalciklusok ezt ugyanolyan hittel példázzák, mint az operák. Előbbiekben reneszánsz költőktől (Shakespeare, Jonson, Donne) a romantikus poétákon át (Blake, Coleridge, Keats) kortárs írókig (Hardy, Sitwell) terjed a felhasznált szövegek korpusza. Az operák szövegkönyveit ugyancsak irodalmi remekművek, Maupassant, Melville, Henry James és Thomas Mann munkái adják.

A kibékíthetetlen ellentét a kor jeles brit muzsikusaival szemben nem is lehetne nyilvánvalóbb. Míg a Master of King's (vagy Queen's) Music formális cím büszke birtokosai (például Arnold Bax vagy Arthur Bliss) ezer szállal kapaszkodtak a posztromantikus, akadémista iskola pilléreiből, elsősorban Elgar (és nem mellesleg Parry és Stanford) szimfonikus írásmódjába, addig Britten valósággal átnéz mindazokon, akiknek az avult viktoriánus szócséplés és a birodalmi grandeur sugárzó, valójában nagyon is hervadó esztétikum a sérthetetlen ideáljuk, s nem ismernek modernebbet Debussynél és a korai Richard Straussnál. S míg Vaughan Williams és Butterworth Stevensont és Housmant dolgozza fel, addig Britten újraolvassa a Bibliát (Canticle II), felfedezi Edmund Spensert, Thomas Nashe-t és George Peele-t (Spring Symphony), továbbá megismereti a közönséggel a walesi írónt, Myfanwy Pipert.

Britten, az előadó

Britten muzsikusi szerepfelfogása, amennyiben nem csupán alkotóként, de előadóként is exponálja magát, egyáltalán nem idegen a brit hagyománytól. Elgar maga is több

ízben elvezényelte és lemeze is vette legfontosabb munkáit, s számos eminens angol szerző volt lelkes előadója a maga szerzeményeinek hangversenyen és lemezstúdióban egyaránt. John Irelandtól Peter Maxwell Daviesig ez az úzus a mai napig töretlen. Britten azonban ebben is több volt kortársainál: nem csupán a saját kompozícióinak volt szenvedélyes tolmácsolója, de avatott zongoristaként és karmesterként számtalan alkalommal játszotta klasszikus szerzők műveit. Szvjatoszlav Richterrel és Msztyiszlav Rosztropovicsal kamarázott együtt, hozzájuk államhatárokon és ideológiákon átívelő barátság fűzte. Állandó zongorakísérője volt élet- és alkotótársának, Peter Pearsnek, továbbá lemeze vette egyebek mellett a János-passiót, Purcell Tündérkirálynőjét, s ismerünk tőle többek között Mozart-, Schumann- és Csajkovszkij-dirigálásokat is.

Előadói ambíciói, s az ehhez társuló eredmények és sikerek önmagukban is példázzák és magyarázzák azt a teljesség felé igyekvő, a zene és az azt körülvevő írott magas kultúra bővületében élő művész-egyéniiséget, aki nem elégszik meg a komponálással, de ihletett előadóként is színre lép. Ezen előadói megszólalások sora azonban csupán egyetlen mozaikja ennek a hatalmas és szerteágazó, mondhatni önfeledten kanyargó pályaképnek. Az Aldeburgh-i Fesztivál életre hívása, majd az 1940-es végétől folyamatos megrendezése egy másik, csaknem ugyanilyen lényeges mozzanatsor a komponista hagyatékában. Egy kis dél-angliai mezőgazdasági haszonépület, egy hajdani malátafeldolgozó üzem megvásárlásával és átalakításával Britten és köre létrehozott egy több száz főt befogadni képes hangversenytermet. Ez – melléképületeivel együtt – ideális központi helyszínül szolgált a művészeti fesztiválnak, melyre évről évre a legkiválóbb képzőművészeket, irodalmárokat és muzikusokat látta vendégül, Kodály Zoltántól Dietrich Fischer-Dieskauiig.

Az attitűd, mellyel Britten minden technikai akadályt leküzdve elfogadtatta magát előadóművészként, továbbá valamennyi bürokratikus korlátot áttörve megalapított egy nívós zenei fesztivált, ugyanarra a képre mutatnak: egy minden téren aktív és törekvő, küldetéses művész imázsára. Eszerint ugyanis Britten jóval több volt – ahogyan ma mondanánk – „univerzális muzikusnál”. Britten mélyen és elkötelezetten szociális lény volt, s a fentiek mindenekelőtt erre reflektálnak. A leginkább szignifikáns különbség, mely Britten és a vele egy időben élő és alkotó honfitársai között húzódik, az a társadalomhoz fűződő viszony, más szóval a művész és a szociális befogadó közeg hol egyirányú, hol interaktív relációja. Ahhoz, hogy ezt a magatartást a maga póztalan tisztaságában láthassuk, a brit történelem felé kell fordulnunk. Míg a kortárs angol szerzők – a legtermészetesebb módon – inkább csak reagáltak a történelem és a politika aktuális eseményeire, addig Britten tudatosan igyekezett formálni az őt körülvevő közösségi környezetet. A gyermekeknek szóló darabjai, mint a Let's Make an Opera vagy a The Young Person's Guide to the Orchestra a legszebb példák erre a hitvallásra.

Tudvalévő, hogy a II. világháború maradandó pusztítása, a gyarmatok fokozatos elvesztése és a számos éles kül- és

Élet- és alkotótársával, Peter Pears énekművésszel

Forrás: Gramofon-archív

Britten egy kis dél-angliai mezőgazdasági haszonépület, egy hajdani malátafeldolgozó üzem megvásárlásával és átalakításával hozta létre az Aldeburgh Zenei Fesztivált

belpolitikai konfliktus letörölhetetlen nyomot hagy a kor művészi produktumán. Azonban nem Brittenén. Ő nem reagál a történésekre, hanem művein keresztül reakciókat akar kiváltani, s ezzel kívánja áttételes módon, a művészi kifejezés közvetett eszközeivel formálni az angol társadalom gondolkodását. Korántsem véletlen, hogy például gyászmiséjében (*War Requiem*) egy első világháborús vértanú, Wilfred Owen halálterhes költeményeit vegyíti a szokásos kanonikus halotti mise-szöveggel, s legfontosabb operáiban milyen fájdalmas és velőig hatoló problémafelvetésekkel találkozni. Peter Grimes tragédiája az áthághatatlan társadalmi hierarchia korlátaira és azok léleknemorító pressziójára reflektál. Billy Buddé a mindent felülíró, militánsan és rugalmatlanul működő, anomáliákkal terhes jogalkalmazásra; a *The Turn of the Screw* és az *Owen Wingrave* a múlt örökségének folyvást ránk nehezedő, bénító hatására, a társadalmi szerepek levetkőzhetetlen merevségére figyelmeztetnek. A *The Rape of Lucretia* a nyers emberi erőszak és kegyetlenség lenyomatát őrzi, az *Albert Herring* az előítéletek és a társadalmi megbélyegzés, a szemforgató hipokrizis gúnyrajza. Britten tisztában van vele, hogy az Anglia előtt álló legfontosabb feladat a 20. században nem egyéb, mint föloldani a (történelmi) múlt és a jelen bénító konfrontációját, levetkőzni a rossz beidegződések, a nemzedékről nemzedékre átörökölt alakoskodás rongyait, és lebontani az ember és ember között húzódo, áthatolhatatlannak tetsző falakat. Úgy is fogalmazhatnánk: Britten egyike volt azon keveseknek, aki kiszellőztették Angliából a viktoriánus birodalmi nosztalgia és a joviális, pocakos lordok rókavadász-unalmának áporodott levegőjét.

A történelem és a „történő jelen”

Benjamin Britten életének hatvannégy esztendeje alatt – mely felölelte a mozgalmas 20. század második és harmadik negyedét – annyi minden történt hazájában, az Egyesült Királyságban, ami korábban csak évszázadok során esett. Nagy Britannia arannyal szegett, dicső történelmének ezen pár évtizede olyan gyökeres társadalmi változásokat hozott, melyet korábban elképzelni sem tudtak a Lordok Házának parókás gentlemanjei. Britten munkássága, jóllehet legtöbbször csak közvetve reflektál a történelmi kontextus rezdüléseire, mégis alkalmat kínál arra, hogy alkotóján, egy kivételes érzékenységgel és

kifejezőerővel megáldott művész-egyénség szűrőjén át figyelhessük a végbement mozgásokat. Britten születésekor, 1913-ban éppen kiterjedésének csúcán állt a Birodalom: hat földrészén tombolt a brit imperialista agresszió; s mikor 1976-ban a szerző meghalt, négy éve érvényben volt a nemzetközösség tagjainak helyi kormányzását szabályozó *Local Government Act*, s már túl volt első hangozik sikerein az angol humor zászlóshajójaként elkeresztelt *Monty Python Repülő Cirkusza*. Hogy milyen utat járt be egy militarista szigoron, gyarmatbirodalmi ideológián és az ehhez idomuló gazdasági szerkezet törvényein szocializálódott, sok tekintetben a külvilágtól izolált nép az Európai Közösség aktív tagságáig, arra akár még válaszolhatunk az angol zenekultúra 20. századi alakulásában.

Benjamin Britten világában a régi nem elmúlt, hanem folytonos és jelen idejű, a letűnt századok értékei nem változatlan formában megőrzendő múzeumi tárgyak, hanem organikus, velünk mozgó, velünk változó részei az eleven mindennapoknak. Számára a társadalom nem alattvalók szervilis raja, hanem együtt élő és boldogulni igyekvő, önálló polgárok közössége. A társas kapcsolat nem állami és egyházi papírossal pecsételt formális viszony, hanem a kölcsönös elfogadás és megértés mintája. Számára Anglia nem egy érzelmeit kimutatni képtelen, akaratos világhódító nemzet, nem a „remény és dicsőség földje”, hanem egy új társadalmi megegyezésben rejlő lehetőségek: a szolidaritás és a részvétel, a megélés és a megértés. Britten egész életműve, sőt alkotói személyisége homlokegyenest szemben áll a technokratizált társadalomszemlélet lélektelen rendszerével, az intézményi rangra emelt intolerancia süket füleivel, a szigetországban még a század közepén is dívó nyárspolgári arroganciával és szenttelen filiszterszemlélettel. Britten Angliája nem uralkodik többé a világon, hanem megkísérli megérteni azt és együtt élni vele. Britten Angliája kritikusan viszonyul saját magához, és nem rest kimondani a hibáit, tanulni belőlük, és ha kell, tud nevetni is rajtuk. Britten Angliája modern, nyitott és színes Anglia, amely a *Beatlest* és a *Gyalog galoppot* adta a világnak. Egy erős ország és nemes kultúra, melynek tartását, tekintélyét nem távoli népek kíméletlen leigázása adja, hanem a múlt bűneivel való szembenézés és változni akarás biztosítja. Britten páratlan gazdagságú életműve elvéthetetlenül tükrözi ezt a fajta modern és hazafias, mégis egyetemes és mélyen humanista szemléletet. ■

Aldo Ciccolini

„... és akkor ott van a zene iránti végtelen szenvedély...”

Az International Classical Music Awards (ICMA) idei életműdíját (Lifetime Achievement Award) a 88. életévében járó, nápolyi születésű zongoraművész, Aldo Ciccolini kapta. A nemzetközi zsűri – amelynek a Gramofon is tagja – érvelése szerint „a már életében legendás zongoraművész, Aldo Ciccolini több mint hetven éve állandó szereplője a nagyvilág színpadainak. Számos lemezfelvételén több teljes zeneszerzői életművet mutat be, s e felvételek az elmúlt évtizedekben számos kritikai elismerésben részesültek. Előrehaladott kora ellenére hallgatóságát továbbra is lenyűgözi a zene iránti szenvedélyével, és tanítványaival nagylelkűen osztja meg széleskörű szakmai tudását.” Az alábbi interjú kérdéseit az ICMA zsűritagjai állították össze, a beszélgetés március 18-án, közvetlenül a díjátadó ceremónia előtt készült, a milánói Auditoriumban.

ICMA: *Ma este ön Liszt Ferenc átíratában játssza Wagner közismert zenedráma-részletét, az Izolda szerelmi halálát. Mikor találkozott először Wagner e művével?*

Aldo Ciccolini: A nápolyi San Carlo Színházban hallottam először ezt az operát, körülbelül tízéves koromban. Teljesen átszellemülten hallgattam elejétől végéig ezt a művet. Nem emlékszem, ki volt a karnagy, de egy rendkívüli előadás volt, az biztos!

ICMA: *Képzelem, amint később megszerezte a mű zongorakivonatát...*

A. C.: Húszéves koromban vásároltam meg a zenekari partitúrát, mert nem érdekelték különösebben az operák zongorakivonatai. Mivel zeneszerzést is tanultam, gond nélkül képes voltam átolvasni a teljes partitúrát. A Szerelmi halál Liszt-féle átíratával sokkal később találkoztam. Azt gondolom, ez a legszebb szerelmes himnusz, amit valaha írtak; abszolút fantasztikus! Sok zeneszerző vallott csodálatosan a szerelemről zenéje által, de Izolda szerelmi halála fenségességében egyedi.

ICMA: *Ezt a halált ön inkább derűs fényben értelmezi?*

A. C.: Izolda újra együtt van azzal az férfival, akit szeret. Először magasztalja őt, majd „eldalolja”, miképp érte el ezt a teljes egységet vele. Többé nem két, hanem egyetlen személyről beszélhetünk.

ICMA: *Elképzeli ezeket a hősokeket játék közben?*

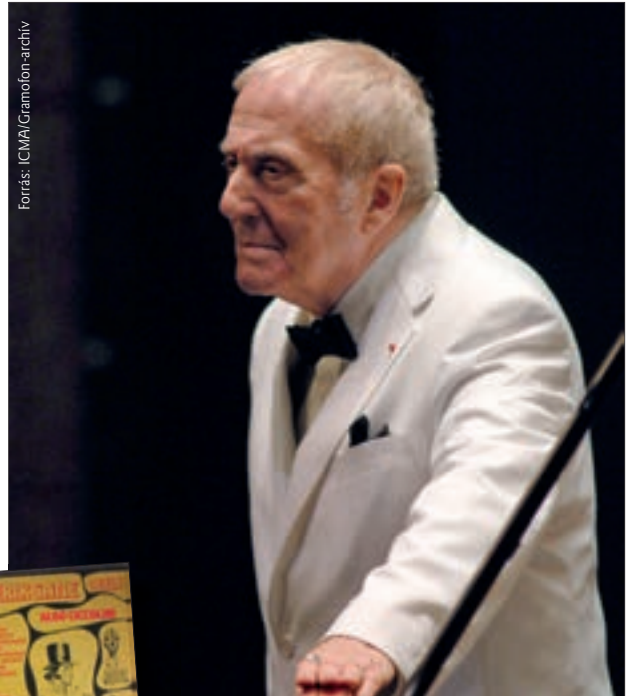
A. C.: Kénytelen vagyok! Számomra ők valóban olyanok, mint akik fizikailag is jelen vannak: egyikük halott, a másik még él. Mindemellett, más zongoraművészek teljesen másképp élhetik meg az egyes műveket – és lehet ez is teljesen helyénvaló. Nem létezik egyetlen ideális értelmezés. Minden művész az ő saját(os) látás- és hallásmódját viszi színre, amit kiemel bizonyos hatások, részletek hangsúlyozásával.

ICMA: *Lehetséges ennek a zenének egy nagyon tragikus olvasata is?*

A. C.: Nem hinném. Én nagyon pártolom az értelmezés szabadságát, de ebben a műben a H-dúr hangnem annyira fenséges, magasztos és ünnepélyes, hogy az örökkévalóság képzetét sugallja. Egy melodramai értelmezés minden bizonnyal mérsékelné e zene szépségét.

ICMA: *A Szerelmi halál eredetileg szoprán hangra íródott. Mi volt az ön legtanulságosabb tapasztalata az énekesnővel való munkában?*

A. C.: Három évig együtt dolgoztam Elisabeth Schwarzkopffal, dalestjein kísérve őt. Csodálatos művész, hihetetlen zenei tudatossággal. Figyelemre méltó volt a kifejezőmódja; ahogy a zenei tagolással és a légzéssel élt. Teljes színpaletta volt a hangjában, és úgy használta ezeket, mint

Forrás: ICMA/Gramofon-archív

egy festő. Sok Mozartot, Schumann, Wolfot és Richard Strausst énekelt velem. És Chopin híres dalait is énekelte lengyelül, hiszen poznanai születésű, ami ma Lengyelország része.

ICMA: *Idén az ICMA a legjobb DVD-produkciónak ítélte Cilea Adriana Lecoureur című művét. Ön még a második világháború előtt találkozott Cileával, amikor nápolyi diák volt...*

A. C.: Francesco Cilea volt a Nápolyi Konzervatórium vezetője, amikor én nyolcéves gyermek voltam. Anyám féltő izgalommal szeretne volna fejleszteni az én zenei képességeimet, ezért elvitt egy tanárhoz, aki kellő mértékben meg volt hatódva tőlem ahhoz, hogy összehozzon egy meghallgatást Cilea konzervatóriumi szobájában. Emlékszem, negyven vagy ötven percig zongoráztam neki. Aztán arra kért, forduljak el, ne lássam a billentyűket. Lejátszott nekem egy klasztert, majd arra kért, mondjam meg, hány hangot hallottam, és melyek azok. Miután én azonnal válaszoltam, így fordult anyámhoz: „Ezt a fiút felvettük a Konzervatóriumba. Bár sokkal fiatalabb, mint azt a hivatalos alsó korhatár lehetővé tenné (tizenhárom évesen vehettek fel legkorábban valakit); beszélni fogok a miniszterelnökkel a speciális engedély érdekében.” Hát, így történt, hogy én nyolcévesen már a Konzervatórium hallgatója voltam. Cilea ragaszkodott hozzá, hogy zeneszerzést is tanuljak, és tanáromnak Achille Longót jelölte, aki egy harmincas éveiben járó, fiatal zeneszerző volt.

ICMA: *Cilea maga is tanította?*

A. C.: Longo mester – mint jómagam is – asztmában szenvedett, ezért olykor-olykor kényszerpihenésre volt ítélve. Így történt, hogy egy alkalommal Cilea bejött az osztályba,

Forrás: ICMA/Gramofon-archív

Schönberg Várakozás című műve vagy Benjamin Britten operáié. Gyógyíthatatlan álmatlanságban szenvedek, így esténként, ha gondom van az elalvással, csak leülök egy kényelmes fotelba, kezemben a kottákkal, és szépen meghallgatok egy felvételt. Ez olyan gyakorlat, amit sosem tudok megunni.

ICMA: És úgy általában rá tud hangolódni a 20. század lelkületére?

A. C.: Nagyon is! Kegyetlen század volt, de hát akkor születtem, akkor nőttem fel, akkor lettem zongoraművész.

ICMA: Nagyon szorosan kötődik Milánó városához?

A. C.: Természetesen. A Scalában 1955-ben játszottam először, egy Lorin Maazel által dirigált

koncerten. Felejthetetlen élmény. Tudtam, hogy Milánó kiváló zenei hagyományokkal rendelkező város, és nagyon idegtépő, izgalmas tapasztalat volt itt fellépni. Ahhoz hasonló, mint az énekeseknek egy parmai előadás. Emellett többször játszottam a milánói konzervatóriumban is.

ICMA: És Nápolyba gyakran visszatér?

A. C.: Mesterkurzusokat tartok ott, és júniusban lesz egy hangversenym. Nápoly mindig egy bonyolult lelkületű város volt, de idővel tisztáztuk a nézetkülönbségeinket...

ICMA: Milyen helyzetekben szokta úgy érezni, hogy megvan a megfelelő ihlet, lelkiállapot a munkához?

A. C.: Tudja, én alapjában egy magányos farkas vagyok. Születhettem volna egy kietlen szigeten is; helyette Nápolyban születtem, ami eléggé az ellentéte annak. Minden, csak nem kietlen. Szóval, néha kell a magány. De ugyanakkor ott van a zene iránti végtelen szenvedély. Én nem sokat töprengök az életem során felbukkant kellemetlen dolgokon; helyette teljes mértékben a zenére fókuszálok. Esténként, lefekvés után gyakran gondolkodom a ujjgyakorlatok tökéletesítésén. Aztán, ha kipattan valami, felkelek, felveszem a hálóköntösömet, leülök a zongorához, és azonnal lejátszom. S ha már egyszer odaültem, megeskik, hogy ott köszönt a hajnal. Szerencsére nincsenek közeli szomszédjaim. Megszoktam, hogy késő este dolgozom, és felfedeztem, hogy – bár mindig nagyon csendes az otthonom – az éjszakai csend nem ugyanaz, mint a nappali. Olyan, mintha a napfény termelne valamiféle hangokat. Ezért jobban kedvelem az éjszakát; az ember kedélyesebb, jobb hangulatban van és türelmesebb önmagával, ha valami nem épp úgy sikerül, ahogy szeretné.

Fordította: Orbán Erika

és így szólt: „Fiúk, a tanárotok nagyon fáradt. A következő két hétben én fogom helyettesíteni az összhangzattanban és zeneszerzésben.” Ezáltal abban a privilégiumban részesültem, hogy megmutathattam neki stílusgyakorlataimat. Rendkívül kedves és megértő volt minden alkalommal. Hihetetlen eleganciával öltözködött, és igazán öntudatos volt a munkájában. Reggel nyolc órakor, amikor beléptünk a Konzervatórium kapuján, ő már ott állt, és végignézte, amint érkeznek a diákok. Hihetetlen volt, hogy ő írta az Adriana Lecouvreur, Az arles-i lányt és a Gloriát. Az első kettőt egyszerűen remekműnek tartom, míg a Gloriát még sosem láttam élőben, operában.

ICMA: Még mostanában is olvas néha operapartitúrákat?

A. C.: Egy teljes könyvtáram van belőlük. Sajnálom, hogy nem minden esetben adják ki a zenekari partitúrákat: az olasz Szonogno például általában csak az énekszólamokat és a zongoraletétet publikálja. Megvan viszont Wagner és Puccini összes műve, és néhány újabb partitúra is, mint

PÁLYAKÉP

Aldo Ciccolini 1925. augusztus 15-én született Nápolyban. A helyi konzervatóriumban Francesco Cilea, Achile Longo és a Busoninövendék Paolo Denza tanítványa volt. 1949-ben megnyerte a párizsi Marguerite Long–Jacques Thibaud zongoraversenyt, s ez elindította nemzetközi karrierjét. 1969-ben francia állampolgár lett, s 1970-től két évtizeden át a párizsi Conservatoire sikeres, megbecsült zongoratanára volt. Nagy elismerést szerzett francia szerzők – Camille Saint-Saëns, Maurice Ravel, Claude Debussy és Erik Satie – műveiből rendezett koncertsorozataival, illetve lemezfelvételeivel. Évtizedeken át repertoárján tartotta spanyol komponisták – Isaac Albéniz, Enrique Granados, Manuel de Falla – ritkán játszott zongoradarabjait is. Művészetének harmadik fontos pillére Liszt Ferenc grandiózus életműve. 1999-ben a párizsi Théâtre des Champs-Élysées színpadán ünnepelte „felöltött” előadóművészi karrierjének ötvenedik évfordulóját.

Szirányi Gábor: Zongorabillentyűk

A Gramofon Könyvek sorozatban, június közepén jelenik meg Szirányi Gábor: Zongorabillentyűk című kötete, amely a Liszt Ferenc által megteremtett magyar zongorista mesteriskola három kimagasló pedagógusának, Thomán Istvánnak, Szalay Stefániának és Böszörményi-Nagy Bélának állít emléket. A szerző a Liszt Ferenc Zeneakadémia könyvtárának nyugalmazott igazgató-helyettese, az intézmény történetének avatott kutatója. Az alábbiakban részletek közlünk a könyv előszavából, amit a szerző testvére, Szirányi János zongoraművész, zenei szerkesztő, a Bartók Béla Emlékház igazgatója írt.

A billentyűs hangszertörténet korai, 17-18. századi fejezeteiben – függetlenedő államiságunk, nemzeti önállósulásunk küzdelmeinek korában – magyar jellegzetességekről még egyáltalán nem beszélhetünk. Miközben, más és más zenei karaktert képviselve, Európa-szerte alakultak ki a rokon, de mégis nagyon különböző szerkezetű és hangszínű hangszer családok – s szólaltak meg rajtuk a barokk zene messzire ható remekei. A franciák játékos könnyedségével is gyönyörködtető clavecin-irodalma, Domenico Scarlatti csembalójának napfényes itáliai dallamossága, az angolok finoman érzékeny virginal-kompozíciói, vagy a nagy német barokk iskola minden billentyűs hangszerre érvényes polifóniája máris a majdani zongorázási stílusokra is kiható nemzeti életérzés jellemző kifejeződései.

A rokokó évtizedei viszont a „zongorabillentyűk” forradalmát sejtették, amikor az új „csembaló-mutációk”, a rohamosan korszerűsödő, egyre sokszínűbben megszólaltatható „ős-zongorák” minden más billentyűs hangszert – még a „hangszerek királynőjeként” évszázadokon át uralkodó orgonát is – háttérbe szorítva váltak a zenei kifejezés legfőbb szólisztikus médiumává. A klavikord, fortepiano, majd a modern „kalapácszongora” a zeneszerzők számára is új kihívást jelentett; a bécsi klasszika nagyjai – Haydn, Mozart, Beethoven – kivétel nélkül nemcsak a zongorajátékot rendre megújító, továbbfejlesztő komponisták, hanem briliáns zongoraművész-előadók is voltak. Beethoven Hammerklavier-sonátája pedig már mintha a hangszer utópisztikus határtalanságát vizionálta volna, megsejtve a romantika szenvedélyes exhibicionizmusát, az egymással verengő, szinte valóságfeletti virtuzitással és szuggesztivitással bíró művész-váteszek korát.

Ekkorra mintha a szerepek is megcserélődtek volna: nem a zeneszerzők tudtak jól zongorázni (is), hanem gyakorta a zongorista-fenomének, utazó szólista-művészek váltak alkotókká is. Chopin, Schumann, Liszt, vagy kicsit később Brahms – zeneiségének mindenképpen közös vonása, hogy iskolateremtő módon, egészen eredeti, mással össze nem téveszthető módon és irányban fejlesztették zongoratudásukat, majd abból merítve építették fel egész alkotói oeuvre-jüket. A sorra születő zenei intézmények pedagógu-

sai, nagyszerű „kismesterei” pedig valósággal ontották a fiatal, egymással is rivalizáló hangszer-virtuózokat, végképp megteremtve a gyakran idolként sztárrá nemesülő romantikus előadóművész típusát. S a kiadóknál egyre másra jelentek meg a zeneileg gyakran igénytelen etűdöket és ujjgyakorlatokat sorjázó, de bárki számára garantált művészi sikert ígérő kottásfüzetek.

Vázlatos áttekintésünkben ezzel haza is érkeztünk, Liszt Ferenchez, a magyar zongoraiskola teremtő géniuszához. Aki egész pályája során oly büszkén vállalt és hirdetett magyarságának – mintegy megkoronázásaként – a gyakorlatban is újabb bizonyosságát adta élete utolsó évtizedeiben, amikor Weimar és Róma mellett Pestre helyezte otthonát, majd tekintélyével és személyes részvételével döntő szerepet vállalt a pesti Zeneakadémia megalapításában, de talán legfőképp, fáradságot nem ismerő, lenyűgözően szuggesztív tanításával.

A mesterek és tanítványok e végtelen folyamának újabb történéseit már kötetünk lapjai is őrzik. Azonban ajánlások pontjánál mindenképp fel kell fednem érintettségemet, hogy e tanulmányok szerzője, **Szirányi Gábor** a testvérem, akivel gyermekkorunkat zongorista Szüleink – a Dohnányi-tanítvány Édesapánk és Keéri-Szántó Imre-nővédek Édesanyánk –, valamint a Nagyváradon zeneiskolát alapító egykori Thomán- majd Bartók-tanítvány Nagymamánk révén ugyanazok az erős zenei élmények határozták meg. De amíg én zongorista tanulmányaimmal talán jobban követtem a családi tradíciókat, Gáborban a zenei kvalitás, folyvást vetekedve remek íráskészségével, klarinétosként szólalt meg. Így hamar hivatással érlelődő érdeklődése a Zeneakadémia Könyvtárához vezette, ahol évtizedeken át nemcsak eredetiben kutathatta zenei múltunk sokáig csak a polcokon megbúvó titkait, hanem folyamatos tudományos és ismeretterjesztő publikációival rendre a nagyérdemű elé is tárhatta felfedezéseit.

Most is bizvást állíthatom, hogy Zongorabillentyűk tanulmányai, túl azok személyességén és forrásértékű történetiségükön, fontos adalékok az immár másfél százados zongorista-históriánk sajátos folyamatának pontosabb megismeréséhez.

Zenedrámák, dalok és dalnokok

Ünnepi Wagner-napok a Művészetek Palotájában

Ebben az évben is számos érdekességet tartogat a Müpa Wagner-fesztiválja, hiszen premierként kerül színre A nürnbergi mesterdalnokok, amelyet Fischer Ádám először dirigál. A június 8-tól 23-ig tartó bicentenáriumi sorozatban a Parsifalnak és a Lohengrinnek tapsolhatnak még az érdeklődők. Ismét vetítenek dokumentumfilmeket a produkciónak születéséről, s egyik este Wagner kevésbé ismert arcát, a dalköltőt mutatják be – ugyancsak kiváló énekesekkel.

❖ Réfi Zsuzsanna

„Tizenéves korom óta foglalkoztat A nürnbergi mesterdalnokok – meséli Fischer Ádám. – Korrepetitorként dolgoztam is a művel, de most fogom először vezényelni, így számomra ez lesz az idei Budapesti Wagner-napok legnagyobb újdonsága. S ahogy a Müpában rendezett produkciónak mindig, ebben a Wagner-darabban is az emberi értékeket keresem, s igyekszem hangsúlyozni. Ez az, ami a német zeneköltő műveiben a legjobban érdekel, és ehhez a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem egyedülálló lehetőségeket nyújt. A zenedrámában finoman és szépen megkomponált szerelmi háromszöget találni, ami nincs kimondva, csak sejtetve, és élvezem, hogy ezt a zenében megjeleníthetem. Emellett persze a darabnak más aktualitása is akad, hiszen a mű alapkérdése, hogy melyik a fontosabb: a világi hatalom vagy a művészet ereje? A zenedrámában a nacionalizmus létjogosultsága és veszélyei is megjelennek. Nagy öröm számomra, hogy ebben a produkciónak debütál Évaként Annette Dasch, akit kiváló énekesnek tartok. A szopránal a budapesti közönség egy korábbi, újévi Haydn-koncerten találkozhatott, s tavaly lépett először Wagner-darabban színpadra: Bayreuthban Elsaként debütált. A publikum biztosan élvezni fogja a Walthert alakító Klaus Florian Vogt éneklését is, akit a világon mindenhová követ rajongótáborra. A rendezés szintén különleges lesz, hiszen Michael Schulz rendhagyó színreviteleiről ismert, a 2013-as Salzburgi Húsvéti Fesztiválon például a Parsifalt állította színpadra. S Káel Csaba vezérigazgató tervei szerint az előadás talán később német koprodukciónak is lehetőséget nyújt.”

„Az első budapesti Wagner-fesztivál óta lényegesnek tartom, hogy izgalmas színreviteket láthassanak az érdeklődők. Az évek során folyton kísérleteztünk, hogy mindig akadjon újdonság, mind az énekesek, mind a produkciónak terén, s hogy lássuk, az itteni térben mi az, ami igazán hat. S bár annak idején úgy terveztem, hogy Wagner születésének 200. évfordulójára az összes operája színre kerül a Müpában, A bolygó hollandi kimaradt. Ugyanis a 2011-re tervezett operai produkció Kovalik Balázssal és velem – amelyet

2012-ben akartunk áthozni a Müpába – végül nem jött létre. Ettől a szépséghibától eltekintve azonban megvalósultak az elképzeléseim. Számomra az is fontos, hogy túléljenek a projektjeim, ezért fiatalok bevonására törekszem. Idén A nürnbergi mesterdalnokok mellett csak a Parsifalt dirigálom, s a Lohengrin karmesteréül Vajda Gergelyt választottam, akit gyerekkora óta jól ismerek, és figyelemmel kísérem, kísérem a pályáját. Meggyőződésem, hogy olyan tehetség, akinek feladatokat kell adni. S azt tervezem, hogy a Wagner-napok sorozatában jövőre is átengedek egy darabot egy fiatal kollégának” – mondja Fischer Ádám.

Az operaelőadások mellett a fesztiválon ingyenes vetítések is láthatnak az érdeklődők. A dokumentumfilmek – amelyek szerkesztő-rendezője Várbiro Judit – betekintés nyújtanak a Lohengrin, a Parsifal és a Tannhäuser Müpa-beli színrevitelének alkotói folyamataiba. A zeneszerző kétszázadik születésnapja előtt különleges hangversennyel is tisztelnek, hiszen június 21-én, a Fesztivál Színházban felhangzik Wagner összes dala. Ezek a művek zömmel abból a korszakból származnak, amikor a zeneköltő operáival még nem szerzett hírnevet magának. Ilyen például az a kísérőzene, amelyet tizenhét évesen Goethe Faustjához komponált. Az est műsorvezetője Kovács Sándor, zongorakísérője Virág Emese. S az előadók is kiválóak, hiszen a hazai publikum által jól ismert Wiedemann Bernadett és Kovács István mellett Sebestyén Miklós is fellép, akit ebben az évadban a New York-i MET-ben két szerepre is szerződtettek. Az est negyedik szólistája pedig az örmény származású Karine Babajanyan, aki számos német dalszínházban aratott már sikert, s a Wagner-napokat követően a Torre del Lago-i Puccini Fesztiválon Giorgetta szerepében lép színpadra, A köpenyben. ■

Fischer Ádám, a Budapesti Wagner-napok alapítója és művészeti vezetője

MVM Koncertek – A Zongora 2013 és 2014

Jevgenyij Kiszin

Mitsuko Uchida

Grigorij Szokolov

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti hangversenyterem

2013. szeptember 16. (hétfő), 19.30 – **Jevgenyij Kiszin**

2014. február 26. (szerda), 19.30 – **Mitsuko Uchida**

2014. április 28. (hétfő), 19.30 – **Grigorij Szokolov**

2014. október 22. (szerda), 19.30 – **Bogányi Gergely**

2014. november 24. (hétfő), 19.30 – **Ránki Dezső**

Zeneakadémia Nagyterem

2014. március 12. (szerda), 19.30 óra – **Jandó Jenő**

2014. május 12. (hétfő), 19.30 óra – **Nyikolaj Luganszkij**

2014. szeptember 18. (csütörtök), 19.30 óra – **Jevgenyij Szugybin**

2014. november 6. (csütörtök), 19.30 óra – **Várjon Dénes**

Festetics Palota, Tükörterem

2014. január 26. (vasárnap), 19 óra – **Érdi Tamás**

2014. március 30. (vasárnap), 19 óra – **Mocsári Károly**

2014. december 5. (péntek), 19 óra – **Ifj. Balázs János**

A koncertekről bővebb információ olvasható a www.azongora.hu honlapon.
A jegyek és bérletek megrendelhetők az info@mvmkoncertek.hu e-mail címen,
megvásárolhatók a Művészetek Palotája jegypénztárában
és a www.jakobikoncert.hu/Jegyvásárlás honlapon.

A hangversenysorozat kiemelt támogatója:

magyar villamos művek

2013-ban is: Zsidó Nyári Fesztivál

A Zsidó Nyári Fesztivál a zsidó kultúra ünnepe, hagyomány és értékteremtés – minden érdeklődő számára. 2013. augusztus 25-től szeptember 2-ig több mint tíz helyszínen, közel 40 produkcióval várják az érdeklődőket, akik a népszerű, visszatérő művészek mellett számos új előadóval, programmal találkozhatnak. A fesztivál irodalmi, könnyű- és komolyzenei estjein elismert hazai művészek mellett izraeli és más, nemzetközi hírű európai előadók is fellépnek.

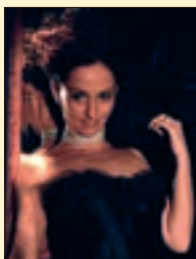
➔ Zsidó Nyári Fesztivál/Gramofon

A Zsidó Nyári Fesztivál hagyományai közé tartozik a Budapest Klezmer Band koncertje. Ez alkalommal (augusztus 25-én) a zenekar ősbemutatót tart *Haszene* (Esküvő) címmel, majd az 1910-es és 1920-as évek zsidó Odesszájába kalauzolja a közönséget. A zenekar vendége Dunai Tamás színművész lesz. A fesztivál további hagyományai közé tartozik a nemzetközi kántorkoncert (Dohány utcai zsinagóga, augusztus 26.), amelyen keresztül bepillantást kaphatnak a látogatók a zsidó liturgikus zene kincseibe. A fesztivál visszatérő vendége karmesterként Elli Jaffe, aki ezúttal a Failoni Kamarazenekarral szólaltatja meg a zsidó kántormuzsika zenekari átíratait. Shmuel Barsilai bécsi főkántor és Fekete László, a Dohány utcai zsinagóga főkántora mellett izraeli és európai házánok lépnek fel a világ második legnagyobb zsinagógájában.

Budapest Klezmer Band

A Dohány utcai zsinagóga falai között érzelmekkel teli hangulat várható augusztus 28-án is, hiszen Barbra Streisand kétszeres Oscar-díjas, háromszoros Golden Globe-, többszörös Grammy- és friss Chaplin-díjas amerikai színésznő, énekesnő, zeneszerző, rendező, forgatókönyvíró és producer népszerű dalai csendülnek föl – annak apropóján, hogy 1963-ban, azaz ötven évvel ezelőtt jelent meg első albuma, *The Barbra Streisand Album* címmel; valamint harminc éve mutatták be *Jentl* című filmjét, amelyben a zsidó vallásos élet gondolatait és hagyományait mutatta be, és mélyen visszanyúlt ősei hitéhez. Streisand nagyszerű és ismert dalait kitűnő hazai énekesek – Náray Erika, Polyák Lilla, Szulák Andrea – és az idén ötvenéves Stúdió 11 zenekar interpretálásában hallhatja a fesztivál közönsége. A zenekar speciális hangszerezésének köszönhetően zeneileg is különlegességre számíthat a hallgatóság. Másnap, augusztus 29-én két virtuóz hegedűs, Lajkó Félix és Roby Lakatos kápráztatja el a közön-

Sharon Brauner

séget. Mindkettőjüket nevezték már „az ördög hegedűsének”, hiszen egyedi technikájuk, virtuozitásuk, játéktípusuk, improvizációik híressé tették őket a világban. A Zsidó Nyári Fesztiválon magyar, cigány és zsidó népdalok továbbgondolásait hallhatja majd tőlük a közönség. Egyedi, megismételhetetlen örömeiben lesz része a látogatóknak, amit a zsinagóga épü-

lete, hangulata is inspirál majd.

A fesztivál az operarajongók számára is kínál különleges zenei élményt. A múlt évben óriási siker volt a Nabucco műsorra tűzése, idén pedig Rossini: Mózes című operáját hallgathatja meg a közönség. Ez a nápolyi változat a Zsidó Nyári Fesztiválon hangzik föl Magyarországon először – Bretz Gábor, Balczó Péter, Horváth István, Gál Erika, Fodor Beatrix, Riccardo Zanellato (Olaszország) és két izraeli vendégénekes közreműködésével. Yotam Cohen tenor és Ira Bertman szoprán a Tel Aviv-Operaház népszerű szólistái. A grandiózus mű nagyzenekart (Szegedi Szimfonikus Zenekar), nagy létszámú vegyeskart (Vaszy Viktor Kórus) mozgat, előadásához nyolc elsőrendű szólistára van szükség. A koncertszerű előadás karmestere Pál Tamás.

A Zsidó Nyári Fesztivál idején az Uránia Nemzeti Filmszínház nagyterme is koncertteremmé alakul. Itt találkozhat majd a közönség többek között Bornai Tiborral és zenészbártaival a *Tesztoszteron* című lemez bemutató koncertjén (augusztus 25.); a dixieland muzsika szerelmesei pedig a szegedi Molnár Dixieland Banddel és vendégével, a kitűnő jazzénekesrel, Berki Tamással (augusztus 27.). Szűcs Gabi és zenekara a fesztivál keretében arra a feladatra vállalkozik, hogy a tragikus sorsú brit soulénekesnő, Amy Winehouse legismertebb, legjobb dalait swing átíratban szólaltatja meg, augusztus 31-én.

Idén új helyszíne a fesztiválnak a ferencvárosi BMC (Budapest Music Center), amely reprezentatív megjelenési tere a jazz műfajnak és stílusainak. Itt ad koncertet (augusztus 27-én) a berlini Sharon Brauner, aki újra felfedezte és átértelmezte a zsidó zenei hagyományokat, és az örökzöldeket saját stílusában, jiddis nyelven éneкли. Egyedülállóan ötvözi a lounge pop, a jazz, a jiddis örökzöldek, a tangó, a swing és a közel-keleti hangzásokat, amely zenei élményt sajátos humorával és féktelen életörömmel társítja. ■

ZEMPLÉNI *fesztivál*

2012
AUG 9-18.

ÁBRAHÁM MÁRTA, BENKÓ DIXIELAND BAND
BINDER KÁROLY, BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR
BUDAPEST JAZZ ORCHESTRA, CONCERTO ARMONICO
CORPUS HARSONA QUARTET, DEBRECENI KODÁLY KÓRUS
HOLLERUNG GÁBOR, JANDÓ JENŐ
LISZT FERENC KAMARAZENEKAR, MARCZI MARIANN
MEGYESI SCHWARTZ LÚCIA
NYÍREGYHÁZI CANTEMUS KÓRUS
SZENT EFRÉM FÉRFIKAR, TALAMBA ÜTŐEGYÜTTES

A jegyek június 30-ig 20%-os elővételi
kedvezményel kaphatók.

A Zempléni Fesztivál elérhető már a facebook.on is!

www.zemplenfestival.hu

Tokaj GUIDE@HAND

Ünnepi fesztivál Zemplénben

Születésnapos együttesek és a bizalmi elv

Tradíció és megújulás – ezzel a mottóval vettük át 2004-ben a zempléni programsorozatot, s az idei év már a számunkra is jubileumi, hiszen ez a tizedik fesztivál, amelyet az Interkultur Hungaria Közhasznú Nonprofit Kft. szervez. Az átadás pillanata kultikus volt, hiszen a rendezvénysorozat a semmiből teremtődött; a Liszt Ferenc Kamarazenekar teljesen új szellemiségű programot hívott életre a hátrányos helyzetű régióban. A sorozat jelentősen hozzájárult, hogy a környező települések struktúrája fejlődjön. Korábban magam is tisztelettel és elismeréssel figyeltem a Zempléni Művészeti Napokat, egyértelmű volt hát, hogy ezt az utat kell követnünk. Az új koncepcióra pedig az itt élők vágyai szintén erőteljesen hatottak. Hamar kiderült, a Zempléni Fesztiválon a minőség megőrzése mellett olyan programra van szükség, amely sokak számára vonzó. Négyöt év alatt sikerült elérnünk, hogy szeretet, ismertség övezze az új koncepciót, s tisztes nagyságú, stabil közönségbázis teremtettünk. Emellett sok mindent megőriztünk, és számos új műfajt bevezettünk. Öt évvel ezelőtt már úgy zárhattuk a fesztivált, hogy támogatottsága, szponzori köre örömmre adott okot. Sajnos ez a megnyugtató helyzet átmeneti volt, hiszen egy évre rá a főtámogatónk elvesztettük, s ezt a hiányt a mai napig nem tudtuk pótolni. Tavaly olyan kevés forrással rendelkezünk, hogy még az is szóba került, nem lesz Zempléni Fesztivál... Virtusból, vérele-vejtéssel végül megrendeztük – azért, hogy a rendezvénysorozat életben maradjon. S idén bizakodunk, jobb lesz a helyzet!

Sajnos az a tervezésnél is nagy hátrányt jelent, hogy nem tudjuk, mire számíthatunk. A nagyobb költségvetésű projektekbe nem merünk belevágni, és bánatunkra nem készült el Tokajban az az aréna, ahová nagyszabású produkciót terveztünk. Mindezek ellenére is igyekszünk a közönségnek valami újat nyújtani. Idén vendégeink között van például Horváth Csaba, aki társulatával új produkciót ad elő a Disznókő Traktorgarázsában, s a terveink között szerepel Radics Gigi és a Rajkó Zenekar közös koncertje is. Nagy örömünkre a Liszt Ferenc Kamarazenekar szintén fellép – az alapító, idén fél évszázados jubileumát ünneplő együttes hangversenye szokás szerint a fesztivál egyik fénypontja. Az új koncepció fontos eleme volt, hogy nagyobb teret adjunk a kamaragyütteseknek, hiszen sok olyan település akadt, amely szívesen bekapcsolódott volna a sorozatba, de csupán aprócska templommal, közösségi térrel rendelkezik. Ezek viszont remek hangulatú, családi hangulatú helyszínek. Így a Budafoki Dohnányi Zenekar számos, kisebb háttéregyüttese is fellépővé vált. Zenekarunk lett a fesztivál motorja, törzsközönségünk jelentős része ide is követ bennünket. Idén a Dohnányi húszéves jubileumát ün-

Forrás: BDZ

nepli (a zenekarról cikkünk a 42. oldalon – a szerk.), s ennek felét már Zemplénben töltöttük... A másik jelentős, rezidens együttes a Budapesti Akadémiai Kórustársaság, a társulat idén Rossini Kis ünnepi miséjében működik közre. Abban az új, a Talamba együttes által készített feldolgozásban és közreműködésével, amely a fővárosban már sikert aratott. Tervezünk még irodalmi és gyerekprogramokat is, hiszen lényeges a közönségnevelés, ha azt szeretnénk, hogy harminc év múlva is legyen a fesztiválnak publikuma. Meg kell nyerni a fiatalokat, s azokat, akik egyébként nem járnak koncertre. S örülök, hogy most már azt tapasztaljuk, sikk lett eljáráni a rendezvényeinkre, a helyiek a sajátjuknak érzik a fesztivált. Ha kedvezőbbek lennének az anyagi lehetőségeink, még többet tehetnénk a turizmus fellendítéséért, a régió fejlesztéséért...

De így sem lehetünk elégedetlenek, hiszen talán az is jelzi az eltelt évek sikerét, hogy jegyeinket bizalmi elv alapján vásárolják meg. A törzsközönség már jóval a programok publikálása előtt az iránt érdeklődik, mikor vehetik meg a belépőket. Mindegy, hogy mi van az adott napon, jönnek, hiszen a fesztivál eddig is jó volt, és ezután is jó lesz. Bízom benne, hogy lesz még lehetőségünk a valódi, külföldi nyitásra is. Addig is megőrizzük a Zempléni Fesztivált, s arra törekszünk, hogy jobb feltételeket teremtsünk, s így a programsorozat még jobbá válhasson.

Hollerung Gábor
művészeti vezető

Walküirök, sellők, nibelungok

Verdi és Wagner előtt tiszteleg a fesztivál nyitókoncertje (augusztus 9. Sárospatak, Rákóczi-vár), amelyen népszerű operakórusok mellett a Ring-szimfónia is felhangzik. A hangversenyen a Budafoki Dohnányi Zenekar, a Debreceni Kodály Kórus és a nyíregyházi Cantemus Vegyeskar lép pódiumra.

Az est dirigense, Hollerung Gábor fontosnak tartja, hogy bevonják a regionális együtteseket is a fesztivál műsorába, ezért választotta a két kiváló kelet-magyarországi kórust. Rendhagyó Wagner-produkciót is hallhatnak az érdeklődők: a Lorin Maazel által összeállított Ring-szimfóniát, amely A nibelung gyűrűjének legizgalmasabb részleteit gyűjti egybe. A Debreceni Kodály Kórus vezetője, Pad Zoltán azt meséli, együttese számára már tavaly ősszel elkezdődött a Verdi-év, hiszen Katar történetének első operaelőadásában vettek részt, az Aidában szerepeltek. Az együttes élvezi, hogy az a cappella és az oratorikus művek után operában is énekelhet, s igyekeznek követni a tradicionális Verdi-interpretációt. Örömmel készülnek a fesztiválra, s Pad Zoltán remek ötletnek tartja, hogy a nyitóesten budafoki, nyíregyházi és debreceni együttes hoz létre

különleges produkciót, s mindennek Zemplén ad otthont. „Sok évvel ezelőtt, a Liszt Ferenc Kamarazenekarral lépett fel Zemplénben a Cantemus Vegyeskar” – meséli Szabó Soma kórusvezető, aki a Banchieri Énekegyüttes révén is sokszor szerepelt már a fesztiválon – „Mivel hangulatos, egyedi milióvel bíró helyszín, szívesen térünk vissza. Jó, hogy a kultúra az országnak ebbe a szegletébe is eljut, s a régiót reprezentálva megmutathatjuk, milyen értékeket rejt. Ráadásul a kórusunk először énekel operát, s örülök, hogy ezzel is bővül a repertoár. A debreceniekkal gyakran lépünk fel együtt, és bízom benne, hogy a két kórus erényei most ismét összeadódnak.”

A Budafoki Dohnányi Zenekar a nyitókoncert mellett fellép a legendás filmes, William Fox előtt tisztelegő filmzene-koncerten is (augusztus 17. Sárospatak, Rákóczi-vár), amelynek szólistája a hegedűvirtuóz Roby Lakatos. A Fox stúdió alapítója 1879-ben született a zempléni Tolcsván – eredeti neve Fried Vilmos volt. ■

Forrás: Zempléni Fesztivál

Cantemus Vegyeskar

A berlini klasszika felfedezése

A zempléni fesztiválprogram egyik kiemelkedő eseményének ígérkezik a Concerto Armonico koncertje augusztus 14-én, a sárospataki református templomban. A nemzetközi hírvé regizenei együttes vezetője, Spányi Miklós az utóbbi időben döntött úgy, hogy újjáéleszti a formációt – egy háttérbe szorult, de rengeteg kincsét tartogató korszakra koncentrálna.

A billentyűs művész nemrég Finnországból Németországba költözött, és jelenleg három zeneakadémián tanít: Mannheimben, Amszterdamban, valamint Budapesten. Elérhető távolságba került hát számára Magyarország, rendszeresen megfordul a fővárosban, így könnyebbé vált a munka az 1980-as években alapított, és az utóbbi hónapokban újjászervezett Concerto Armonicóval is. A művész a második Bach-fiú, Carl Philipp Emanuel muzsikájának világviszonylatban is egyik legavatottabb ismerője és tolmácsolója, régóta dolgozik a zeneszerző összes billentyűs művének és versenyművének lemezfelvételén. A tagság az évek során jelentősen átalakult: egyesek külföldön élnek, mások vezető szimfonikus zenekarokhoz igazoltak, de mint Spányi mondja, a változás-cserélődés természetes jelenség.

„Ezzel persze azt is vállaljuk, hogy másképp szól az együttes, mint régen. A régizenei repertoár előadásáról sok kollégám és én is egészen másképp gondolkodunk, mint negyedszázaddal ezelőtt.”

A rugalmas összetételű – öt vonóstól a kamarazenekari formációig alakítható – együttes izgalmas repertoárjában hangsúlyosan vannak jelen azoknak a zeneszerzőknek az alkotásai is, akik Carl Philipp Emanuel Bach mellett szintén a legendás művészetpártoló, II. Frigyes porosz király udvarában működtek. „Az 1740 és 1770 között virágzott, úgynevezett berlini klasszika irodalma óriási, és kiemelkedő színvonalú, tehát bőven ad munkát – mondja Spányi Miklós. – Emellett szeretnénk kihasználni koncertmesterünk, Ábrahám Márta virtuozitását is, ezért az olasz barokk repertoárt is műveljük. A Zempléni Fesztiválon Vivaldi-versenyművek mellett elhangzik Telemann Don Quichote-szvitje, Philipp Emanuel Bach egyik csembalóversenye, valamint érdekességként az én, természetesen a műsorhoz igazodóan barokk stílusban írt szvittem” – meséli Spányi Miklós. ■

Forrás: Zempléni Fesztivál

Spányi Miklós

„Itt egy magyar Salzburgot lehetne csinálni”

Rolla János és Jandó Jenő a Zempléni Fesztiválról

A hagyományokhoz híven idén is a Liszt Ferenc Kamarazenekar koncertje zárja a Zempléni Fesztivált (augusztus 18., Sárospatak, Rákóczi-vár). Az ötven éve, 1963-ban alapított együttes művészeti vezetőjét, Rolla Jánost, valamint a hangverseny közreműködőjét, a fesztiválon szólóesten is fellépő Jandó Jenő zongoraművészt kértük meg, osszák meg gondolataikat a rendezvényesorozatáról.

Köztudott, hogy Rolla János együttese, a Liszt Ferenc Kamarazenekar alapította a Zempléni Fesztivált. „Tizenkét alkalommal mi rendeztük meg, ma is úgy kezelem, mint a sajátomat – mondja a hegedűművész. – Sajnálom, hogy nem tudtuk folytatni, de megsokasodtak a feladataink, és nem vágott a zenekar profiljába a fesztivál megrendezése; annak ellenére, hogy sokat segített az Óbudai Társaskör. Azt is sajnálom, hogy az illetékesek még mindig nem veték észre, milyen fontos szerepet tölt be a fesztivál a magyar kulturális életben. Azzal a céllal hoztuk létre 1992-ben, hogy fellendítsük a régiót. Rengeteget dolgoztunk azért, hogy kialakítsuk a szükséges infrastruktúrát. Minden évben előre tudtunk kicsit lépni, és komoly fejlődés indult meg Zemplénben. De ami a fő célunk lett volna – hogy a rendezvény bekapcsolódjon az európai fesztiválélet vérkeringésébe, valamint hogy központilag észrevegyék, támogassák, és megpróbáljunk kiugrási lehetőségeket biztosítani e régió számára –, azt sajnos nem sikerült elérni. Emiatt kicsit szomorú vagyok, mert itt egy magyar Salzburgot lehetne csinálni, igazán minden adott hozzá. Nemcsak a fővárosi, hanem a vidéki kulturális rendezvényeket is támogatni, fejleszteni kell, de nem a csikósok meg a gulyásleves szintjén. Nem véletlenül lett Sárospatak a történelmi Magyarország egyik szellemi központja; mára végvár lett, de a legjobb akusztikájú hazai szabadtéri helyszínnek egyike a Rákóczi vár udvara. Remek a hangulata is, szerettünk volna itt operákat is játszani. Álomom volt itt egy Don Giovanni...”

Jandó Jenő Beethoven C-dúr zongoraversenyét játssza augusztus 18-án, a sárospataki vár udvarán Rolla János együttesével. „Boldog voltam, hogy felkértek – meséli a zongoraművész. – Szép élmények fűznek a legendás Liszt Ferenc Kamarazenekarhoz, valamint ehhez a műhöz is. Tizennyolc évesen adtam elő, 1970-ben, a Magyar

Rádió Zongoraversenyén, és lettem vele harmadik helyezett a győztes Kocsis Zoltán mögött.” Jandó két nappal korábban, augusztus 16-án szólóesten is játszik – nem először a Zempléni Fesztivál két évtizedes történetében. Mint mondja, egy nyári koncerten a protokoll kevésbé kötött, és a közönség is felszabadultabb, az ő számára mégis minden fellépés egyformán fontos. Nem tesz különbséget vidéki, nyári és fővárosi hangverseny között, egy vidéki kis teremben rendezett koncert ugyanolyan jelentőségű, mintha például a Művészetek Palotájában lenne. A Kossuth-díjas művész a tokaji zsinagógában Liszt műveiből válogat, de közvetett módon két másik, ugyancsak évfordulós zeneszerző is megjelenik műsorában: a kétszáz esztendeje született Verdi és Wagner. „Eljászom a Rigoletto híres kvartettjén alapuló parafrázist, majd Wagner Tannhäuser-jéből a Zarándokok karát, Liszt gyönyörű átíratában, illetve a Zarándokévek Svájc ciklusából a nagyszabású Obermann völgyét. A teljes Zarándokévek sorozatot lemezre vettem már: a kései műveket tartalmazó Harmadik év nehezebben befogadható alkotásokat tartalmaz, de az előző két év, a Svájc és különösen az Itália nagyon hálásak – ezeket egyben is eljászottam koncerten. Szünet után a szintén nagyszabású, mintegy félórás remekművet, a h-moll szonátát hallhatja tőlem a közönség. Remélem, túléltem: gyönyörű, de jó nehéz műsornak nézek elébe. Azért is választottam ezeket a darabokat, mert nem sokkal a Zempléni Fesztivál után Dél-Koreába utazom, ahol három szólóestet is adok ezzel a műsorral. Minden évben rendeznek ott nemzetközi zongoraversenyt, a fellépések mellett most is fogok zsűrizni és tanítani. Nagyon szeretem azt a helyet, már tavaly is jártam ott, és amikor elémtették a 2013-ra szóló szerződést, rögtön aláírtam.”

Forrás: Gramofon-archív

Binder Quartet, Tóth Vera, Budapest Jazz Orchestra

Két izgalmas koncert várja a jazz szerelmeseit a Zempléni Fesztiválon. Új kvartettjével érkezik Tokajba Binder Károly; a Budapest Jazz Orchestra pedig Tóth Verával koncertezik, s új jazz-átiratban hangzanak fel közkedvelt, populáris dalok.

„Remeknek találom mindazt, amit a fesztivál képvisel, hiszen többféle műfajt, s mindegyikben minőséget jelenítenek meg” – mondja Binder Károly, aki fellépett már a zempléni sorozaton: 2006-ban Borbély Mihállyal és Berkes Balázzsal adott egy-egy koncertet. A zongoraművész zeneszerző ez alkalommal is különleges esttel szerepel, hiszen az egyedi irányvonalat képviselő, a Kárpát-medence zenei elemeit, a magyar gyökereket felhasználó kompozíciók új, ebben az évadban alakult együttesével hangzanak fel (augusztus 12. Tokaj, Kossuth tér). „A nyolcvanas évek elején kvintettben, majd kvartettben zenéltem, aztán sokat koncerteztem külföldön. 46 lemezem jelent meg, eltelt közel harminc év, és most született ismét egy stabil formáció, az új kvartett. Az együttesben kedves kollégám, egyetemi tanártársam, Borbély Mihály szaxofonozik, s két

tehetséges fiatal, Fonay Tibor (bőgő) és Benkó Ákos (dob) játszik. Az elmúlt hónapokban a Filharmónia megbízásából iskolásokat, gimnazistákat ismergettünk meg a modern zenével. Ilyenkor érzi igazán az ember, milyen fontos küldetés eljuttatni mindenféle azt a kultúrát, amit a régiókban élők nem kapnak meg.”

A Binder Quartet Zemplén mellett nyáron a gyulai fesztiválon is fellép.

Két koncertet is ad Tóth Verával a Budapest Jazz Orchestra – Szerencsen és a Margitszigeten. Elsőként a szerencsi Rákóczi-várban, augusztus 16-án hangzik fel a különleges program, amelyben ismert darabok szerepelnek az együttes saját feldolgozásában. „Ezen az esten, velünk énekel először Tóth Vera swinget – meséli Kollmann Gábor, a BJO művészeti vezetője. – Amerikai slágerek, valamint Máté Péter- és Cserháti Zsuzsa-számok is elhangzanak az együttes átiratában. A műsorban Vera saját dalai is hallhatók, ezúttal bigbandes változatban.” Kollmann Gábor hozzáteszi, a BJO őszől a Budapest Jazz Clubban kezd önálló sorozatot: több énekessel adják elő vokális feldolgozásait. ■

Forrás: Zempléni Fesztivál

Zempléni mozaikkockák

TALAMBA ÜTŐEGYÜTTES

Désláv eredetű szó, jelentése cserépdob – ezzel névvel működik az az ütőegyüttes, amely izgalmas produkciókkal lép a közönség elé augusztus 17-én és 18-án. Első nap Tarcalon játszanak a szabadtéri színpadon, másnap pedig a Megérthető zene elnevezésű koncerten, Sárospatakon, a Művelődés Házában, Rossini Kis miséjében. Bár egyházi műről van szó, Zombor Levente, a Debrecenben alakult, de 2007 augusztusa óta Gödöllőn működő együttes vezetője szerint nem szentségtörés más hangszereken előadni a misét. Sőt, még az sem, amit ők csinálnak: crossover feldolgozásban, hol jazzbe, hol rockba hajlóan játszzák a mester egyik utolsó darabját, két marimbán, vibrafonon, gyengéd ritmus-alapot biztosító dobfelszerelésen, valamint digitális marimbán, amelynek hangját pengetett nagybőgőre alakítják. „A felkérés az előadás karmesterétől, Hollerung Gábortól érkezett, a bemutatót márciusban tartottuk a Művészetek Palotájában, nagy sikerrel. Olyan verzió született, amely a jó ízlés határain belül marad; aki ismeri Jacques Loussier művészetét, az tudja, mire gondolok. Az ismeretterjesztő előadáson elhangzanak majd az eredeti tételek és feldolgozásaik is, a műsorvezető dirigens Hollerung Gábor pedig a mű történetéről, a zeneszerző életéről is elárul majd érdekességeket” – meséli Zombor Levente.

MOZAIK KAMARAEGYÜTTES

Augusztus 13-án Monokon, 14-én pedig a tokaji Patricius Borházban lép fel a Mozaik Kamaragyüttes. A jótékonysági koncerteken is gyakran muzsikáló baráti társaság tagjai nagyjából ugyanabban az időben diplomáztak a Zeneakadémián, azóta dolgoznak együtt. A három éve alakult egyedi formációt hét muzikus – vonósnégyes, nagybőgő és két rézfúvós hangszer – alkotja, ennek köszönhetően hangzásvilága izgalmas. Repertoárjuk is mozaikszerű: a zenetörténet különleges darabjait illesztik egymás mellé, attól függően, hogy éppen milyen közegben játszanak.

VOX ARBORUM KAMARAZENEI MŰHELY

A Vox Arborum Kamarazenei Műhely augusztus 11-én, kirándulókoncerten muzsikál a fesztiválközönségnek a pusztafalui református templomban – szintén különleges repertoárból válogatva. A fák hangja nevű együttes 2008-ban, elsősorban a fafúvós kamarazene művelésére alakult, de olykor zongorával is kiegészülnek. A három alapító tag mellett a választott művektől függően a létszám bővíthet. Trió felállításban Szepesi János, Kőházi Edit és Ambrózy Attila döntően ennek a 20. század első felének könnyedebb fúvós darabjait szólaltatja meg, átiratokkal fűszerezve.

A Zempléni Fesztivál részletes programja és további információk:
www.zemplenifestival.hu

Szenvedélyek és szórakozások a Kaposfesten

Hét nap alatt tizennégy koncerttel, harmincöt külföldi és hazai szólistával, tematikusan szerkesztett programokkal várja a kamarazene rajongóit és az új zenei élményekre nyitott, érdeklődő publikumot a Kaposfest. A részletekről Bolyki Györgyöt, a kaposvári nemzetközi kamarazenei fesztivál igazgatóját kérdeztük.

✦ Retkes Attila

A Kaposfest első három éve sikeres volt, így alapvető változtatásra nincs szükség. Néhány vendégművész – így Alina Ibragimova, Nicolas Altstaedt vagy José Gallardo – újbóli meghívásához pedig nemcsak a szervezők, hanem a közönség is ragaszkodik. A fesztivál közreműködőinek 98 százalékát személyes ismeretség alapján hívják meg Kaposvárra, emellett mindig van egy-két zsákbamacska, de ezeknél a muzsikusoknál is fontos, hogy ki ajánlotta őket. Az előadók mellett a gondos műsorválasztás is nagyon lényeges: nem íróasztal mellől, hanem gyakorlatiasan, a közönség fülével szerkesztik a programot, amelyben a klasszika és a romantika mellett a barokk és a kortárs zene is mindig hangsúlyosan jelen van.

Kokas Katalin hegedűművész,
a Kaposfest művészeti vezetője

Az idei Kaposfesten minden napnak markáns tematikája lesz, amit egy-egy centrális jelentőségű kompozíció is kifejez. Bolyki György fesztivál-igazgató szerint a tematikus napok azt sugallják, hogy „ez egy komoly hely, világszínvonalú zenei élmény, de oldott, nyári fesztiválhangulatban. A gyerekek például idén is párnákon ülhetnek majd a színpadon.” A nyitónap (augusztus 13.) Overture-nek keresztelték el, és Johann Sebastian Bach 6. (B-dúr) Brandenburgi versenyét helyezik a középpontba. Augusztus 14. a Szenvedélyek napja, amikor John Dowlandre emlékeznek – arra a brit kora barokk zeneszerzőre, akit túlságosan szenvedélyes életvitele miatt eltanácsoltak a királyi udvarból. Napközben utcai táncstanulás, tangó, blues és éjszakai kaszinózás társul a koncertélményekhez. A következő nap mottóját Gioacchino Rossinótól kölcsönözték: A gyomor a legnagyobb karmester. Felcsendül az elsősorban operakomponistaként népszerűvé vált Rossini vonósnégyesre komponált G-dúr szonátája, s közben a fesztivál vendégei Segal Viktor mesterszakáccsal együtt elkészíthetik a zeneszerző kedvenc receptjeit. Augusztus 16. a Szórakozás, pihenés napja lesz, amit a zenében Bartók Béla Divertimentója tesztest meg – egy olyan kompozíció, ami mozarti értelemben korántsem nevezhető szórakoztató zenének, de sugárzik belőle az életerő. A vendégek kedvemenyes áron kínált

fürdőbelépővel és Tunyogi Henriett balettművész (Vásáry Tamás felesége) relaxációs tanácsaival pihenhetik ki fáradalmaikat. Augusztus 17-én aztán Vásáry Tamás is színré lép: az idén nyolcvanesztendő, világhírű zongoraművész-karmester a Múltidézés jegyében Kodály Zoltánról mesél. Az augusztus 18-ai program mottója: Improvizáció, közös alkotás, s nem meglepő, hogy a nap főszereplője Szakcsi Lakatos Béla lesz, aki a többi között Bartók II. vonósnégyesének témáira rögtönöz. A fesztivál záróakkordja a Szerencsejátékosok napja (augusztus 19.), amihez egy közismert Mozart-kompozíciót, az Egy kis éji zenét (K. 525) társították. S hogy miért? Az ok prózai: Mozart egy balul sikerült tekeversenyen annyira eladódosodott egy – amatőr

Jose Gallardo argentin zongoraművész (jobbra) már visszatérő vendég Kaposváron

kürtös – sajtokereskedő ismerőse felé, hogy kénytelen volt neki egy kürtkvintettet írni. Kaposváron is lesz tekeverseny, és a győztesnek Szakcsi Lakatos Béla komponál egy új darabot.

Bolyki György szerint a Kaposfest alapítása óta próbálgatják, hogy a minőségi klasszikus zenei koncertekhez milyen kísérő rendezvények illenek. Most azt remélik, a tematikus napokkal még közelebb tudják hozni egymáshoz a fellépőket és a közönséget. „A Kaposfest művészei mind-mind szólisták, akik egész évben hotelből hotelbe, koncertteremből koncertterembe vándorolnak – teszi hozzá Kokas Katalin. – Azért is szeretnek Kaposvárra jönni, mert itt kamarazenélhetnek, meghallgathatják egymást, beszélgethetnek a koncert után. Ez egy bensőséges, barátságos hangulatú fesztivál.”

A fesztivál honlapja: www.kaposfest.hu

MISKOLC
2013

június 14–23.

www.operafesztival.hu

BARTÓKPLUSZ

O P E R A F E S Z T I V Á L

Angol királyok muzsikájától a kortárs darabokig Hagyományos és rendhagyó sorozatok a Filharmónia kínálatában

Rendkívül gazdag programot kínál az idei nyárra a Filharmónia Budapest Nonprofit Kft. A Flesch Hegedűversenyt június közepén rendezik, a hónap végén a fertődi Esterházy-kastélyban várják a régi zene és tánc szerelmeseit, júliusban ismét lesz Bartók Szeminárium Szombathelyen. A Westminster Apátság Kórusának júniusi vendéjátékával indul a Britannia aranykora című bérletük, amely épp egy esztendőt ölel fel. A sorozatokról, tervekről Igric György mesél a Gramofonnak.

➔ Réfi Zsuzsanna

Fotó: Bill Prentice

A Westminster Apátság Kórusa budapesti koncertjén VIII. Henrik korának zenei világát idézi

„Időrendben a Flesch Hegedűverseny az első, június 9–16. között – és ez a második alkalom, hogy lebonyolítására a Filharmóniát kérte fel Mosonmagyaróvár városa. Amióta mi foglalkozunk a szervezéssel, a szerény országos versenytől nemzetközivé nőtte ki magát, s idén is száz fölötti a jelentkezők száma.” Igric György hozzát teszi, harminc országból érkeznek muzsikusok, sokan a tavalyi Sziget-megmérettetésen is indultak. A budapesti seregszemplén zsűritag volt, most pedig a bírálóbizottság elnöke lesz Perényi Eszter, akit régóta számos szál kapcsol a Flesch Károlyról elnevezett mustrához, a helyi kulturális élet meghatározó eseményéhez.

„A legérdekesebb vállalkozásunk a Britannia aranykora című bérletsorozat. A Filharmónia fontos célja, hogy a sokszínű hazai zeneéletben is egyedít, különlegesen kínáljon. Az angol reneszánsz és barokk zenetörténet kiemelkedő műveiből csak keveset ismernek Magyarországon. Így azt az időszakot, amit Britannia aranykorának nevezünk, igyekeztünk azokhoz az uralkodókhöz kapcsolni, akik meghatározták az akkori kulturális életet. A Tudor háztól indul a sorozat és III. Orániai Vilmos korával ér véget. A legkiválóbb angol vokális együtteseket hívtuk meg, hiszen ezekhez a korszakokhoz az a speciális énekstílus is hozzátartozik, ami az angol vokális hagyomány meghatározója. Elsőként, június 25-én a Westminster Apátság Kórusa érkezik, amely az összes uralkodó beiktatásán énekelt. Most VIII. Henrik zenei világát idézik meg. Utánuk októberben a King's Singers következnek. Az együttes sokszor járt már nálunk, de most új arcukat ismerhetik meg az érdeklődők, amikor I. Erzsébet korába kínálnak zenei betekintést. Új és fantasztikus formáció az Ensemble Voces8 – ők még nem jártak Magyarországon, s 2014 márciusában a Stuartok királysága alatt született kompozíciók csendülnek fel előadásukban. Végül II. Jakabbal és III. Orániai Vilmostal búcsúzunk. Korukat Purcell dallamával eleveníti fel a New London Consort, 2014. június 25-én. A koncerteknek a Szent István Bazilika ad otthont, de a Westminster kórusa a fertődi Régi Zenei Napokon szintén fellép, s a sorozatban résztvevő együttesek más városokban is énekelnek. A Britannia aranykorára már kaphatók a bérletek, jegyek, s jelentős az érdeklődés” – mondja a Gramofon kérdésére Igric György.

A Sopronból a közelmúltban Fertődre költözött Régi Zenei Napok tavaly komoly anyagi gondokkal küzdött, de a Filharmónia munkatársai mindent megtettek a megrendezéséért, így nem kellett megszakítani a sikeres sorozatot. „Idén mellénk állt a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ; a programsorozat helyszíne pedig – akár csak tavaly – a fertődi Esterházy-kastély lett. Így a 29. kurzust és fesztivált gazdag kínálatl, rangos

mesterekkel tudjuk ünnepelni június utolsó hetében. Újdonság, hogy elkészült a Marionett Színház, ahol egy Rameau-opera is felhangzik. Az érdeklődés pedig akkora, hogy több kurzus már áprilisban betelt... Ugyanez igaz a Bartók Szemináriumra is, amely ugyancsak 29. születésnapjához érkezett. Az idei, július 10-től 19-ig tartó fesztivál központjában a trombita áll; Eötvös Péter kérésére, aki

TROMBITA MESTERKURZUS SZOMBATHELYEN

Elismerésekben bővelkedő ez az esztendő **Boldoczki Gábor** számára, hiszen a trombitaművész Liszt-díjjal tüntették ki, s bár nem túl régen tanít a Zeneakadémián, növendékei már több versenygyőzelmet is szereztek. Emellett meghívták a szombathelyi Bartók Szemináriumra is, ahol mesterkurzust tart.

„Örültem a megtisztelő felkérésnek, hiszen sokat hallottam már a fesztiválról, ahol a kortárs zene áll a középpontban, s számomra is fontos, hogy minél gyakrabban tűzzek műsorra mai műveket. Úgy vélem, a kromatikus játékra alkalmas, sokféle méretű trombiták és különböző szordinók megjelenésével újabb szólisztikus fejezet kezdődött hangszerünk történetében. Kiemelt feladatomnak tartom, hogy a szükséges feltételek előteremtésével minél több kortárs komponistát motiváljak arra, hogy hangszeremre írjon darabot. Az utóbbi években számos ösbemutatót tartottam. A növendékeimnek is próbálom átadni a kortárs zene szeretetét, biztatva őket arra, hogy sokat foglalkozzanak a modern művekkel. Szerintem jól szerkesztett műsorról a közönség is nyitottá válik a kortárs művekre, hiszen például egy barokk darabdal párosítva izgalmas kontraszt jöhet létre, ami kiemeli mindkét kompozíció szépségét. Ha az előadó képes szuggesztíven közvetíteni a darab mondandóját, akkor az hatással lesz a publikumra. Örülök, hogy az idei szombathelyi szeminárium középpontjában a trombita áll. Kurzusunk a hagyományos repertoár mellett főképp kortárs szóló- és kamaraművekkel foglalkozik, de hangsúlyt szeretnék fektetni a zenekari szólámszeret elsajátítására is, hogy a jelentkezők megtanulják, hogyan kell egy zenekari próbajátékra felkészülni. Horváth Bencével és Jeroen Berwaertsszel együtt foglalkozunk a fiatalokkal. Bár egy kurzus csak néhány napos, ez idő alatt is hatalmas impulzust lehet adni a növendékeknek. A legfontosabb, hogy megtanítsuk helyesen gyakorolni a hallgatókat, s megtaláljuk számukra azokat a gyakorlatokat, gondolatokat, amelyekkel otthon mindennapos munkájukat végezhetik. Jó látni a csillogó szempárokat, amikor előrelépés történik, és megtaláljuk a megfelelő utat. A legfontosabb, hogy a kurzust követően örömmel menjen haza gyakorolni mindenki, s lelkesen folytassa a munkát. S jó, hogy a fesztivál ideje alatt valóban lesz idő találkozni, beszélgetni olyan művészekkel, mint Eötvös Péter vagy Rohmann Imre.

BAROKK TÁNCHOZ BAROKK DÍSZLET

Több mint két évtizede tart mesterkurzust a Régi Zenei Napokon **Széll Rita**. A tánc-történész-csembalóművész-koreográfus nem sokkal azután kérték fel a tanításra, hogy végzett a bécsi Hochschule für Musik und Darstellende Kunst hallgatójaként. „Boldoggá tett az első meghívás, s azóta is azt érzem, hogy ünnep ez a hét minden résztvevő számára. Hihetetlen koncentrációjú munka folyik, a hallgatók mindig arról számolnak be, milyen sokat tanultak. Talán attól is különleges a kurzusom, hogy a hallgatóim között nemcsak táncosok, hanem könyvtárosok, történészek, zenészek is akadnak. Ez a két évtized elmélyítette bennem azt a gondolatot, amit a barokkban is vallottak, s ami szerint nem voltak egymástól mereven elválasztva a művészeti ágak. A táncosok értettek a zenéhez és a muzsikuskok is a tánchoz. S mindebből fontos tempóbeli, karakterbeli következtetéseket vontak le. Mindig is azt tekintettem a munkámban a legfontosabbnak, hogy új irányokat mutassak, új információkat adjak – mind a zenészeknek, mind a táncosoknak. Magam is a zenén keresztül jutottam el a tánchoz, és tapasztaltam, milyen sok többlet-információt, segítséget, háttérrel adnak egymásnak. A kurzusra rengeteg a visszatérő hallgató, szerencsére azonban a barokk táncanyag elképesztően gazdag, így évről évre új részeit tudom megmutatni. A kezdők és a haladók is találnak tudásuknak megfelelő csoportot. Az egy hét alatt barátságok szövődnek, s mindenki várja a záró bált, amelynek tavaly óta hangulatos helyszíne a fertői Esterházy-kastély. Barokk tánchoz ugyanis barokk díszletre van szükség.”

Janaček Sinfoniettáját is műsorra tűzte, és a saját darabjában ugyancsak kiemelt szerep jut ennek a hangszernek. A szokásos kurzusok mellett zenetudományi konferenciát rendezünk, s naponta koncertek színesítik a programot, amelyben jazz, és népzene is akad” – fejezi be az áttekintést Igric György. Hozzáfűzi, hogy a nagyrendezvények sikeres lebonyolításáért rengeteget tesznek kollégái is, így a Flesch-versennyel és Régi Zenei Napokkal foglalkozó Liszkay Mária, illetve a Bartók Szeminárium menedzsere, Széll Ágnes. ■

A programokról, fesztiválokról bővebb információ:
www.filharmoniaibp.hu

Ókovács Szilveszter

„Most elmegyünk a falig”

Fotó: Csillag Pál

A Magyar Állami Operaház immáron öt évre kinevezett főigazgatójával készülő interjúban talán furcsán hat a tegeződés, de nem lenne hiteles, ha eljátszanánk, hogy magázzuk Ókovács Szilvesztert, aki zenei szakíróként, a Gramofon állandó szerzőjeként kolléga. Annál is kevésbé, mert ha van valaki, aki nem szenved rangkorságban, aki ebben a pozícióban is ugyanolyan közvetlen, friss és szellemes, mint eddig mindig – nos, az éppen ő.

➤ Mesterházi Gábor

Gramofon: Mindig zenésznek készültél?

Ókovács Szilveszter: Az Esti mese fagottjára és a TV Híradó szignáljára kisgyerekként mindig felálltam a kiságyból. És ez így is maradt: végigkísérte az életemet a zene és a közélet. Családilag annyi zenei előzmény van, hogy nagyapám kántorkodott a helyi templomban (kilenc ujjal, mert a szecs kavágó levágta a kisujját). Szüleim pedig egy veszprémi kórusban ismerkedtek meg. Engem gyerekkori asztmám miatt anyukám beíratott rézfúvósnak, mondván, ez fejleszti a tüdőt. Egy évig trombitáltam, tizenötig harsonáztam, zenekarban is játszottam, megfordultunk külföldön is. Gimnazistaként pedig könnyűzenélni kezdtem. Megtanultam basszusgitározni, szöveget írni dalokhoz, és énekeltem is. Valaki azt mondta egy Tabu-koncert után (ez volt a neve a zenekarnak), hogy hamisan éneklek. Öntudatos voltam, kértem a harsonatanáromat, hogy vigyen el az énektanárhoz, aki Ötvös Károly igazgatóhelyettes volt, bariton – ő kezdett énekelni tanítani. 1987 januárjában,

harmadikos gimisként, amikor egyébként a jogra készültem, egy délután egyedül hagyott a tanáriban egy lemezzel és a kottával, hogy a hetedik számot hallgassam meg és tanulhassam. Tiszta romantika: kint óriási hó, én meg bent a sötét tanáriban. A „hetedik szám” az Auf dem Flusse volt a Winterreiséből, Fischer-Dieskauval és Jörg Demusszal, egy Eterna-lemezről. Ez a „találkozás” sorsdöntőnek bizonyult. A következő héttől elkezdtem zongorát, szolfézst, összhangzatot tanulni, gyakorlatilag a nulláról, hogy egy év alatt eljussak a felvételiig. Győrbe jelentkeztem, a hangom alapján fel is vettek volna, de az összhangzattan miatt nem sikerült. Újságot hordtam, majd a veszprémi konziban portáskodtam – ez volt az első zenei állásom... Következő évben a jogra és Győrbe is felvettek. Az énekesi pályát választottam, így nem lettem előfelvételis. Győrött két évet töltöttem. Annyi jó volt benne, hogy titokban Németh Judithoz is jártam tanulni. Pestre először nem vettek fel, aztán felvettek másodévesnek. Az opera szakon 1997-ben

végeztem, az utolsó Békés András-osztályban. Látnom kellett azonban, hogy az ideálomhoz, Fischer-Dieskauhoz képest mit tudok, s hogy nem leszek világsztár. 1988 óta Fidesz-tag voltam. 1998-ban, amikor a párt először került kormányra, Szájer József kért fel, hogy menjek dolgozni az Oktatási Minisztériumba. Így 1999. január 15-től ott dolgoztam. Előző napra voltam kiírva Mahler Vándorlegénydalaira Kocsis Zoltánnal... A koncert másnapján tehát egy másik élet kezdődött, táskával. Ma már tudom, ennek így kellett lennie: látom, mennyivel jobb baritonok vannak például itt, az Operában is.

G.: *Megmaradt az éneklés?*

Ó. Sz.: Időnként éneklek. Legtöbbször Carmina Buranát, illetve német dalokat: Schubertet, Schumannnt, Brahmsot, Mahlert.

G.: *Akkor most térjünk át a „közéleti énedre”. A következő öt évben milyen újításokat láthatunk az Operában?*

Ó. Sz.: Most (az interjú május közepén készült – a szerk.) nyomjuk a friss évad-kalendáriumot, mely azt mutatja, milyen pályára akarunk állni. Ez az általunk összeállított második szezon, az ötletek zöme benne van. Néhány további terv pedig 2014 őszén valósul majd meg, például az online OpeRadio. Tengersok felvételünk lapul a Magyar Rádióban, ezek gondozási jogait szeretnénk megszerezni, lévén szellemi tulajdonlásuk minimum közös, és a háború után keletkezett gazdag kincset mind közre szeretnénk adni. Terveink közt szerepel egy igazi OperaCafé kialakítása, mely a szervezési osztály jelenlegi, Hajós utcai oldalsarnokában nyílik majd. Dátumokkal, egyéb adatokkal dokumentált terveink közt szerepelnek más belső átépítések és funkcióváltások is, amelyekről most még nem időszerű beszélni, de dominóelven követik egymást – és már eldőlték az elsők, tehát végigfuttathatjuk a sort. Az Operaház felújítására három éven át kerül sor, gyakorlatilag bezárás nélkül, hosszabb nyári pauzákkal. A műsortervben is tapasztalhatunk majd egy-két korrekciót. Jelenleg kétszázon felüli a főprofiltól idegen rendezvények száma, ebből 146 gyermekeknek szól – idővel elválik, melyik életképes, melyik nem. Pl. a KismaMatiné most, a bevezetéskor még nagy figyelmet kívánt, viszont jövőre már félautomatán kell működnie a megtalált és bejáratott mechanizmusok mentén. Van vonulat, amely csökönnyösséget igényel – például az évadvégi bónuszként adott barokk vagy preklasszikus operakülönlegesség. Biztosan lesz olyan ötlet is, amelyik nem működik: annak tudni kell elengedni a kezét. A tavalyi, kétnyelvű évad-kalendárium 300 oldalas volt, most az egy nyelvű ugyanannyi. Az Opera csúcsra van járatva, ezt bizonyítják a számok: 15 premier, 630 rendezvény, 431 előadás. Most elmegyünk a falig, ami viszont még mindig alatta marad a rendszerváltoztatást megelőző idők nagytermi számainak. A világ megváltozott, azok a minták már nem érvényesek. Most ezt a teljesítményt érzem az expanzió végső határának, ám az igazi kunszt mindent a dinamizmust és nyitottságot megtartani.

Az Erkel Színház 101. születésnapján

G.: *Nem félsz a felújítástól?*

Ó. Sz.: Dehogynem. Ha felelősen viselkedem, nem dőlhetek hátra – ez a luxus a mostani vezetésnek, amely gyakorlatilag hét évre kapott bizalmat, nem adatott meg. Eközben lehet, hogy kibírna az Operaház még öt évet színpadi leállás vagy vakolatomlás nélkül, de ha később nyúlunk hozzá, exponenciálisan nőnek a költségei. Nincs irodányi mérnökünk, mégis beruházóként kell viselkednünk, s ezt az Erkelen valamelyest már megtanultuk.

G.: *Az új logisztikai központ hogyan illeszkedik majd a rendszerbe?*

Ó. Sz.: A legfőbb értelme, hogy az Operaház tereit tehermentesíti. Budapest egyik legdrágább telkén jelenleg asztalosüzem, lakatosműhely, festő- és szobrászműterem, több varroda található. Eközben a próbaszervezésünk túl van a virtuozitás végső határán. Belépett egy másik színház, amelynek viszont nincs próbára alkalmas háttér. A balettet nem lehet ingáztatni bérlemények között, a zenekarnak pedig még rendes öltözője sincs – teszem hozzá, 130 éve. Jelenleg nem emberi körülmények között kell dolgozniuk. A műhelyház új, nagy létesítmény lesz, egy nagy doboz, amely mind a kilenc műhelynek, az összes jelmeznek, díszletnek és kelléknek otthont ad majd. Ezeket most négy helyen tároljuk, például Szigetszentmiklóson, Csévharaszton. Bérleti díjat fizetünk, a díszletek pedig károsodnak. Az új műhelyházban meg is lehet javítani őket, plusz lesz végre egy állítószínpadunk is. Ha az Ybl-palotában

Ökóvác Szilveszter bemutatja a Digitár projektet, amely októbertől lesz kutatható

állították a díszletet, meg kellett akasztani a próbaritmust. Minimális lámpázottság is lesz itt, tehát akár be lehet mutatni egy-egy kamaradarabot. De próbákat feltétlenül lehet tartani. És itt kap helyet egy nagy zeneterem, melyben az Erkel Színház ének- vagy zenekara próbálhat. A Jókai utcában maradnak az Operaház, illetve a Filharmóniai Társaság Zenekarának a zenekari termei, gyakorlókkal kiegészítve; az Erkelben pedig ezután is lehet szólamprobázni, kamarabaletteket gyakorolni. A két énekkar a Hajós utcai Üzemházban lakik majd. Most sokszor azért dőcögünk, mert nincs hol próbálni a zenekarnak vagy a balettkarnak. Nemrég az Operaház vezetősége Zürichben járt, ahol szintén kiderült: nem találtunk fel semmi újat, ezek a terek ugyanis hosszútávon olcsóbbá teszik a működést, plusz lehetővé teszik, hogy nőjön a színvonal. Bécsben például nincs szünnap – mert nincs esti próba a színházteremben. Miért ne tudnánk mi is ezt a szisztémát felvenni?

G.: *Mi a helyzet az Ybl-palota egyéb közösségi tereivel?*

Ó. Sz.: A télen beharangozott Digitárhoz nyáron elkészül M. Tóth Géza háztörténeti filmje (ez a Királyi képcsóházban lesz látható), a Digitár pedig október elsejétől kutatható, jelenleg az adatok feltöltése zajlik. A Székely Bertalan teremben kap teret az OperaLobby, mely a támogatói klub méltó helye lesz hétköznapokon. Ennek holdudvarában sok pénz foroghat, amelynek becsatornázásával az ambiciózusnak első látásra tán nem tűnő, de voltaképpen milliárdos ugrást jelentő cél elérhető lehet. A cél, hogy a nálunk kevesebbet játszó, és nagyobb nézőterekkel rendelkező párizsi Opera költségvetésének egyhatodáról legalább egyötödöt emelkedjünk fel. Remélem, mindenki felébred ettől a sokkoló adattól.

G.: *Sztárparádét vagy társulatépítést tervezel?*

Ó. Sz.: Aki az Operában többéves szerződést kap, és minden évben többször fellép, az a társulat tagja. Ehhez nem kell közalkalmazottnak lenni. Így marad a rendszerben egészséges dinamizmus és verseny is, marad ambíció, mely

jót tesz, például nem ülepíti le az énekes gyakorlási vagy tanulási kedvét. Idén százötven magyar énekes viszi az évadot; hangsúlyoznom sem kell, sosem volt ennyi művésznünk. Folyik a mélyvíz-próba, hisz egyúttal nemzedékváltás is zajlik. Júniustól adunk hároméves szerződéseket a legfontosabb énekeseknek, akik tehát előre tudhatják, mikor, mit, hol, mennyiért énekelnek a következő évadokban – ez egyértelműen tagságot jelent. Emellett rendszeresen feltűnnek nemzetközi sztárok is. Ennek az a feltétele, hogy plusz három évadra előre kikövezzük az utunkat, először az Opera történetében: ez június 30-ig megtörténik. A híres külföldi művészek látogatási ritmusa viszont pénzkérdés, havonta több ilyen eseményre is készülünk. Elindítjuk a Gyere haza! programunkat is, amely arra törekszik, hogy a világban működő magyar vagy magyar ősszelkelő énekesek, táncosok, karmesterek és rendezők külön figyelemmel kapjanak meghívást a Magyar Állami Operaházba. Miközben sokan látják, hogy az Opera változik és nyit a társadalom különböző csoportjai felé, nemzeti összművészeti központtá válik, nemcsak invitál, de „házhoz” is megy, a legnehezebb feladat a művészeti színvonal emelése. A repertoár cseréje erőltetett menetben is sokéves feladat, a magyarországi énekesképzés látott már szebb napokat is, és kisebb a merítés: se énekelni, se táncolni nem akarnak már annyian, mint húsz éve. A fiatalok között ragyogó tehetségek akadnak – minap Szegeden elnököltem a Simándy-versenyt, napokon át csak rájuk figyeltem –, mégsem tűzhetünk ki egy pályakezdőt Jagónak vagy Otellónak. A középgeneráció, amelynek pedig az efféle érett, hősi szerepköröket vinnie kellene, elporladt. Negyvenöt-ötvenéves tenorunk alig van, de a koros, hiteles basszus is hiánycikk, tehát külföldieket kell hívnunk. Azt álságos magyarkodásnak tartom, hogy az lenne kívánatos, ha csak magyarok lépnének fel, hisz a közönségnek nem fogunk fület mutatni, „nektek ez is jó lesz”. Ha bizonytalan vagyok egy döntésnél, mindig a közönség szempontjából vizsgálom meg a problémát. És ez az ultima ratio mindig segít. ■

GRAMOFON KÖNYVEK

Szirányi Gábor: Zongorabillentyűk

A Gramofon Könyvek sorozatban, 2013 június közepén jelenik meg Szirányi Gábor: Zongorabillentyűk című kötete, amely a Liszt Ferenc által megteremtett magyar zongorista mesteriskola három kimagasló pedagógusának, Thomán Istvánnak, Szalay Stefániának és Böszörményi-Nagy Bélának állít emléket. A szerző a Liszt Ferenc Zeneakadémia könyvtárának nyugalmazott igazgató-helyettese, az intézmény történetének avatott kutatója.

„Liszt Ferenc, a magyar zongoraiskola teremtő géniusza volt. Egész pályája során oly büszkén vállalt és hirdetett magyarságának – mintegy megkoronázásaként – a gyakorlatban is újabb bizonyágát adta élete utolsó évtizedeiben, amikor Weimar és Róma mellett Pestre helyezte otthonát, majd tekintélyével és személyes részvételével döntő szerepet vállalt a pesti Zeneakadémia megalapításában, de talán legfőképp, fáradságot nem ismerő, lenyűgözően szuggesztív tanításával. Fiatalon szerzett zenei örökségét és óriássá teljesedett művészi minden-tudását a tanítványok tucatjaival osztotta meg – akik aztán nagyvilág-szerte szórták szét e megtermékenyítő magokat. Ahogy Thomán István is tette – karöltve Erkel Ferencsel –, Zeneakadémiánk legnagyobb dicsőségére (...) A mesterek és tanítványok végtelen folyamának újabb történéseit már kötetünk lapjai is őrzik. E tanulmányok szerzője, Szirányi Gábor a testvérem, akivel gyermekkorunkat zongorista Szüleink – a Dohnányi-tanítvány Édesapánk és Keéri-Szántó Imre-növédék Édesanyánk –, valamint a Nagyváradon zeneiskolát alapító egykori Thomán- majd Bartók-tanítvány Nagymamánk révén ugyanazok az erős zenei élmények határozták meg. De amíg én zongorista tanulmányaimmal talán jobban követtem a családi tradíciókat, Gáborban a zenei kvalitás, folyvást vetekedve remek íráskészségével, klarinétosként szólalt meg. Így hamar hivatássá érlelődő érdeklődése a Zeneakadémia Könyvtárhoz vezette,

ahol évtizedeken át nemcsak eredetiben kutathatta zenei múltunk sokáig csak a polcokon megbúvó titkait, hanem folyamatos publikációival rendre a nagyrémű elé is tárhatta felfedezéseit. Most is bizvást állíthatom, hogy Zongorabillentyűk tanulmányai, túl azok személyességén és forrásértékű történetiségükön, fontos adalékok az immár másfél százados zongorista-történelmünk sajátos folyamatának pontosabb megismeréséhez.” (Szirányi János zongoraművész, zenei szerkesztő, a Bartók Emlékház igazgatója)

**Gramofon
1996 óta a klasszikus zene és
a jazz szolgálatában!**

A Gramofon Könyvek sorozat korábbi kiadványai:

Kiadványainkról bővebb információ, és rendelés
a www.gramofon.hu oldalon, és az info@gramofon.hu e-mail címen!

A filológus és az indián törzsfőnök

Kapitány Dénes orgonaművész a nagy előd, Antalfy-Zsiross Dezső nyomában

Kapitány Dénes orgonaművész, a zirci Ciszterci Apátság orgonistája. Emellett azonban filológus is, aki a saját bőrén tapasztalhatta meg, hogy olykor a múltban komponált zene is „előállításra” szorul – úgy, ahogyan az irodalmi kritikai kiadások hitelesnek tekintett szövege. Kapitány Dénes 2012-ben – világpremierként – megjelentetett egy lemezt *Felhők és Harangok* címmel, amely a 20. század egyik legjelentősebb, de méltatlanul elfeledett magyar orgonaművész-komponistájának, Antalfy-Zsiross Dezsőnek a szerzeményeit tartalmazza.

◆ Kovács Veronika

Antalfy-Zsiross Dezsőnek a CD-n elhangzó tizenhat műve közül tizenegy most hallható először lemezen. A zirci orgonista egyéves intenzív kutatás eredményeképpen állította össze a zeneszerző részletes életrajzát, amely számos érdekességet tartalmaz a nyilvánosság számára. A kutatómunkában a komponistának hosszú évtizedeken át otthont adó Egyesült Államok könyvtárai és archívumai nyújtottak segítséget.

Antalfy-Zsiross Dezső pályakezdése

Antalfy-Zsiross Dezső még a 19. század gyermekeként született 1885-ben, a mai Szerbia területén található Nagybecskerekben. Nagyívű pályája a délvidéki otthonból egészen az Újvilágig vitte, ahonnan 1931 után – akarata ellenére – már soha nem tért vissza Magyarországra. Élete során előkelő pozíciókat tudhatott magáénak: volt a Szent István Bazilika főorgonistája, a New York-i Radio City Music Hall orgonistája és zeneszerzője, a New York-i Filharmonikusok tagja, illetve a Columbia Egyetem tanára.

Zenei pályafutása még a szülői házban kezdődött, ahol ügyesen zongorázó édesanyjának köszönhetően nagy hangsúlyt fektettek a gyermek zenei képzésére. Édesanyja a közös zenélés hagyományát is meghonosította a házban: a család tagjaiból bécsi szalonzenekart (fuvola, hegedű, gordonka, harmónium, ütőhangszer) szervezett, amely teadélutánok alkalmával lépett fel, meghívott vendégsereg előtt. Antalfy kilencéves korától csatlakozott ehhez a családi „vállalkozáshoz”; hangszere az együttesben a harmónium volt. Gyermekkori tanárai, Ripka Ferenc és a szigorú Herr Ödön után négy éven keresztül Hans Koessler

Antalfy-Zsiross Dezső

tanítványa lett, miután 1902-ben felvételt nyert a Zeneakadémia orgona és zeneszerzés szakára. Koessler az 1883 és 1908 közötti években a hazai zeneszerzés minden akkori képviselőjét tanította – köztük Kodályt, Bartókot, Kálmán Imrét, Dohnányit és Weiner Leót is.

Antalfy-Zsiross Dezső nem kizárólag zenei pályán tanult tovább: édesapja kívánságára a Magyar Királyi Egyetem jogi karára is beiratkozott. Muzsikusként való kiváló előmenetelét jelzi egyfelől a tandíj-

mentessége, másfelől több ösztöndíj és jutalomdíj, amelyeket elnyert. Ekkori kompozíciói – dalai, orgonaművei és zenekari darabjai – ugyancsak rendkívüli zenei kifinomultságról tesznek tanúbizonyságot. Az 1906 októberében megtartott Liszt-ünnepségeken Kodály és Weiner művei mellett az ő darab-

ját, a Bánk bánhoz írott Magyar nyitányt is műsorra tűzték. Zeneakadémiai évei után Antalfy egy tanévet töltött az akkori európai zenei élet egyik legfontosabb centrumában, a berlini Zeneművészeti Főiskolán, ahol az akkor 75 éves Joachim Józseftől vett zeneszerzés órákat. 1907 és 1908 között a Kölni Opera karmestereként működött, ahol alkalma nyílt közelebről megismerni Richard Strauss munkásságát. A következő évben megfordult még lipcsei és bolognai tanintézményekben is, s mindkettő fontos hatással volt későbbi zenéjére. Lipcsében a modernizmus egyik előfutára, Max Reger tanította zeneszerzésre, orgonajátékát pedig a virtuóz Karl Straube segítségével pallérozta, Bolognában Enrico Bossinál tanult.

Kapitány Dénes

Meredeken ívelő karrier

1911-ben Antalffy kétkötetes Orgonaiskolát adott ki, amely a mai napig a legátfogóbb hazai tankönyv, és amely pedagógiai pályafutása nyitányának is tekinthető. Már 1909-től rendkívüli, 1912-től pedig rendes tanára lett a Zeneakadémiának. Emellett koncertkarrierje is folyamatosan ívelt felfelé. Első jelentős önálló hangversenyén – amelyet 1911-ben tartott meg nagy sikerrel – zenésztársai elismerésük jelként babérokoszorúval tüntették ki. 1914-ig, amikor két évre katonai szolgálatba kellett állnia, egyre gazdagodott a repertoárja, és sorra születtek újabb kompozíciói. 1917-ben nyerte el a Szent István Bazilika főorgonista állását.

A nagy fordulat 1921-ben következett be Antalffy életében, amikor új kihívások után kutatva Amerikába utazott. New York-ba érkezése után meglepő gyorsasággal fedezte fel az amerikai zenei közeg. Néhány hónap leforgása alatt bejárta Amerikát – a fiatal magyar hegedűvirtuózzal, Keréjkártó Gyulával (művésznevén: Ducival) adott koncertsorozat keretében. Hat művét kiadta a Schirmer kiadó, majd felfedezte Samuel „Roxy” Rothapfel, a híres impreszárió, aki felajánlotta neki a Capitol Theatre orgonista állását. A négyezer férőhelyes mozipalotának köszönhetően hamar nagy tömegekhez jutott el „az orgona Dohnányi-jának” híre – ahogyan akkoriban a sajtó emlegette. 1922-ben az Eastman School of Music orgonatanára, s az iskolához tartozó Eastman Theatre orgonistája lett. 1924-ben kapta első színházi megbízását, mint a Kurt Vollmöller The Miracle című darabjából szervezett előadásorozat zenei vezetője. Rövid időre hazatért Magyarországra, de a Zeneakadémia orgonájának átépítése miatt itthon a tanítás és a koncertezés is komoly gondokba ütközött. Egy ideig vidéki városokban hangversenyezett – Zircen is ebben az időszakban, 1924-ben járt –, majd ismét elfogadta a Miracle-produkció ajánlatát, s visszatért Amerikába.

1927-ben, Los Angelesben őt kérték fel Hugo von Hoffmannstahl Jedermann című színműve kísérőzenéjének megkomponálására. Újra együtt dolgozott a Miracle-társulattal is, a Freiburg Passion Play zenei vezetőjeként. A darabot az a David Belasco rendezte, aki 1900-ban színpadra vitte J. L. Long Madame Butterfly című színművét – megihletve az angolul egy szót sem értő Giacomo Puccinit. A zeneszerzés mellett Antalffy továbbra is aktívan tevékenykedett a zenepedagógia területén. 1927 és 1929 között a New York-i Union Theological Seminary zeneiskolájának (Sacred Music School) létrehozásában és kezdeti kialakításában vett részt. Ugyanebben az időben megszüntette a zeneakadémiai státuszát, ami hosszabb amerikai tartózkodás szándékára utalhat. Ezt azonban megghiúsította a gazdasági válság, ami miatt Antalffy néhány évig újra Európában működött. Így kapcsolódott be többek között a francia film-

iparba, s megkomponálta a Le Miracle des Loups című film zenéjét. Ennek a hullámzó időszaknak a végén járt utoljára Magyarországon, s az elsők között szólaltatta meg a szegedi Fogadalmi templom új Angster orgonáját, amely akkoriban Európa második legnagyobb hangszere volt.

Kényszerű száműzetésben

Visszatérve Amerikába, zeneszerzői pályájának legfontosabb állomásai következtek. Az egyik egy oratórium, amit a Radio City Music Hall megnyitására kértek tőle. A Voice of Millions nem pusztán zenei, de emberjogi jelentőséggel is bír: kórusát fehér és afro-amerikai énekesek közösen alkották. Mondanunk sem kell, mekkora jelentőséggel bírt ez a harmincas évek Amerikájában – Billy Holiday csak 1939-ben énekelte el először a Strange Fruitot... Az oratórium szövegét a különböző világvallások szent szövegeinek alapján állították össze. Ez volt a Radio City első világméretű rádióközvetítése is egyben. Antalffy a következő tíz évben az óriásszínház zeneszerző-orgonistája volt. A másik – társadalompolitikai értelemben is – kiemelkedő fontosságú műve egy indián opera, az Onteora's Bride, amelyet 1934-ben mutattak be a Radio City Music Hallban. Az „Indian Associations of America” ezért az operáért tiszteletbeli törzsfőnökké avatta Antalffyt.

Az 1945-ben bekövetkezett halála előtti utolsó évtizedben gyakori betegeskedés keserítette meg a napjait, ami azt is megakadályozta, hogy visszatérjen Magyarországra. Levelei a magány, a gyöttrő honvágy, gyakran a kiábrándultság érzéseiről árulkodnak. „Ismét azon tanakodunk, hogyan lehetne elhelyezkednünk Budapesten, ez a remény állandóan izgat” – írta 1937-ben. Ha életében már nem is tehetné, most Kapitány Dénes odaadó munkájának köszönhetően helyet kaphat Magyarország zenei emlékezetében. ■

A népopera miskolci bölcsője

Kesselyák Gergely a Bartók Plusz fesztivál új koncepciójáról

A hatalmas hullámpapír díszletelem gyerekülöhelyé alakult, Vidnyánszky Attila pedig a többeszes publikumot is a Tosca szereplőjévé tette Miskolcon. Puccini művére tavaly olyan sokan voltak kíváncsiak, hogy a köznyelv elnevezte Ezrek operájának, ezért idén is lesz hasonló produkció. Kesselyák Gergely karmester-rendező, a fesztivál igazgatója örül, hogy az első évben a közönség jól fogadta a megújult Bartók Plusz fesztivált, s a június 14–23. közötti időszakra idén is számos különlegességet ígér Miskolcon.

◆ Réfi Zsuzsanna

„A Tosca után bármerre jártam, mindenütt megállítottak, s megköszönték a kapott élményt. Korábban sokan azt mondták, szívesen jönnének a fesztiválra, de nem tudják megfizetni a belépőt. Gondoltam, itt az alkalom, hogy kiderüljön, egy ingyenes operaelőadásra mennyien kíváncsiak. Reménykedtünk, hogy megtelik háromszáznegyven szék, s több mint háromezren jöttek... Örülök, hogy nem kellett egy évet várnom arra, hogy igazolódjon az új koncepció” – meséli Kesselyák Gergely, a fesztivál ügyvezetője. „Bár a legelső programszerkezet is az enyém volt, hiszen a Bartók-fesztivál alapítója voltam, de már akkor láttam, hogy tíz év után elfárad majd az a struktúra. Amikor a város tavalyelőtt megkeresett, hogy megújulást szeretnének az általuk fenntartott programsorozatban, jó szívvel tettem javaslatot. Azért, mert szeretném megérni, hogy az operaelőpőkéért is annyian állnak sorba, mint a musical-jegyekért, s ez a műfaj visszanyeri egykori népszerűségét. Verdi korában a péklegények fűtyülték áriáit, s úgy vélem, ez ma sem megvalósíthatatlan. Az opera akkor lesz életképes, ha nem dermed múzeumná, s ez akkor történik meg, ha új darabok jönnek létre. Meg kell születnie az új, modern népoperának, és aki eljön Miskolcra, ott lehet a bölcsőjénél. Szeretném, ha a közönség is átélné a felfedezés élményét, örömét.”

Ezért tavaly – A jövő kulcsa címmel – operaszerző pályázatot hirdettek, amelyre nyolc magyar és egy olasz pályamű érkezett. A döntőbe jutott három alkotás zongorakíséret-

tel felhangzik az idei fesztiválon, s a zsűri, illetve a közönség által legjobbnak ítélt mű a következő esztendőben már teljes operaprodukcióként kerül színre. „Használni kell a mai kor hangszereit, s az énekesek hangosítását is megengedhetőnek tartom. Várom, hogy felbukkanjon egy olyan komponista, aki valóban képes 21. századi népoperát írni. S ne becsljük alá az élő zene hatását; úgy vélem, ezzel lehet igazán az emberekre hatni. Kicsit változott a fesztivál neve, hiszen most már a plusz után nincs másik zeneszerző. A Bartók Plusz a Bartók utáni zeneszerzőkre utal, s arra a többletre, amit a közönségnek szeretnénk nyújtani.”

Idén Németh Norbert Hazug románca, Girolamo Deraco Taci című műve és Szilágyi Miklós–Horváth György: Ostrom című operája közül választhatnak az érdeklődők, de versenyen kívül felhangzik Dobos Attila: Az ember tragédiája című dalműve is. Ősbemutató emellett akad jócskán, hiszen Vajda János két egyfelvonásosának, a Don Perlimpinnek és a Don Cristobalnak, valamint Orbán György Bűvöletének is tapsolhatnak az érdeklődők. Akad hagyományos produkció is, hiszen Bartók három színpadi műve ezúttal sem hiányozhat a programból. „A támogatásunk az eredeti összegnek körülbelül a tizede, de nem kesergünk, hiszen sikerült a működési költségeket a felére csökkentenünk. S ha nem is sokkal, de a tavalyihoz képest nőtt a büdzsénk, mert már vannak szponzoraink, s ezeket az összegeket mind-mind élményt adó előadásokra fordíthatjuk. S tudom, hogy az Ezrek operáját nagyon várja a város, így idén is lesz ilyen, ingyenes rendezvény. A Verdi-év tiszteletére a Traviatát láthatják az érdeklődők, Anger Ferenc rendezésében. Először az első, majd két nap múlva a második felvonás hangzik fel, s ezt követően kerül színre az egész darab. Egyelőre csak egy esztendőre előre tervezzük, s a visszajelzések alapján készül a további koncepció.” Kesselyák Gergely hozzáteszi, tudja, hogy biztosan vannak, akiknek a korábbi sorozat jobban tetszett, de szeretné őket is meggyőzni, és már a tavalyi, átmeneti program mellett is sokan szavaztak a „lábukkal”. Reméli, így lesz ez ebben az esztendőben is, ami az új koncepciónak már az igazi próbaköve. ■

Kesselyák Gergely (középen) a tavalyi, hatalmas sikert hozó Tosca-előadás főszereplőivel

A Bartók Plusz fesztivál honlapja: www.operafesztival.hu

4. KAPOSFEST

Művészeti vezető:
KOKAS KATALIN

KAPOSVÁR

WWW.KAPOSFEST.HU

„Ez a legérdekesebb fesztivál,
amit valaha láttam
-nem csak Magyarországon,
de egész Európában is.”

Michael Roddy, Reuters

2013
AUGUSZTUS
13-19

Oedipus Rex és Lajka, az úrkutya

Négy évre előre tervezik a fesztiválprodukciókat

A bécsi Opera Europa találkozón nagy elismerést kapott az Armel Operaverseny és Fesztivál, hiszen az Arte tévé a sikeres együttműködés példájaként emlegette a rendezvényt, amihez több operagazgató is gratulált. Az elismert kulturális tévécsatorna ebben az évben is közvetíti a produkciókat, nyár elején pedig a Mezzo televízió szintén elindul szokásos kampányuk. Idén már egyszerre két év programját hirdették meg; az ez évi fesztivál újdonságai közé tartozik az is, hogy backstage-túrákat szerveznek, illetve az egyetemisták és a tanárok díját is átvehetik a legjobb művészek.

◆ Réfi Zsuzsanna

Az idei első, 2013 áprilisi fordulón a Zeneakadémia és a párizsi Théâtre du Châtelet is megtelt a világ minden tájáról érkezett versenyzőkkel, akik között spanyol, görög, olasz, dél-amerikai, koreai is akadt. Havas Ágnes fesztiválgazgató azt mondja, bár valóban egyszerre két évre tartottak válogatást, a jelentkezők száma nem duplázódott, s ennek az is oka, hogy elég későn született meg a pontos program. S ha ezen a – duplázás miatt különösen – nehéz éven túl lesznek, akkor mindig egy esztendőre előre lehet tervezni, ami jelentősen megkönnyíti az énekesek és az operaházak dolgát. Idén, október 6–19. között végül a Poznani Nagyszínház Oedipus Rex című előadása (Stravinsky), a Szegedi Nemzeti Színház Simon Boccanegrája (Verdi), az Isztambuli Állami Operaház Britten-produkciója (A csavar fordul egyet), az English

Touring Opera Lajka, az úrkutya című előadása (Russell Hephplewhite), valamint a Szerb Nemzeti Színházban nemrég bemutatott mű, A nyár utolsó virága lesz látható. A szegedi fesztivál különlegessége, hogy ezt az operát a szerzője, Zoran Juranic fogja dirigálni és rendezni is a Tiszaparti teátrumban.

„Igazán rendhagyó produkciónak számíthatnak azok is, akik a következő esztendőben nézik meg a programot” – mondja Havas Ágnes. – 2014-ben az Armel Operaverseny és Fesztivál műsorán öt ősbemutató kap helyet. Ezek a darabok annyira frissek, hogy zömük most készül el, köztük Sir Harrison Birtwistle: Punch and Judy-ja, Csapó Gyula: Phaedra – Az árulás című operája, amelyet Alföldi Róbert állít színpadra, valamint Christian Henking Figaró (sic!) című műve, ami – bár az eredeti színmű alapján készül –

Fotók: Armel

Jelenet Zoran Juranic A nyár utolsó virága című operájából, amely a szerző rendezésében és vezényletével lesz látható Szegeden

PÁL TAMÁS AZ IDEI VERSENYRŐL ÉS A ZSÚRIZÉSRŐL

Pál Tamás karmester jól ismeri az Armel Operaverseny és Fesztivált, hiszen az első év óta vagy az előzsűri munkájában vesz részt, vagy a második fordulóban kíséri a versenyzőket, s emellett még a versenyző produciókat is dirigálja. Ebben az esztendőben a tavaszi első fordulóban zsűrizett Gyüdi Sándorral, az őszi versenyen pedig a Simon Boccanegrát vezényli Szegeden.

„A tavalyi megmérettetéshez képest idén sokkal több jó énekes jelentkezett, s a Budapesten bemutatkozó, közel hetven művész fele magyar volt. A világ minden tájáról érkeztek most is aspiránsok, köztük japánok, kínaiak, argentinok is. S ha nem is minden hangfajban, de tényleg találtunk kiemelkedő tehetségeket. Akadtak olyan magyar művészek is, akiknek korábban csak a nevét ismertem, most hallottam először énekelni, és rácsodálkoztam, milyen kiválóak. Meglepő biztonsággal és jól énekeltek, ráadásul a hangjuk is nagyon szép. Az pedig ismét bebizonyosodott, milyen nehéz és ingoványos terület az éneklés, hiszen hiába van valakinek remek technikája, zenei tudása, átélőképessége, ha nem olyan szép a hangszíne... Van, aki csak a vocéjával csatát tud nyerni. Zsűritársam, Gyüdi Sándor, a Szegedi Nemzeti Színház igazgatója régi barátom – velem nagyon hasonló a szempontrendszerünk, szerencsére azonban az ízlésünk eltérő. Így sok vita árán, de végül egyezsége jutottunk a továbbjutók személyében. Bízom benne, hogy a most kiválasztott magyar énekesek közül néhányval majd a döntőben is találkozom. Annak is örülök, hogy az idei válogatónak – első alkalommal – a Zeneakadémia adott otthont, mert azt jelzi, jelentősnek tartják a megmérettetést. Különleges ez a verseny, hiszen a kortárs operára igyekszik felhívni a figyelmet. Az Armel hátára vette a modern műveket, ami fontos küldetés, bár néha a zsűrit nehéz feladat elé állítja, hiszen a kortárs zene nehezebben hozzáférhető, mint a klasszikus vagy a romantikus repertoár, s egy-egy ismeretlen ária

Pál Tamás és Gyüdi Sándor ezúttal is együtt zsűriztek a tavaszi válogatón

előadóját sem olyan könnyű megítélni. Vannak persze kedvencek: Bernstein Candide-jából vagy Sugár Rezső Hunyadiájából is szívesen hoznak részletet a jelentkezők, de az idén is akadt olyan tizenöt perces darab, ami teljesen új műből származott... A másik nehézséget a közönség jelenti, hiszen nem egyszerű ismeretlen művekre becsábítani a hazai publikumot. Az Armel e téren is mindent megtesz, hiszen a verseny célja éppen az, hogy az opera mint műfaj legyen népszerűbb, és ehhez izgalmas, rendhagyó produciókra van szükség. Érdekes egyébként az is, hogy a résztvevő operaházak milyen előadásokkal érkeznek, hogy az ő közegükben milyen művek számítanak kortársnak, rendhagyónak. Az utóbbi éveket végignézve egyébként sajnós azt kell mondjam – s ez az összes megmérettetésre érvényes –, hogy a fiatal magyar énekesek motiválatlanok, lusták. Elenyésző számban jelentkeznek, miközben mindenkinek, aki él és mozog, egy ilyen versenyen el kellene indulnia. Nem feltétlenül a győzelemért, a díjért, hanem azért, mert egy ilyen megmérettetés, amelyben a színpadi alakítás is lényeges, olyan lehetőség egy pályakezdő számára, amit vétek kihagyni.”

teljesen a feje tetejére lesz állítva. S emellett Zakaria Paliashvili Absalom and Eteri, illetve Marco Tutino Le Braci című darabja is először kerül színre. Nagy örömmre most már a 2015-ös, 2016-os és 2017-es program is szinte teljesen összeállt, hiszen az Opera Europa konferenciáján több dalszínház vezetőjével sikerült az együttműködésben és a darabokban megállapodni. Havas Ágnes annak is örül, hogy ettől az esztendőől együttműködnek a Zeneakadémiával, s nemcsak helyet kaptak a válogatáshoz, hanem a verseny meghirdetésében, megszervezésében ugyancsak jelentős segítséget nyújtott az intézmény. S idén még egy felsőoktatási intézménnyel, a Szegedi Tudományegyetemmel is megállapodást kötöttek. „Mindez tavaly, egy egyszerű együttműködéssel kezdődött, amikor közös pályázatot írtunk ki. Az első díj pénzjutalom volt, de mindenki, aki tízoldalas esszét írt az operáról, ingyenjegyet kapott a fesztiválra. Megható volt látni, hogy milyen sokan hajlandóak ennyit dolgozni egy-egy belépőért. Ezért hirdettük meg idén A diákok évét, s új elismeréseket is alapítottunk, a hallgatók és az oktatók szakmai zsűrije is odaítélhet egy-

egy díjat.” Az egyetemi hallgatók speciális kedvezményeket kapnak a belépők árából, játékokon nyerhetnek a fesztiválra szabad bérleteket, s közönségtalálkozókon, backstage-túrákon is részt vehetnek, hogy jobban megismerkedjék a műfajjal. De az Armel facebook-oldalán a diákokon kívül is várnak minden játékos kedvű érdeklődőt. Havas Ágnes elmondta azt is, az Arte kulturális tévécsatorna ismét közvetíti interneten az előadásokat, s azok a fesztivált követően újra több hónapig elérhetőek lesznek. A Mezzo tévé pedig nyáron indul a kampány, s az operaversenyt és fesztivált hirdető kisfilmeket gyakran sugározzák majd az Intermezzóban. S akad az Armel háza táján más újdonság is, hiszen a verseny mellett első alkalommal szervezik meg a Nemzetközi Opera Menedzsment Kurzust, augusztus 21-től 27-ig, Balatonfüreden. „Az Opera Európával közös ez a projektünk, s a huszonnégy hallgató már majdnem mind operaigazgató. Többek között Gerard Mortier, illetve a Covent Garden vezetői foglalkoznak velük. Remélem, tőlük is úgy tudok majd elköszönni, hogy jövőre folytatjuk...”

Duna Palota: kulturális központ a város szívében

Áll a Nádor és a Zrínyi utca sarkán egy háromemeletes, neobarokk épület, amelyet – Freund Vilmos terve alapján – Márkus Géza építőmester alkotott, és lett a Belváros egyik gyöngyszeme 1897-ben. Ez az épület ma a Duna Palota nevet viseli, és a főváros kulturális életének egyik fontos, jellegzetes színhelye. Nagy múltú együttese, a Duna Művészegyüttes és a Duna Szimfonikus Zenekar a koncertúvad során és nyáron is több tízezer magyar és külföldi érdeklődőnek nyújtanak tartalmas kikapcsolódást.

➔ Várkonyi Tamás

A Lipótvárosi Kaszinó néven megnyílt palotában, a 19. század utolsó éveiben díszterem, táncterem, klubhelyiségek, könyvtár, kártyaszoba, biliárcterem, cukrászda, ebédlő, vívó- és tornaterem várta a felüldülni vagy társasági életet élni vágyókat. A Falk Miksa elnökletével megnyílt kaszinóban általában ebéd után kezdődött az élet: a legfrissebbek egy gyors fekete után egy zamatos szivart vagy cigarettát szíváltak el, majd megkezdődött a játék: alsós, lórum, bridzs folyt az asztaloknál. Késő délutánra megtelt a társalgó is: kisebb csoportok alakultak, akik megtárgyalták a nap eseményeit; politikát, társadalmi életet érintő kérdéseket, a művészeti élet kulisszatitkait. A kaszinó estélyei, hangversenyei, előadásai, matinéi jelentős eseménynek számítottak – többek között Mark Twain és Antonín Dvořák is tiszteletét tette itt. Az intézmény a kezdetektől jelentős támogatást nyújtott jótékonyági célokra, valamint a művészeti életért. Működésük festészeti díjat alapítottak, operapályázatokat írtak ki. Ezek egyikére jelentkezett 1911-ben Bartók Béla is, A kékszakállú herceg vára című operájával, amit azonban a kaszinótagokból álló zsűri bemutathatatlanak (azaz túllontul modernnek) ítélt.

Zavartalan művészi munka

Mіндеzt azért érdemes felidézni, mert az intézmény – a megváltozott kulturális közeghez alkalmazkodva – ma is hasonló feladatokat lát el. Sőt, még a szocializmus évtizedeiben is hasonló céljai voltak, amikor az épület 1948-ban a Budapesti Rendőr Egyesületé, majd a Belügyminisztériumé lett, és kultúrotthonként, tisztai házként, illetve művelődési házként működött. A széles nyilvánosság előtt 1991-ben nyitotta meg kapuit; előbb BM Duna Palota, majd Duna Palota néven. Az intézmény működteti az 1957-ben alapított Duna Művészegyüttest és az 1961-ben létrehozott Duna Szimfonikus Zenekart is.

„Amikor átvettem 2011. január 3-án a Duna Palotának és vele a két művészegyüttesnek a vezetését, nehéz gazdasági állapotokat találtam, így első és kiemelten fontos feladatomban a gazdasági helyzet normalizálását tekintetem – mondja **Bíró Ildikó** ügyvezető igazgató. – A művészegyüttesek fellépései és a Duna Palota egyéb kul-

Bíró Ildikó ügyvezető igazgató

turális rendezvényei, képzőművészeti kiállítások, könyvbemutatók, színházi előadások, szakmai konferenciák egymást erősítik, a Duna Palota ezek révén jelenhet meg a fővárosi élet markáns kulturális központjaként. Erre predesztinálja elhelyezkedése is, Budapest történelmi városközpontjában. Abból a szempontból is fontos szerepet tölt be, hogy

kedvelt célpontja a külföldi turistáknak, akik a színvonalas, tartalmasan szórakoztató műsorok által bepillantást nyerhetnek a magyar néptánc- és komolyzenei kultúrkincsbe. Nagy öröm számunkra, hogy 2012 nyarán új kiállító- és rendezvény-termet avathattunk egy addig használaton kívüli raktárhelyiség felújításával és átalakításával. A régi dohányzó helyiségnek is új funkciót adtunk a rendbetétel után. A két művészegyüttes 250 millió forint költségvetési támogatást kap a Belügyminisztériumtól. 2008-ig a támogatás mértéke nagyságrendekkel nagyobb volt, a jelenlegi összeg a nonprofit kft. által kifizetett béreket sem fedezi. Sajnos művészeink hosszú évek óta nem kaptak béremelést, és forrás hiányában egyéb, béren kívüli juttatást sem tudunk részükre biztosítani. A működéshez szükséges további fedezetet vállalkozói árbevételből próbáljuk előteremteni, a szakmai és művészeti programokra pedig rendszeresen pályázunk. Az elmúlt évtizedek során elhalasztott karbantartási, épület- és állagmegóvási, valamint felújítási feladatok sajnos most minket terhelnek, ezért is kényszerülünk folyamatosan megtakarításokat célzó intézkedések meghozatalára. Mindezek a feladatok további források bevonását igénylik, noha köztudottan forráshiányos időszakot élünk. Azonban ügyelünk arra, hogy a művészeti munka zavartalanul folyhasson. Minden nehézség és megtorpanás ellenére nagy lendülettel és ügyszeretettel végezzük feladatunkat.”

A Duna Szimfonikusok helyzete és tervei

Szklenár Ferenc, a Duna Szimfonikusok művészeti vezetője

A Duna Szimfonikus Zenekar művészeti vezetője 1994 óta **Szklenár Ferenc**, aki 1984 óta a zenekar fuvolaművésze is. Az együttes kis létszámú: negyvenöt, státuszban foglalkoztatott muzsikust alkotja. Ez a szám egy szimfonikus zenekarhoz kevés, kamarazenekarhoz pedig sok, de tökéletesen illeszkedik a Duna Palota színpadához és háromszáz fős nézőteréhez.

A zenekar fellépett a Müpa Szimfonikus felfedezések című sorozatában, új helyszíne pedig a Klebelsberg Kultúrkúria, ahol évente három-négy koncertet tart, illetve hasonló külső helyszín a Marczibányi téri közösségi ház is. „A zenekar több feladatot lát el egyszerre – mondja a művészeti vezető. – Nem sokkal az együttes alapítása után kezdődött péntek esti komolyzenei ismeretterjesztő sorozatunk, és ma már nemcsak gyerekekhez szólunk, hanem vasárnap délelőttönként családi matinét is tartunk. Ezzel arra az idősödő közönségregetre gondolunk, amelyik a közlekedés vagy a napszak miatt nem szívesen jár esti koncertre. Ezeknek a sorozatoknak, valamint az évközbéli zenekari bérletnek a fő jellemzője, hogy változatos, színes műsorokat kínál, elsősorban népszerű művekkel. A fiataloknak is szeretnénk megnyilvánulási lehetőséget nyújtani, legyenek ők hangszeres előadók (Fischer Annie-ösztöndíjasok), karmesterek (például Madaras Gergely, Ménesi Gergely, Horváth Gábor) vagy zeneszerzők. Tavaly zeneszerzőversenyt hirdettünk, amelyre Dohnányi Ernő Szimfonikus percek című művére rímelő, maximum tízperces, a konzervatív közönség ízlését szem előtt tartó alkotásokat vártunk. Több hangversenyt, sorozatot a Filharmónia Budapest Nonprofit Kft.-vel együttműködésben rendezünk, koncertjeink felét Deák András vezető karmesterünk dirigálja, de rendszeresen megfordul nálunk Kocsis Zoltán, Medveczky Ádám és Ligeti András is.”

Szklenár Ferenc úgy fogalmaz: a nagy zenekarok farvizén eveznek, hiszen létszámban, költségvetésben egyikkel sem tudják felvenni a versenyt. „Többszörös áttétellel alakult ez így – folytatja a művészeti vezető. – Az elmúlt évtizedben több olyan törvény született, amely az önkormányzati fenntartású együtteseknek kedvezett, s mivel mi nem ebben a körben vagyunk, jelentős állami támogatástól estünk el. Hála Istennek azon kevés zenekar közé tartozunk, amelyek saját koncertteremmel rendelkeznek, így itt tudjuk megtartani hangversenyeink nagy részét. Tizenöt éve létrehoztunk egy olyan turisztikai programot, amelyet tavasztól ősziig Duna Koncert címmel hirdettünk meg, ez évadonként 30-40 előadást jelent. Ebben összeválogatjuk a ma-

MAGYAR ANZIX

A Duna Művészegyüttes kiemelt céljának tartja, hogy a közönség széles rétegeiben felkeltse az érdeklődést a néptánc iránt, le-
döntse a műfajjal kapcsolatos sztereotípiákat, és ráébressze a nézőket annak sokarcúságára, művészi kifejezőerejére. A társulat a hazai néptánc-hagyomány hiteles, de újításokra nyitott tolmácsolására törekszik, produkcióit egyszerre jellemzi a hagyományőrzés és a művészi kísérletezés. „Mindig is az érdekelte az alkotókat, előadókat, hogy a néptánc hogyan jelenhet meg a színházban, a színpadon, korszerű nyelvezetben – mondja **Juhász Zsolt** koreográfus, művészeti vezető. – Természetesen az alkotók néptánc-
hoz való viszonya is sokat változott az évek során; ma már jóval többet tudnak erről a csodálatos kincsről, amit a Kárpát-medencében fennmaradt táncok jelentenek. Ezt az utat járjuk mi is, és sokszor rácsodálkozunk: mennyire sokrétű és kimeríthetetlen lehetőséget magában rejtő a magyar néptánc-kultúra, hiszen mindig újabb és újabb művészi elgondolásokra ihlet. Magyar táncrapszódia címmel adjuk elő sorozatunkat a Duna Palotában, a Hungária Koncert rendezésében, valamint évente egy önálló bemutatót tartunk. Idén májusban mutattuk be a Művészetek Palotájában a Magyar anzix című produkciót, amelyben a parasztvilág és a városi élet szabadságeszménye közti különbséget helyezük a középpontba, szórakoztató, de elgondolkodtató hangnemben – az autentikus néptáncvilágot szembeállítva a modern táncnyelvvél. Az együttesről bővebb információ a www.dunatanategyuttes.hu honlapon található.

gyar zene klasszikusait (Erkel, Liszt, Kodály műveit) vagy a magyar és magyaros zenével összekapcsolható örökzöldeket (Monti-csárdás, Rákóczi-induló, Éljen a magyar polka, Coppélia-csárdás stb.). A rendre nagy sikert arató műsorok szórakoztatóak és könnyedek, sajátos magyar színt képviselnek, belőlük megérezheti az ide látogató külföldi azt a sajátos légkört, amelyben ezek a darabok keletkeztek.”

A kulturális központ és a zenekar honlapja:
www.dunapalota.hu, www.dunaszimfonikusok.hu

Egy sokoldalú muzsikus: Riederauer Richárd

A kórus olyan formáció, amelyben az egyének művészi kvalitásai csoportosan nyilvánulnak meg. Ha azonban nagytóval vizsgáljuk ezt a gyönyörű képződményt, amelyet énekkarnak neveznek, nem egy olyan egyéniségre bukkanhatunk, akiknek nevéhez komoly egyéni teljesítmények is fűződnek. Ilyen művész a Magyar Örökség-díjas Honvéd Férfikarban Riederauer Richárd másodkarnagy, szólamvezető, zeneszerző és hangszerelő, aki az idén megkapta a Magyar Ezüst Érdemkereszt polgári tagozat kitüntetését.

➔ Várkonyi Tamás

Forrás: Honvéd Együttes

Riederauer Richárd: A karnagyoknak az a feladata, hogy olyaná tegyék a kórust, mintha az egyetlen hangszer lenne

Riederauer Richárdnak másodkarnagyként az a feladata, hogy a betanítás során segítse az énekkari tagokat a művek elsajátításában. Mivel azonban professzionális együttesről van szó, amelyben szinte valamennyi művész kiválóan olvassa az elé tett kottát, a másodkarnagy fő tevékenysége elsősorban arra irányul, hogy egységes hangzást alakítson ki a hangerő, a hangszín, a formálás tekintetében. Ha a koncerten nem ő, hanem Strausz Kálmán művészeti vezető vagy vendégkarnagy dirigálja az együttest, akkor a közös

MAGYAR ÖRÖKSÉG-DÍJ – MÁSODSZOR

A Honvéd Együttes 1999. évi elismerését követően a Honvéd Férfikar idén márciusban immár második alkalommal vehette át a Magyar Örökség-díjat. Mint a laudációban elhangzott, a díj a világszerte – Velencétől Amszterdamig, Jeruzsálemtől Pekingig – adott, nagy sikerű koncerteknek is szól, valamint annak, hogy a Honvéd Férfikar műsorán tartja a férfikari zeneirodalom jelentős hányadát, a középkortól napjainkig: beleértve az a cappella és a zongorakíséretes műveket, operakórusokat, oratóriumokat. Számos kortárs magyar zeneszerző komponált művet az együttesnek, így az utóbbi évek ősbemutatói Tolcsy László, Vajda János, Gyöngyösi Levente, Szakcsi Lakatos Béla, Orbán György nevéhez fűződnek.

próbát mindig konzultáció előzi meg. „A karnagyoknak az a feladata, hogy olyaná tegyék a kórust, mintha az egyetlen hangszer lenne, az egyéniségeket egyé kell forrasztani – mondja Riederauer Richárd, aki 2001-ben énekesként került a Honvéd Férfikarhoz. – A 2009-es vezetőváltás idején az akkori igazgató azt szerette volna, ha én veszem át a kórus irányítását – emellett, hogy énekes is maradok. Nem voltak kórusvezetői ambícióim, nagyon jól éreztem magam énekkari tagként. A művészeti vezetés teljes embert kíván, ez az elfoglaltság nem is fért volna bele az életembe a hangszerelés és a zeneszerzés mellett. Mégis elfogadtam a megbízott karigazgató posztot a pályázati eredmények kihirdetéséig, mert úgy láttam, akkor cselekszem helyesen, ha vállalom az átmeneti időszakban a kórus egyben tartását. Végül azonban megtetszett az a lehetőség, hogy másodkarnagyként is folytathatom a munkát, így ilyen minőségben maradtam a győztes pályázatot benyújtó Strausz Kálmán mellett.”

Szabadúszó zeneszerzőként Riederauer Richárd 2007 óta a Pécsi Baletthez is kötődik, amelynek azóta minden évben ír darabot. Legutóbb A jó és a rossz kertjéből címmel mutatta be művét a neves együttes, az Erkel Színház újbóli megnyitása alkalmából. Riederauer Richárd karvezetőként végzett a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézetében, és soha nem tanult zeneszerzés szakon, noha hamarabb kezdett el komponálással foglalkozni, mint az énekléssel. A magyar zenei életből tevékenyen kiveszi a részét: könnyűzenészként is, zongorista zenei munkatársként is – például az Operettszínházban – vagy hangszerelőként. „Elsősorban könnyűzenei produkciókban dolgozom hangszerelőként – olyanokban, amelyekben szimfonikus zenekar is részt vesz. Ilyen volt például az MR2 Symphonic Live 2.0, amelyben 2012-ben közreműködtem. A szimfonikus hangszerelés mindig közel állt hozzám, bár hangszerelést sosem tanultam. Sok ilyen muzsikát hallgattam, és lestem el a szakmai kulisszatitkokat, így a könnyűzene szimfonikus zenekarra való átültetése alakult ki tevékenységemben fő profilként.”

A Honvéd Együttes megújult honlapja:

www.honvedart.hu

Martonvásár, a zenei zarándokhely

A Nemzeti Énekkar karnagyát, Antal Mátyást a kezdetektől szoros, már-már családi kötelék fűzi a Nemzeti Filharmonikusok nyári Beethoven-koncertjeihez. Kezdetben – zongoraművész édesapja révén – mint hallgató, később a zenekar fuvolistájaként lépett fel a Brunszvik-kastély parkjában, majd kóruskarnagyként és zenekari karmesterként jelent meg neve a plakátokon. Idén is mindkét minőségében jelen lesz.

❖ Várkonyi Tamás

„Martonvásár az életem része lett – mondja Antal Mátyás –, hiszen az ötvenes-hatvanas években, amikor elkezdődtek a Beethoven-koncertek, édesapám, Antal István zongoraművész több ízben is fellépett itt szólístaként. Én fiatal zenekari muzsikusként, az Állami Hangversenyzenekar fuvolistájaként 1968-tól, azaz huszonhárom éves korom óta minden évben zenéltem a Brunszvik-kastély parkjában, egészen 1990-ig, amíg a zenekarban játszottam. Később karigazgatóként körülbelül harmincszor jártam itt, karmesterként pedig idén nyáron nyolcadik alkalommal lépek fel.”

Antal Mátyás úgy fogalmaz, Martonvásár valóságos zarándokhely lett, amely ezer szállal kötődik Beethovenhez, a zenéhez és a természethez. „Ez az egyetlen olyan hangverseny-helyszín, amely kifejezetten egy szimfonikus zenekarhoz kapcsolódik, hiszen kezdettől fogva az Állami Hangversenyzenekar játszott itt, ma pedig jogutóda, a Nemzeti Filharmonikusok, illetve ennek a testületnek a fontos része, a Nemzeti Énekkar is. Ami számomra különösen kedvessé teszi Martonvásárt, hogy a hatvanadik és a hatvanötödik születésnap koncertemet is itt dirigálhattam. Miután július 31-én születtem, e nap körül mindig van Beethoven-est, így remélem, hogy két év múlva esedékes hetvenedik születésnapomat is ebben a környezetben ünnepelem.”

Idén a második, július 27-i hangversenyt vezényli Antal Mátyás. „A műsort a C-dúr és c-moll hangnem jegyében állítottuk össze. A Coriolan-nyitány heroikus küzdelmei, energikus drámaisága után két olyan Beethoven-opus hangzik el, amely a zeneszerző világának derűsebb oldalát

képviseli, noha azok sincsenek híján a drámai pillanatoknak. Az I. szimfóniát a hangverseny második részében a C-dúr, úgynevezett Kismartoni mise követi a műsorban, amelyről úgy vélem: ha fényét nem homályosítaná el a Missa solemnis, bizonyára a zeneszerző legnépszerűbb darabjai közé tartozna. A mise szólistái Váradi Zita, Schöck Atala, Alessandro Codeluppi (Magyarországon élő olasz tenor), valamint Blaszó Domonkos fiatal basszista lesznek.” Az ezt megelőző, július 20-i hangversenyt Antal Mátyás karigazgatóként jegyzi. Ekkor egy valódi különlegesség hangzik el: a bécsi kongresszus tiszteletére komponált Dicsőséges pillanat című kantáta. A műsort Kocsis Zoltán dirigálja, szólistaként pedig Ránki Fülöpöt hallhatjuk a B-dúr zongoraversenyben. A Klukon-Ránki házaspár fiatalabbik gyermeke számára ez lesz a harmadik szólóversenymű, amit nyilvános koncerten megszólaltat. Mint mondja, a hangszerrel három-négy éves kora körül kezdett el foglalkozni, és nyolcévesen döntötte el, hogy zongoraművész lesz. Rendhagyó módon nem jár konzervatóriumba, hanem ma is Becht Erika növendéke a II. kerületi Járdányi Pál Zeneiskolában, illetve 2011 nyara óta Hambalkó Edittől is tanul; idén érettségizik az Eötvös József Gimnáziumban. „Szüleim természetesen gyakran meghallgatnak, és adnak segítő tanácsokat egy-egy koncert előtt, de hagnak egyedül dolgozni – mondja Ránki Fülöp. – Nem teher, hogy elismert zongoraművészek, sőt megkönnyíti az utamat: így egészen kiskoromtól kezdve szoros kapcsolatban lehettem a hangszerrel, a zongorával együtt nőhettem fel. Kocsis Zoltánnal már dolgoztunk együtt, szüleimmel többször játszottunk az ő vezényletével Mozart háromzongorás versenyművét, valamint keze alatt részt vehettem Stravinsky Menyegzőjének előadásában is.”

Ránki Fülöp

Tamási Eszter tévébemondó, Antal Mátyás és Fischer Annie zongoraművész 1988-ban, Martonvásáron

A Nemzeti Filharmonikusok honlapja és további információ a martonvásári Beethoven-estekről: www.filharmonikusok.hu

Bridging Europe – Európai Hidak

A Budapesti Fesztiválzenekar új kezdeményezése

Új koncertsorozat váltja szeptemberben a Mahler Ünnepet: a Budapesti Fesztiválzenekar és a Művészetek Palotája első alkalommal rendezi meg szeptember 11. és 19. között a Bridging Europe – Európai Hidak elnevezésű fesztivált. A kezdeményezés lényege, hogy minden évben egy-egy európai ország kultúrája kerüljön reflektorfénybe a műfaji és stílári sokszínűség jegyében, ízelítőt adva egy nemzet gazdag zenei múltjából és jelenéből. Idén Csehországa a főszerep: a rendezvény kiemelt zeneszerzője Antonín Dvořák lesz, de hallhatunk barokk és kortárs estét is.

„A zene hídként összeköti a nemzeteket. Bartók is írt erről egy cikkében, amikor azt taglalta, hogy határmenti területeken a népdalok »átvándorolnak« a határon: néha lefordítják, majd visszafordítják a szövegüket, és így gazdag dallamváltozatok születnek, míg egy ország közepén szegényebb marad a dallamkincs. A zene tehát közelebb hozza egymáshoz az embereket, és erre most nagy szükség van» – világítja meg Fischer Iván a fesztivál létrejöttének gondolati hátterét. Mint mondja, a Mahler Ünnep gyönyörű emlék marad, hiszen rendkívüli siker övezte minden évben, de nem szoktak a babérjaikon ülni; mindig újítani, változtatni kell. A rajongókat megnyugtatja: a zenekar

nem fogja elhanyagolni Mahler zenéjét. Folytatódik a Mahler-sorozat a Channel Classics kiadásában, továbbra is minden szezonban egy Mahler-szimfóniát terveznek előadni és rögzíteni, sőt más hagyományokat is megőriznek, amelyek a Mahler Ünneppel indultak. „Az Európai Hidak fesztivál esetében azért esett a választás a cseh zenére, mert különlegesen gazdag – mondja a zeneigazgató. – A sokrétű programból kiemelendő a fantasztikus 18. század korszaka. Nem véletlen, hogy Mozart Csehországban mutatta be több operáját! Ha csak Zelenkára, a Benda családra vagy később Vanhalra, Koželuchra gondolok, egyértelmű, hogy Prága az európai zene központjaként működött akkor. Érdekes lesz továbbá körülnézni a mai cseh zeneszerzők körében is, sok felfedezésre számíthatunk. A fesztiválon azt mutatjuk be, amivel az adott ország hozzájárult az európai kultúrához. Európán belül mindig nagy mozgás volt, hatottak egymásra a nagy tehetségek. Mozart cseh kapcsolatai mellett említhetném azt is, hogy Mahler is onnan származott, ugyanazt a folklórt hallhatta gyerekkorában, mint korábban Smetana vagy Dvořák.”

Középpontban a Dvořák-életmű

A fesztivál Hans Krása cseh zsidó zeneszerző a terezíni láger lakói számára írt, Brundibár című – egyszerre tragikus és gyermekien tiszta – operájával nyílik, majd négy napon keresztül a fesztivál kiemelt zeneszerzője, Antonín Dvořák műveit a főszerep. A bő másfél órás, Birmingham város felkérésére született, majd ott 1891-ben bemutatott Requiemet kétszer adja elő a Budapesti Fesztiválzenekar, kiváló énekes szólisták, valamint a Cseh Filharmónia énekkara közreműködésével, Fischer Iván vezényletével. „Gyönyörű darab, ritkán játszott, már régen tervezem a műsorra tűzését” – nyilatkozta a zeneigazgató. A szoprán szólamot a világhírű Juliane Banse viszi, aki számos alkalommal dolgozott már Fischer Ivánnal, például a 2010-es budapesti Don Giovanniban, a washingtoni Nemzeti Szimfonikus Zenekarral előadott Mahler II. szimfóniában

Fischer Iván

– de muzsikált Sinopolival, Abbadóval és Rattle-lel is. A mezzoszoprán szólista a kiváló szlovák énekes, Jolana Fogašová lesz, a tenor pedig Peter Berger, aki a 2012-es glyndebourne-i operafesztiválon, a Rusalka című Dvořák-opera tenor főszerepében debütált. Basszusként Alejandro Marco-Buhrmestert üdvözölhetjük, aki a Bayreuthi Ünnepi Játékok ünnepelt művésze, a Pierre Boulez-féle Parsifal Amfortasa, és olyan további neves karmesterekkel lépett fel, mint Daniel Barenboim, Szemjon Bicskov, Valerij Gergiev, Eliahu Inbal, Fabio Luisi, Esa-Pekka Salonen és Christian Thielemann.

Két kéz, négy oktáv

A két másik Dvořák-esten az életmű további reprezentatív darabjait hallhatjuk; például a Szláv táncok sorozatból két tételt, a méltatlanul keveset játszott g-moll zongoraversenyt, valamint a gyönyörű VIII. szimfóniát, amelyet a zeneszerző 1891-ben Cambridge-ben is dirigált, a patinás egyetem díszdoktori címének átvételekor. A zongoraverseny szólistájaként Garrick Ohlsson lép pódiumra, aki alig tizenhárom évesen lett a New York-i Juilliard School növendéke; tanárai között találjuk többek között Claudio Arraut is. Nemzetközi karrierje 1966-ban indult, amikor megnyerte a Bolzanóban megrendezett Busoni versenyt – a második helyezett a Fesztiválzenekarral szintén szoros kapcsolatban álló Richard Goode lett –, majd 1968-ban a montreali nemzetközi zongoraversenyt; 1970-ben pedig – első amerikaiként – a világ másik legrangosabb zongoraversenyét, a varsói Chopin-versenyt. (Itt Mitsuko Uchida előtt végzett, s győzelmével Maurizio Pollinit, illetve Martha Argerichet követte a dobogó legfelső fokán.) Ohlssont jó kapcsolat fűzi a legkiválóbb magyar muzikusokhoz: korábban a Takács Quartettel is turnézott. További érdekesség, hogy néhány éve az ő koncertjével nyílt meg a Mostly Mozart fesztivál New Yorkban (lásd keretes írásunkat); lemeze vette Chopin teljes zongorás életművét, Christoph von Dohnányi vezényletével Ferruccio Busoni

MOSTLY MOZART

Augusztus 11-én, 13-án és 15-én a Budapesti Fesztiválzenekar a New York-i Filharmonikusok otthonában, a Lincoln Centerben lép fel, a Mostly Mozart fesztiválon. A Figaro házasságát adják elő három alkalommal, Fischer Iván rendezésében és vezényletével, mások mellett a világ egyik legjobb Mozart-énekesének tartott Hanno Müller-Brachmann (Figaro) közreműködésével. A szereplők között van a keresett szoprán, Laura Tatulescu (Susanna), a BFZ koncertjeiről és felvételeiről is ismert Miah Persson (Grófné), valamint a hosszú pályafutás után is nagyszerű formában lévő, legendás Ann Murray (Marcellina). Mint ismeretes, 2011-ben ugyanitt a Don Giovannit adta elő az együttes, szintén zeneigazgatójának félig szcenírozott rendezésében. „Sokkal megragadóbb, fantáziagazdagabb és színpadilag merészebb produkció, mint sok más, teljesen színpadi előadás” – írta arról a produkcióról a New York Times kritikusa, így érthető, ha a Figaro házasságát is óriási érdeklődés előzi meg a New York-i közönség részéről. További információ a www.mostlymozart.org honlapon olvasható.

Garrick Ohlsson

öttételes zongoraversenyét a Cleveland Zenekarral, de Ohlsson abban is különleges, hogy repertoárján több mint nyolcvan versenymű szerepel, valamint hatalmas kezeivel a zongorán majdnem két oktávot ér át! A koncerten elhangzik Dvořák ritkán hallható, eredetileg zongora négykezesre írt tíz legendája közül az utolsó, amely a zenekari repertoár gyöngyszeme.

Múlt és jelen

És akkor következik az Európai Hidak fesztivál két kuriózum-értékű hangversenye, amelyeken a cseh zenei múlt és jelen kevésbé ismert oldalát ismerhetjük meg. A cseh barokknak szentelt esten olyan zeneszerzők műveit hallhatjuk, akiket kismestereknek gondolnánk, de akik bizonyára közvetlenül hatottak a kor nagy zeneszerzőire is. Ilyen például a Benda család, amelynek több tagja is képviselteti magát a műsorban, vagy ilyenek Zelenka művei, amelyek közül egy szimfóniát is hallhatunk. A programba került Pavel Josef Vejvanovský (1633–1693) Harmonia Romana című alkotása is – az ő tekintélyes életművét a kelet-morvaországi Kroměříž kastélyának levéltárában, illetve a prágai Nemzeti Múzeumban őrizték meg. A koncertet a magyar historikus mozgalom kiteljesedésében fontos szerepet játszott Nicholas McGegan vezényli, aki majdnem három évtizede a San Franciscó-i Philharmonia Baroque Orchestra vezetője, de húsz évig igazgatta a göttingeni Händel Fesztivált is. A koncert közreműködője az a Dominique Labelle, aki a BFZ-féle 2009-es Figaro házasságában a Grófnét alakította óriási sikerrel. A másik kuriózum-esten a cseh kortárs zenéről ad izgalmas keresztmetszetet a Peter Vrabel vezette Berg Zenekar. ■

A Budapesti Fesztiválzenekar hivatalos honlapja:

www.bfz.hu

Zeneházikó és könnyed nyáresti koncertek

Két új, izgalmas kezdeményezéssel is jelentkezik a nyári hónapokban a Concerto Budapest. A zenekar a Pesti Vármegyeháza udvarán népszerű művekkel, könnyed műsorokkal, kellemes nyáresti koncertekkel várja a közönséget; a 6–14 éveseknek pedig zenei táborát rendez a Páva utcai Zeneházikóban – Zeneházikó címmel.

A Pesti Vármegyeháza díszudvara a kevés jó akusztikával rendelkező szabadtéri helyszín egyike. Ez tetszett meg a Concerto Budapest zenészeinek, köztük Kaczander Orsolyának, az együttes fuvola szólóvezetőjének, aki vállalta, hogy a négy egymást követő csütörtök koncertjeinek gazdája és műsorszerkesztője lesz. Mint a Gramofonnak elmondta, az este nyolc órakor kezdődő hangversenyekkel kellemes nyáresti zenei élményt kívánnak nyújtani az érdeklődőknek; legyenek azok külföldi turisták vagy hazai zenebarátok. A sorozatot már tavaly is megrendezték, így nyugodt szívvel állítja, hogy a közönség és a muzsikusok is rendkívül jó hangulatú esteken vehetnek majd részt. A kiváló akusztikai adottságok mellett a hely további előnye, hogy a Belvárosban található, könnyen megközelíthető, de csendes. Kaczander Orsolya népszerű, könnyen befogadható műveket válogatott össze – két zenekari és két kamarazenei program várja az érdeklődőket. Két koncert műsora a zenekar azon korszakát idézi fel, amikor a szakmai építkezés jegyében a bécsi klasszika állt a repertoár középpontjában. A július 11-i esten az évad során nagy sikerrel megrendezett Concerto Stúdió bérlet műsorából egy Mozart-zongoraötös, valamint Poulenc fúvósokra írt sextettje hangzik el. Július 18-án Vashegyi György vezé-

nyel Haydn-programot, július 25-én Weiner, Kodály, Doppler és Ligeti magyaros művei szólnak, az augusztus 1-jén hallható hangverseny Mozart-műsorát pedig Berkes Kálmán dirigálja.

A Concerto Budapest július első hetében rendezi meg zenei táborát a Páva utcai Zeneházikóban, a zenekar művészeinek aktív közreműködésével. A Zeneházikó elsősorban a 6-14 évesekre számít, és rendkívül gazdag zenei és társasági programokkal várja a gyerekeket. Július 1-5. között így olyan tevékenységekre nyílik lehetőség, amelyekre évad közben, a „rendes” ifjúsági vagy gyerekhangversenyen legtöbbször nem. Például ki lehet próbálni a hangszereket, be lehet ülni a próbaterembe. Megtudhatják a gyerekek, hogy milyen érzés a szólóvezető helyén ülni, vagy akár a karmester helyén állni. A hangszerbemutatókon, illetve zeneelméleti alapokat, kottaolvasási ismereteket is nyújtó foglalkozásokon természetesen játékos és interaktív formában sajátítják el az ismereteket a kalandvágyó táborozók. Meg lehet ismerni a hangszerek történetét és a zenekari próba kulisszatitkait; szét lehet nézni a kottatárban, a hangszertárban. Gyakorlatilag birtokba lehet venni azt a területet, amely évad közben a professzionális zenészek munkahelye, nagy komponisták és zeneművek otthona, és a koncertlátogatótól elzárt világ. A háromszori étkezést magában foglaló tábornapok alatt a gyerekek részt vehetnek improvizációra, zenei kreativitásra épülő tevékenységekben, közben maguk is felfedezhetik képességeiket, élvezhetik a „zenecsinálás” örömeit, sőt hangszerkészítéssel is megpróbálkozhatnak. Külön előny, hogy a Páva utcai Zeneházikó udvara is van, így jó idő esetén a szabadban lehet tartani a foglalkozásokat. A belső-ferencvárosi zeneház könnyen elérhető közelségben található a szülők és a gyermekek számára, autóval és tömegközlekedéssel egyaránt. A 17 ezer forint összköltségű tábor öt napon át izgalmas, színes elfoglaltságot nyújt a nyári szünetüket töltő iskolás gyerekeknek, és még tíz százalékos testvérkedvezmény is igénybe vehető. ■

Kaczander Orsolya

A Concerto Budapest honlapja:

www.concertobudapest.hu

Hallgasson Ránk!

Hangversenyek a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben

2013. október 27. vasárnap

Liszt: Haláltánc

Orff: Carmina burana

Nyíregyházi Cantemus Vegyeskar
Budapesti Akadémiai Kórustársaság
Vezényel: Hollerung Gábor

2013. december 8. vasárnap

Philipp Glass: Concerto fantasy

Dubrovay: Zongoraverseny

Berlioz: Fantasztikus szimfónia

Vezényel: Hollerung Gábor

**BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR**

A zenekar tevékenységét támogatják:
Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata
Nemzeti Kulturális Alap

További információ: www.bdz.hu

ÖT SZÍN:

a Pannon Filharmonikusok bérletsorozata a 2013/2014. évadban

a Művészetek Palotájában

**CAPUT
MORTUUM**

JÉGKÉK

ÜVEGZÖLD

TŰZVÖRÖS

**ARANY
OKKER**

2013. november 15., péntek 19.30

Gyöngyösi Levente/Sztravinszkij
Km.: Amadinda Ütöngüttes
Vez.: Bogányi Tibor
A Művészetek Palotája és a Pannon
Filharmonikusok közös produkciója.

2014. január 24., péntek 19.30

Csajkovszkij/Sibelius
Km.: Bogányi Gergely – zongora
Vez.: Bogányi Tibor

2014. március 7., péntek 19.30

Mozart/Terényi Éde/Schumann
Vez.: Óta Rudner

2014. április 11., péntek 19.30

Prokofjev/Dvořák
Sztravinszkij/Beethoven
Km.: Barab Kristóf – hegedű
Várdai István – gordonka
Várjon Dénes – zongora
Vez.: Vass András

2014. május 16., péntek 19.30

Orbán György/Dohnányi Ernő
Richard Strauss
Km.: Fenyő László – gordonka
Vez.: Bogányi Tibor

A zene színt visz az életedbe!

Béretlek kaphatók a Jegymester webáruházban, a Művészetek Palotája jegyirodájában és a Ticket Express jegyirodájában országszerte.

További információ: www.ptz.hu

Diszciplínákból virtuozitás

Forrás: BDZ

Cikksorozattal elevenítjük fel a hazai zenei életben húsz éve hivatásos zenekarként jelen lévő Budafoki Dohányi Ernő Szimfonikus Zenekar történetét. Ebben a részben a szakmai háttérrel – a zenekari játék kulisszatitkairól, metodikáról, a zenekarnevelés jelentőségéről és fortélyairól – kérdeztük Hollerung Gábor zeneigazgatót.

Legutóbb (*Gramofon* 2013 tavasz, 37. oldal) a fokozatosan kiépült adminisztratív és szervezeti háttérrel volt szó, de ezzel párhuzamosan természetesen elsősorban a szakmai fejlődés vezetett a zenekar „felnövekedéséhez”, azaz professzionálissá válásához, 1993-ban. „A stabilabb béreknél köszönhetően a 2000-es évek elején a magyar zenei élet élvonalbeli fiatal muzikusainból válogathattunk, akiknek nagy része azóta is itt játszik – meséli Hollerung Gábor. – Egyrészt azért maradtak, mert versenyképesebbek lettünk, másrészt pedig megszerettük azt a műhelymunkát, aminek itt részesei lehetnek. Egyre komolyabb repertoárt játszottunk, egyre komolyabb munkát végeztünk. Ennek köszönhetően alakult ki az az egységes hangzáskultúra, amely lehetővé tette, hogy a zenekar egyetlen hangszerként szólaljon meg. Nem elég ugyanis a hangszerjáték technikai részét tökéletesen elsajátítani, olyan mechanizmusokra van szükség, amelyek segítik az egymásra figyelést. Egy olyan vonóskarában, amelyben mindenki egyformán ötven decibellel játszik, a vonós-hangzás megsokszorozódik. Ellentétben az olyan vonóskarral, amelyben egyenként ugyan hangosabban játszanak a tagok, de az összhangerő mégis veszít az értékéből. Magyarországon azért vagyunk nehéz helyzetben, mert nincsenek közös diszciplínák. Abban az időben, amikor a Zeneakadémiára jártam, körülbelül öt hegedűtanár tanított, és sok mindenben nem értettek egyet. Önmagában mindegyik zseniális volt, de nem voltak közös tradícióik. Simon Albert például – akit a hatvanas-hetvenes években a zenekari összejáték legnagyobb tudójaként és mestereként tiszteltek Magyarországon – rendszeresen

Drezdából hozott ide professzorokat, akik mind szórol szóra ugyanazt tanították, mert náluk a zenekari muzikálás egységes múltra, egységes hagyományra tekinthetett vissza. Több száz éves tradíció állt mögöttük, de ugyanez igaz a bécsiekre vagy a londoniakra is. A magyar zenekarok legnagyobb problémája a zenei fegyelem, a közös rend hiánya. A magyar zenészek annyira különböző módokon tanultak hegedülni, csellózni! Ráadásul a zenekari képzés nálunk sokáig háttérbe szorult a szólistaképzés mellett. A zenekari muzikálás lényege és egyben szépsége, hogy itt a tömeg része vagy, nem pedig a tömegbe kényszerített egyén. Ha valaki az alkalmazkodási készséget – mint a közös siker alapfeltételét – képes elsajátítani, az élvezni fogja a közös zenélést.”

A zeneigazgató ismét Simon Albertet említi: „Két évig lehettem az asszisztense, bogaras figura volt, de óriási tudású muzikus, aki mindenre választ tudott adni, zeneit és technikait egyszerre. Ha például egy hegedűs megkérdezte tőle, hogy ez vagy az a zenei megoldás miért nem kivitelezhető, ő rögtön rá tudta vágni, hogy ez itt hangsúlyos és rövid, és a vonó mely részét használva érhető el a kívánt hatás. Sajnos azonban a zenekari képzés nálunk sosem tartozott a legmegbecsültebb diszciplínák közé. Simon Albertet ellehetlenítették, Fricsey Ferencet, a valaha élt egyik legnagyobb magyar karmestert elüldözték – aztán Berlinben köztisztviselőként álló dirigensként dolgozhatott. Ugyanakkor ifjúkoromban ámulva hallgattuk a Liszt Ferenc Kamarazenekart, a csodálatos, egységes zenekari összejátékot, a diszciplínákból adódó virtuozitást. Ezt a sokunk által csodált perfekciót Sándor Frigyesnek és Rolla Jánosnak köszönhettem a nagy múltú együttes. De ki tudja manapság, hogy ki az a Sándor Frigyes vagy ki az a Mihály András?! A legnagyobb magyar zenekarnevelő egyéniségekként emlékezem rájuk, pedig sohasem kerültek igazán reflektorfénybe.”

A Budafoki Dohányi Zenekar honlapja: www.bdz.hu

B E M U T A T Ó

2013 / 08 / 10 / 19.00

KASSA/KOŠICE, AMFITEÁTRUM

Éljen! Vivat! Nech žije!

BENYOVSZKY

TÁNCJÁTÉK BENYOVSZKY MÓRIC KALANDOS ÉLETÉRŐL

GHYMES KONCERT

HONVÉD TÁNCSZÍNHÁZ

SZARKA – VINCZE – ZSURÁFSZKY:

BENYOVSZKY – TÁNCJÁTÉK

A forgatókönyvet írta » **VINCZE Zsuzsa**

Díszlettervező » **TÓTH Kázmér**

Zeneszerző és a dalversek írója » **SZARKA Tamás** Kossuth-díjas

Benyovszky Móric » **KASZÁS Gergő** Jászai Mari-díjas / **ZÁMBÓ István** Junior Prima-díjas

A zenész-énekes szerepében » **SZARKA Tamás**

Hanszky Zsuzsanna » **FEKETE Zsuzsanna**

Közreműködnek:

ŽELEZIAR NÉPI EGYÜTTES (SK); SZILÉZIAI "PATRIA" TÁNCGYÜTTES (PL);

GABRHEL EGYÜTTES (CZ); VALAMINT AFRIKAI TÁNCOSOK ÉS FELVIDÉKI GYERMEKEK

Rendező-koreográfus » **ZSURÁFSZKY Zoltán** Kossuth-díjas, kiváló művész

A **produkciónak fővédnöke: BALOG ZOLTÁN**, az emberi erőforrások minisztere

A **produkciónak védnöke: MUDr. RICHARD RAŠI MPH.**, Kassa város főpolgármestere

Magyarország Kassai Főkonzulátusa által támogatott és szervezett produkció

Támogatók »

nka

Visegrad Fund

Partnerek »

CSEMADOK

www.honvedart.hu

HONVÉD
EGYÜTTES

GHYMES

www.ghymes.hu

Érték és értelem – jubileum előtt a Miskolci Szimfonikusok

Fél évszázados jubileuma küszöbén áll a Miskolci Szimfonikus Zenekar. A szeptemberben kezdődő ünnepi évad azonban nem tér el döntően az eddigiektől, hiszen ha a rangos vendégművészek, nagyszerű és különleges műsorok tesznek egy koncertszezonat ünnepivé, akkor az eddigiiek is azok voltak. A nyarat viszont egy olyan producióval nyitotta az együttes, amely saját történetében, valamint az észak-magyarországi régió életében is egyedülálló. Erről is kérdeztük a művészeti vezetőt, Kovács Lászlót.

A május utolsó napján rendezett FeelHarmonic Love című koncert annyiban nem egyedi a zenekar történetében, hogy Kovács László együttese eddig is a közönség egyre szélesebb körét próbálta megnyerni a zenének – szép sikerrel –, a hagyományos értelemben vett komolyzenén kívüli műfajok bevonásával. „Mára megszokottá vált a tagok számára, hogy nemcsak a szimfonikus repertoárt játsszuk, hanem estjeinken például népzenei, jazz vagy akár pop- és rockegyüttes is közreműködik, a műsorainkban esetenként filmzene és jazz szól, de a muzsikusaink ugyanolyan nyitottsággal fogadják a kortárs zenét is, mint a hagyományos Brahms–Beethoven-programot – mondja a művészeti vezető. – Ilyen nagyszabású vállalkozásba azonban még nem fogtunk ötven év alatt: a FeelHarmonic Love című superproduciót a majdnem kétezer embert befogadni képes Miskolci Városi Szabadidőközpontban rendeztük meg – nagy nézettségű tévéműsorokból ismert énekesek, Radics Gigi, Király Linda és Király Viktor, László Boldizsár, Majsai Gábor és a miskolci Pál Dénes közreműködésével. Mi voltunk felelősek a produkció minden egyes eleméért: a látványtechnikáért, a hangosításért, a marketingért; hatalmas erőket megmozgatva dolgoztunk rajta több hónapon keresztül. A megszólaló dalok tónusát egy rock-formáció biztosította, vagyis egy dobos, két gitáros és egy billentyűs. A kétszer egyórás koncerten a szimfonikus zenekar aktív szereplőként vett részt, és nem háttérként, ahogyan az ilyen produkciókban gyakori. Ez nem véletlenül történt így, hiszen tudatosan törekedtem a zenekar kellő súllyal való szerepeltetésére, amikor elkészítettem a dalok egyedi, kifejezetten erre az estre szóló feldolgozásait, hangszereléseit. Nem érzem megalkuvásnak, hogy a szimfonikus zenekar ilyen műsort ad, mert ha kellően magas színvonalon tudunk valamit megoldani, akkor annak van értéke és értelme. Ha a kiváló énekeseket kísérve jól játsszuk Whitney Houston, Celine Dion, Paul Anka, Tom Jones, Beyonce, Michael Buble vagy az Aerosmith dalait, továbbá ha a fény és a hangosítás is tökéletes, akkor egy ilyen műsor olyan komplex koncertélményt nyújt, ami semmi mással össze nem hasonlítható.”

A Miskolci Szimfonikus Zenekar 1963-ban alakult hivatásos együttesé. A következő évad az ünnepelés jegyében telik;

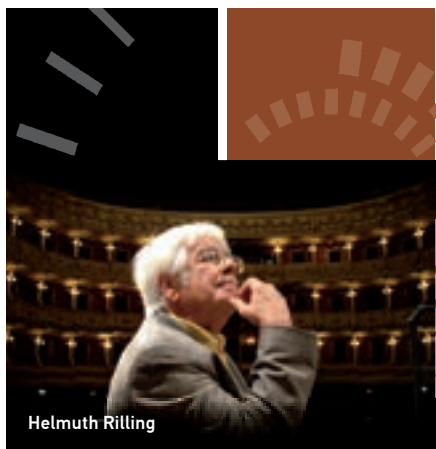
Egy szép pillanat a közelmúltból: Patricia Kopatchinskaja, a világhírű hegedűművész nő Bartók Béla versenyművét játszotta Miskolcon

évadnyitó promenádkoncerttel, a szezonon belül pedig a finomságokra helyezve a hangsúlyt – ahogyan Kovács László fogalmaz. „Nem lesz ünnepibb az évad, mint az eddigiiek, hiszen mindig is próbáltunk minőségi műsorokat összeállítani. Az évad különlegessége abban áll, hogy a fő koncerteken kívül különböző, szélesebb kört megszólító megmozdulásokat is tervezünk, bővítjük a zenekar reprezentálásának lehetőségeit. A zenekari fesztivál keretében tervezünk játékos zenei vetélkedőt a város különböző helyszínein, a miskolci társintézmények együttműködésével pedig olyan helyszíneken is meg szeretnénk jelenni, ahol korábban nem találkozhatott velünk a közönség. Fontosnak tartjuk, hogy a zenekar a lakosság köztudatába minél inkább beépüljön, és megmutassa, micsoda ereje is van a zenének, ezen belül a komolyzenének. Az ünnephez kapcsolódóan ismét új lemezzel készülünk, mely a korábbi lemezekkel ellentétben nem kerül kereskedelmi forgalomba. Az elmúlt tizenöt évben mi mindig a »nagy, szent« feladatot teljesítettük méltatlanul félretett magyar zeneszerzők műveit rögzítve – Dohnányitól Weineren keresztül, Kodály ismeretlen darabjaiig. Most azonban ráadás-számokat veszünk fel: olyan klasszikusokat, örökzöld tételeket, amelyeket szakértő és laikus egyaránt szívesen hallgat, és amelyeket mindenki boldogan fogad el tőlünk ajándékként.”

A Miskolci Szimfonikus Zenekar honlapja:

www.mso.hu

Helmuth Rilling

2013. június 8., 19:30
Református Nagytemplom

J. S. Bach: h-moll mise

A karmester: Helmuth Rilling

Közreműködik:

Julia Sophie Wagner, Bakos Kornélia,
Kálmán László, Tobias Berndt – ének
Kodály Kórus Debrecen (karigazgató: Pad Zoltán)
Kodály Filharmonikusok Debrecen

Vezényel: Helmuth Rilling

Kodály
Filharmónia
DEBRECEN

Kodály
Filharmonikusok
DEBRECEN

Kodály Kórus
DEBRECEN

Évadzáró koncert

Közönségkapcsolat és jegyértékesítés: Tourinform Iroda
(Piac u. 20.) Belépők a koncertek előtt a helyszínen,
valamint az Interticket országos hálózatában
és a www.jegy.hu weboldalon is válthatók!

(52)-412-250 • info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

ISEUMI SZABADTÉRI JÁTÉKOK

WEBBER:
JÉZUS KRISZTUS SZUPERSZTÁR
2013. augusztus 2., 4., 6.

VERDI:
AIDA
2013. július 26., 28.

savaria szimfonikus zenekar

www.iseum.eu www.sso.hu

A Caput mortuumtól az Aranyokkerig

A Pannon Filharmonikusok új fővárosi bérlete

Tizenegyedik alkalommal hirdeti meg fővárosi bérletét a Pannon Filharmonikusok. A Művészetek Palotájában rendezendő öt hangverseny tematikája a következő évadban ezúttal a színek világával kapcsolódik össze, és három magyar kortárs szerző alkotása kapott benne helyet. Az öt hangverseny számos kuriózzal, jól ismert, kiváló magyar művészek közreműködésével várja a zenekar barátokat.

Forrás: Classical Concert

Várjon Dénes, Baráti Kristóf és Várdai István, a Pannon Filharmonikusok vendégszólistái

A hangversenyek ezúttal is a hagyományos ritmusban követik egymást: a novemberi, úgynevezett bérlet-beharangozó koncert után, január és május közepe között játszik a Bogányi Tibor vezette együttes a Művészetek Palotájában. „Eddig is szívügyünknek tekintettük jelenlétünket a főváros zenei életében, de most, hogy a zenekar nemzeti minősítést kapott, ez különösen fontossá vált számunkra – mondja Horváth Zsolt. – A minősítés rang és felelősség, a budapesti bérlet szakmai munkánk esszenciáját nyújtja.” Az évtizedes hagyományhoz híven a következő évadban is péntekenként rendezik a budapesti koncerteket; az elsőt november 15-én, rögtön egy ősbemutatóval. Ekkorra készül el a zenekar rezidens zeneszerzőjének, Gyöngyösi Leventének az új versenyműve, a Sinfonia concertante, amelyet az Amadinda Ütőegyüttes közreműködésével ad elő a zenekar – Pécsen is. Az esten hallhatjuk Stravinsky száz éve bemutatott Tavasz áldozatát is – a remények szerint a két mű remekül illeszkedik majd egymáshoz. Ez a hangverseny nemcsak bérletnyitó koncert, hanem a Szimfonikus felfedezések sorozatnak is része a Művészetek Palotájában. A Pannon Filharmonikusok már a harmadik olyan budapesti koncertet rendezi meg a következő évadban, amelynek keretében a Bogányi testvérpárt köszönhetjük együtt a színpadon. Bogányi Gergely tavaly Rahmanyinovot, idén Bartókot játszott a zenekarral, 2014. január 24-én pedig Csajkovszkij b-moll zongoraversenyében hallhatjuk. A műsorban helyet kapott Sibelius I. szimfóniája is; a Finnországhoz való kötődése révén Bogányi Tibor nagy szeretettel és szakmai alázattal gondolja a Sibelius-életművet, s ennek a munkának a gyümölcsét a magyar közönség is élvezheti.

A március 7-i programba szintén bekerült egy kuriózum: Terényi Ede marosvásárhelyi zeneszerző Jazz-hárfaverse nye, amely Vigh Andrea közreműködésével csendül majd fel, Mozart kis g-moll szimfóniája (K. 183) után és Schumann III. (Rajnai) szimfóniája előtt. Április 11-én a zenekar állandó karmestere, Vass András lép pódiumra, hogy eldirigálja többek között Beethoven Hármaversenyét. A mű szólistái közül – Várjon Dénes mellett – ketten is pécsi kötődésűek: Várdai István itt született, Baráti Kristóf pedig a Pécsi Tudományegyetem tanára, valamint a Kodály Központ rezidens szólistája. Azé a Kodály Központé, amelynek rezidens zenekara a Pannon Filharmonikusok. A két fiatal művésszel egyre szorosabb az együttműködés; a következő évadban közös lemezfelvételt is terveznek. Stravinsky Tűzmadár-szvitje előtt Várdai István egy Dvořák-raritást is megszólaltat: a Klid (Erdő-csend) című alkotást, amely a Cseh erdők szimfonikus költemény-sorozat egy darabja, és maga a szerző írta át csellóra és zenekarra. A bérletzáró hangversenyen ismét kortárs magyar szerző műve csendül fel, Orbán György 4. szerenádja, majd Dohnányi Ernő gondokára és zenekarra írt Koncertdarabját hallhatjuk. Dohnányi művészetét szintén rendszeresen jelen van a zenekar életében: a szeptemberben harmadik pécsi évadját kezdő Bogányi Tibor az ő műveit is koncepciózusan építi be a zenekar repertoárjába. A 20. század első éveiben komponált alkotást Fenyő László közreműködésével adják elő, és ha már sikerült megnyerni a Németországban is szép karriert befutott nagyszerű szólistát, műsorra tűzik Richard Strauss Don Quijotéját is. ■

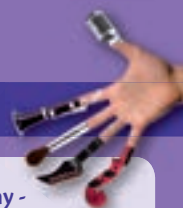
A Pannon Filharmonikusok honlapja: www.pfz.hu

ZSIDÓ NYÁRI FEŠZTIVÁL

2013. augusztus 25. - szeptember 2.

Budapest Klezmer Band: Hászene

Vendég: Dunai Tamás

augusztus 25. 19.⁰⁰

Dohány utcai zsinagóga

Bornai Tibor és barátai -

Tesztoszteron

augusztus 25. 19.³⁰

Uránia Nemzeti Filmszínház

Swinging Amy -

Szűcs Gabi estje

augusztus 31. 21.⁰⁰

Uránia Nemzeti Filmszínház

Evergreen - válogatás Barbra Streisand dalaiból

Közreműködik: Stúdió 11 Zenekar,
Náray Erika, Polyák Lilla, Szulák Andrea

augusztus 28. 19.⁰⁰

Dohány utcai zsinagóga

Molnár Dixieland Band

vendég: Berki Tamás

augusztus 27. 19.³⁰

Uránia Nemzeti Filmszínház

Budapest Ragtime Band

Vendég: Szóke Nikoletta és Kovács Ferenc

augusztus 25. 19.³⁰

BMC

...és még sokan mások!

JEGYEK KAPHATÓK: **INTERTICKET** vagy www.zsidonyarifesztival.hu

INFORMÁCIÓ: Fesztivál Jegyiroda, 1074 Budapest, Dohány u. 2.
(a Dohány utcai zsinagógánál) Telefon: 413-5531 | Fax: 462-0478 - E-mail: zsikk@aviv.hu
A Zsidó Nyári Fesztivál rendezője: Budapesti Zsidó Hitközség Idegenforgalmi és Kulturális
Központja. A szervezők a műsorváltoztatás jogát fenntartják!

[facebook.com/zsnyf](https://www.facebook.com/zsnyf)

www.zsidonyarifesztival.hu

"BRITANNIA ARANYKORA" 1.

THE CHOIR OF WESTMINSTER ABBEY

James O'Donnell

karnagy /conductor

Martin Ford

orgona /organ

J. Taverner, C. Tye, R. White, T. Tallis, W. Byrd, W. Mundy

SZENT ISTVÁN BAZILIKA

Budapest 2013. június 25. 20.00

SZENT MIHÁLY-TEMLÖM

Sopron 2013. június 26. 20.00

Jegyek/Tickets:

7.000 Ft

6.000 Ft

4.500 Ft

Sopron:

6.000 Ft

Jegyek válthatók: Filharmónia jegyirodájában
(V. Fikolmány u. 31. T. 354-1198) - bankkártya, SZÉP
Kártya elfogadók hely, továbbá az ismert jegyirodákban,
a helyszínen (Kegyűrtárgyból V. Szent István tér 1.) az In-
terticket és a Ticketportal országos hálójában, Sopron:
a BEST WESTERN Pannónia Hotel recepcióján (Sopron,
Wärkerület 75.), az Ébő Kövek Könyvesboltban (Sopron,
Szent György u. 2.) előadás előtt egy órával a helyszínen,
valamint az interneten: www.filharmoniafp.hu

A "Britannia aranykora" angol egyházzenei hangverseny-
sorozat további előadásaira bérletek még válthatók:

14.000 Ft, 20.000 Ft, 25.000 Ft -os áron.

fidelo

Hagyomány új köntösben

Több szempontból is kiemelkedő a debreceni zenei együttesek idei éve. A zenekar 2013-ban ünnepli fennállásának kilencvenedik évfordulóját, és az intézmény elnyerte a város által alapított Kölcsey-ösztöndíjat. Június 8-án, a Református Nagytemplomban a Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus élén napjaink egyik legelismertebb régizenei dirigense, Helmuth Rilling vezényli Bach h-moll miséjét.

Debrecen háromszázhusz éve, 1693. április 11-én kapta meg I. Lipót német-római császártól és magyar királytól a szabad királyi város címet. A cívisváros azóta ünnepel ezen a napon, így hagyományosan a város napján, azaz idén is április 11-én adták át a Kölcsey-ösztöndíjakat. A város, pontosabban a Debreceni Református Kollégium neveltségéről elnevezett támogatás művészeti alkotások létrehozására fordítható, amatőr és hivatásos művészek, művészeti együttesek részére írták ki. Olyan témákra szolt a debreceni önkormányzat felhívása, amelyek kötődnek a helyi tradíciókhoz, ugyanakkor innovatív jellegűek, a múlt értékeit korszerű nyelvezettel, a ma emberének mutatják be. Idén a tizenkét pályázó közül a Debrecen zenei együtteseit összefogó Kodály Filharmonia került ki győztesen, elnyerve ezzel a bruttó kétmillió forintos összeget.

Somogyi-Tóth Dániel igazgatótól megtudtuk: ösztöndíjakkal pályáztak, amelyben a tervek szerint a zene mellett hangsúlyosan szerepelne a tánc és az irodalom is. A bemutatót természetesen a Kodály Filharmonikusok, a Kodály Kórus és a Csokonai Színház jegyzi majd. A színpadi-oratorikusra elgondolt alkotás zenéjét Vajda János írta, és 2014. április 11-én mutatják be. A mű a Debreceni Református Kollégium levéltárában fellelhető, a kollégium diákjai által a Református Énekeskönyv dallamaira írt szövegekre készülne, valamint felhasználná a debreceni forrásokban fennmaradt, nagy hagyományú, eredeti protestáns dallamokat és énekeket is. A Kodály Filharmonia pályázati szövege szerint a tervezett mű olyan egyedülálló feldolgozása lenne a református énekeknek, amely egyrészt zenetörténeti szempontból jelentős, másrészt erősíti a Református Kollégiumhoz és Debrecen városához kapcsolódó kálvinista zenei tradíciókat. Vajda Jánossal amúgy is szorosabbra fűzték a szálakat, hiszen a népszerű kortárs zeneszerző Federico García Lorca műveinek ihletésére készült két egyfelvonásos operáját – a Don Perlimplint és a Don Cristobalt – ők adják elő június 18-án, a Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon (lásd cikkünket a 30. oldalon).

Somogyi-Tóth Dániel a Kölcsey-ösztöndíjjal, a város napján

Az operafesztivál és a Csokonai Színház koprodukciójában részben a debreceni színházhoz kötődő énekesek – Haja Zsolt, Bódi Marianna, Bátorfi Éva, Bőjte Sándor, Tóth János és Hábetler András – alakítják a főszerepeket. Az együtteseket Török Géza vezényli, aki szintén Debrecen neveltje. A terveknek-hagyományoknak megfelelően 2014-ben is tervezik a debreceni együttesek közreműködését a Bartók Plusz operafesztiválon.

Szintén kiemelkedő júniusi esemény a legendás Bach-specialista, Helmuth Rilling vendégszereplése a Református Nagytemplomban, ahol Bach h-moll miséjét dirigálja a Kodály Filharmonia együttesei élén. Somogyi-Tóth Dániel elmondta: Rilling már tavasszal elküldte az általa „preparált” partitúrát, a zenekar és az énekkar tehát felkészülten várja a német karmestert, aki éppen a nyolcvanadik születésnapja utáni napokban utazik Debrecenbe, hogy három napon át próbáljon a város hivatásos együttesével. A június 8-i évadzáró hangversenyt természetesen világsztárnak kijáró, óriási érdeklődés előzi meg. A zenekar a 2013–2014-es szezont jubileumi évadnak hirdeti meg, hiszen a zenekar kilencven éve alakult. A kerek évfordulónak köszönhetően számos ünnepi megmozdulás várja a helyieket és a Debrecenbe látogatókat: például galakonzert, amelyen népszerű művekkel–műrészletekkel kedveskednek a közönségnek. Ezen a születésnapi koncerten – amelyet október 1-jén, a Zene világnapján tartanak – a tervek szerint a zenekarhoz különböző formában és minőségben kötődő karmesterek állnak majd a pulpitusra. ■

A Kodály Filharmonia honlapja: www.kodalyfilharmonia.hu

Visszatért a zene az Isis-szentélybe

Pár éve még csak tervek voltak, s mára Szombathely egyik legnagyobb tömegrendezvényévé nőtte ki magát az Iseumi Szabadtéri Játékok. A több ezer embert mozgató augusztusi fesztiválon idén három produkciót tűznek műsorra. A részletekről Mérei Tamás esellőművészt, a szabadtéri játékok főszerzőjét és művészeti vezetőjét, a Savaria Szimfonikus Zenekar igazgatóját kérdeztük.

A siker receptje talán az, hogy az eseménysorozat ötvözi a város történelmi és zenei adottságait. A római város történelmi emlékeit képes összekapcsolni a Savaria Szimfonikus Zenekar magas színvonalú művészetével és kiemelkedő közreműködőkkel. Mérei Tamás szerint ennek köszönhetően vált lehetővé, hogy új fejezet kezdődjék a város kulturális életében. Egy olyan korban, amikor – a gazdasági válság miatt – a kultúra területén inkább a fenntartás, a megmentés a cél, mintsem új kezdeményezések megszilárdítása. „Azt szoktam mondani, hogy ha kidobnak az ajtón, akkor ahelyett, hogy visszamásznék az ablakon, átpréselem magam a falon. Mindezt úgy, hogy észre sem veszem, mert nekem így természetes – mondja Mérei Tamás. – Amikor a szabadtéri játékok ötlete felmerült, sokan óvatosságra intettek: vigyázzak, nem kell ez a közönségnek, egy

operaelőadásra lehetetlen eladni pár száz jegynél többet. Nem törődtem ezekkel a hangokkal... Szombathelyről sokan mondják azt, hogy a magyar kultúra egyik fellegvára. Ez adott nekem erőt, bízom a közönségben. Ráadásul a két éve felújított Isis-szentély a hatvanas években sem okozott csalódást: Mozart Varázsfuvolója kultikus programmá vált – nem csak a városban élőknek. Ha erről az operáról van szó, aligha találunk még egy ilyen autentikus helyszínt az országban. Tavaly két produkciót láthatott a közönség: a Figaro házassága című Mozart-operát Káel Csaba rendezésében, valamint az Evita című musicalt, amelyet Gajdos József vitt színre. Szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy kirobbanó siker volt, az Evitából még pluszelőadást is kellett rendezni, akkora volt az érdeklődés. A tavalyi sikernek köszönhetően a rendezvény márkanév lett Szombathelyen.”

Mint Mérei Tamás mondja, a szakmai siker mellett gazdaságilag is sikerült szilárd alapokat teremteniük, folyamatosan érkeznek támogatók, akik finanszírozzák a költségeket. A tervek szerint 2013 augusztusában három produkciót láthat a közönség. Verdi születésének 200. évfordulója alkalmából az Aidát tűzik műsorra, Kürthy András rendezésében. Mivel az Iseumi Szabadtéri Játékokkal mára összefonódott a musical is, így idén szintén képviselteti magát a műfaj: Silló Sándor rendezésében egy klasszikust, a Jézus Krisztus Szupersztárt láthatjuk, a helyi Weöres Sándor Színház művészeinek közreműködésével. Mivel a zenekar tiszteletbeli elnök-karnagya, a világhírű zongoraművész-dirigens, Vásáry Tamás éppen idén augusztusban lesz nyolcvanéves, nagyszabású születésnapj gálát rendeznek a tiszteletére, Vásáry 80 címmel.

A Savaria Szimfonikus Zenekar helyzetéről az igazgató elmondja: tavaly ünnepelték megalakulásuk ötvenedik évfordulóját, ami már egy emberélet léptékeivel mérve is hosszú időnek számít. Bár két éve még a megszűnés fenyegette az együttest, „kiemelték” őket, nemzeti besorolást kaptak. „Ez azt jelenti, hogy elismerték azt a több évtizedes munkát, amelyet a zenekarunk végez – mondja Mérei. – Saját bevételeink folyamatosan növekednek, és a közönségünk is rendületlenül hűséges hozzánk. Csak két apró példa a múltból. Amikor a zenekar élére kerültem, a saját bevételeink 34 millió forint volt, ez 2012-ben 179 millióra növekedett. Áprilisban megtöltöttük a város legnagyobb kulturális színhelyét, az AGORA Művelődési és Sportházat, ahol Radics Gigi Symphonic live címmel egész estés koncertet adtunk – ezerháromszáz ember előtt. Akkora volt az érdeklődés, hogy pótszékeket kellett betenni. Pozitívan látom a jövőt, és büszke vagyok arra, hogy Szombathelyen ilyen nagyszerű csapattal dolgozhatom.”

További információ: www.sso.hu, www.iseum.eu

**HELTAI GYÖNGYI:
AZ OPERETT METAMORFÓZISAI
1945-1956**

Egy ízig-vérig közép-európai, sokszor alábecsült, de fontos értékeket is hordozó műfaj, az operett 1945 és 1956 közötti metamorfózisait tekintti át Heltai Gyöngyi új kötete. Bár a címadás önmagában rendben van, a metamorfózis (azaz átváltozás) helyett szerencsésebb lenne torzulásról, vakvágányról beszélni. Mint cseppben a tenger, úgy tükröződik a kommunista hatalomátvétel után létrejött, borzalmas Rákosi-diktatúra abszurditása az operett alkotó- és előadóművészeivel, intézményeivel kapcsolatos intézkedésekben. Jól mutatja ezt a könyv második fejezete, amely az operett szocialista „eredetmitoszait” boncolgatja; vagyis azt vizsgálja, hogyan fosztották meg módszeresen az operettet mindazoktól a toposzoktól, amelyeket Kálmán Imre, Lehár Ferenc és kortársaik megteremtettek. Másik pépen fogalmazva: hogyan „szabadították meg” az operettet mindazoktól a hagyományos értékektől, amiket 1945 előtt hordozott, és hogyan aggatták rá a giccses szocreál ma már megmosolyogtató, de a maga korában véresen komoly, rettenetesen izléstelen kelleit. Önálló fejezet foglalkozik a bulvárszínházi kulturális örökség egyik első számú letéteményesével, Fedák Sárival; illetve Latabár Kálmán jellegzetes játékmódjának szakmai és politikai értékelésével. A rendkívül gazdag, eddig publikálatlan levéltári és minisztériumi forrásanyagra támaszkodó kötet második része a színházesztétika felé mozdul el: a szocreált „kulturális transzferként” értelmezi, majd megkísérel bemutatni a szocialista realista operett interkulturális modelljét. Tanulságos az utolsó fejezet is, amely a kommunista Románia magyar színjátszását, nemzeti témáit-motívumait vizsgálja. Összességében Heltai Gyöngyi (aki ebből a témakörből francia nyelven doktorált) hiánypótló és hatalmas munkát végzett el. *Retkes Áttila*

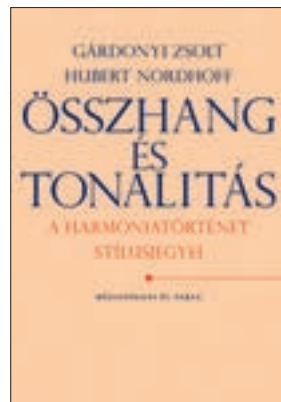
ELTE Eötvös Kiadó, 2012.
266 oldal

TRANSZCENDENS ETŰDÖK
**Hegedűs Endre zongoraművésszel
beszélget Ferenczi Andrea** (CD-melléklettel)

Figyelemfelkeltő borító, sokat ígérő cím – a címlap adataiban sok igazság van, mégsem teljesen adekvátak a tartalommal. Várnánk „szakmaibb” könyvet, amely Liszt beigért remekeire fókuszál, akár szubjektív megközelítésben, beszélgetés formájában. Ehelyett (mint a hátoldal borítója is tudósít) a „Hegedűs a zongoránál” című kiadvány jelentősen bővített verzióját kapjuk kézhez. Barsi Balázs atya előszavát és a Ferenczi Andrea által írt előhangot követően kilenc fejezetre tagolódik a beszélgetéssorozat. Különleges portré ez Hegedűs Endréről, a maga által legjellemzőbb, legfontosabbnak tartott témák körüljárásával. Nem felesleges a családi múlt felemlgetése sem, hogy annál inkább tudjuk értékelni a „beérkezést”. És nem kevésbé izgalmas végigkísérni – a legavatottabb idegenvezetővel – a valahonnan-valahová jutás útját. A fejezetek nem válnak el mechanikusan, utalások szövevénye hálózta, ok-okozati kapcsolatokra derül fény. S arra, milyen tartalmas életet lehet élni, összeegyezve a hivatást a családdal, a földi dolgokat hívőként súlyozva. Hegedűs Endre azon kevés muzsikusk egyike, akik szépen-szabatosan beszélnek, felépítve mondandójukat – ez összefügg azzal, hogy rendkívüli gyakorlatra tett szert, különböző nagyságú közönség megszólításakor. A beszédyszerűség gördülékenysége teszi olvashatóssá a könyvet; aki ismeri a zongoraművészt, belső hallással a hangját is képes „hozzáhallani”. Ez az érzet teszi őszintévé a leírottakat, s éppen ezért, a meghittebb mondandó, a pillanatnyi kitérülködés szinte beavatottsággal avatja bizalmasává az olvasót. S az elmondottak hitelét növeli a CD-melléklet, ahol többségükben olyan művek csendülnek fel, amelyekről szó volt a beszélgetésekben. *Fittler Katalin*

Harmat Kiadó, 2012.
152 oldal

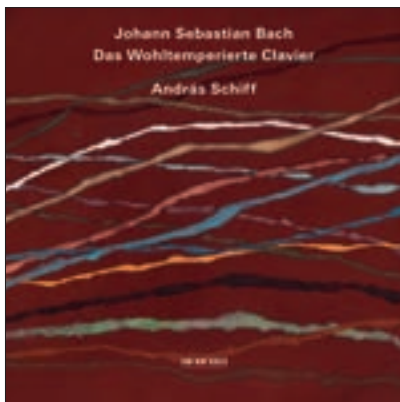

**GÁRDONYI ZSOLT – HUBERT NORDHOFF:
ÖSSZHANG ÉS TONALITÁS**

Lehet-e zeneelméletet élvezetesen tanítani és élvezettel tanulni? A würzburgi Zeneművészeti Főiskola két professzorának, Gárdonyi Zsoltnak és Hubert Nordhoffnak Összhang és tonalitás című könyve egyértelmű igennel válaszol a kérdésre. Bármely tantárgy sikeres elsajátításában meghatározó a tanár személyisége, de óriási szerepe van a jól megírt és haszonnal forgatható tankönyveknek is. Ez az új kiadvány a zene harmóniai szerkezetének megértéséhez ad hasznos és világosan felépített segédanyagot. A két szerző munkájának aranyfedezetét hosszú évek során szerzett pedagógiai tapasztalataik adja, de nem egyszerűen szabályokat akarnak az érdeklődő olvasók fejébe sulykolni. Természetesen benne vannak a könyvben a törvényszerűségek, a fogalmak is, de nem száraz vagy éppen megdöntetlen kinyilatkoztatásként. Az olvasó mindig a zene sajátosságaihoz leszűrve kapja meg azokat, melyek olykor eltérhetnek a „szabályostól”. A kottapéldák bőségese és lényegre törőek (355 szemelvény és számos ábra gazdagítja a kötetet), négy évszázad zenéjéből válogattak a szerzők. Két nagy zenetörténeti korszakot kapott megkülönböztetett figyelmet: az egyik a barokk kezdete, a dúrmoll tonalitás kialakulásának időszaka, mely egyesesen vezet Bach korál-harmonizálásához, a másik pedig a 19-20. század harmóniavilága. Utóbbiból kiemelkedik Olivier Messiaen harmóniakezelésének és Claude Debussy Három noktürnjében a tonalitás és a forma összefüggéseinek tárgyalása, melyeknek külön fejezeteket szenteltek a szerzők. A könyvet a német eredetiből Terray Boglárka fordította, gondosan, körültekintően, gördülékenyen. A szerzőpáros munkája élvezetes olvasmány a zene összefüggéseit mélysegeiben megérteni szándékozóknak számára. *Kovács Ilona*

Rózsavölgyi és Társa, 2013.
260 oldal

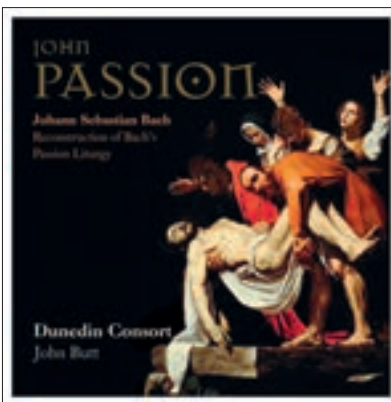

J. S. BACH: DAS WOHLTEMPERIERTE CLAVIER
Schiff András – zongora

★★★★★

Schiff András negyedszázaddal első lemeze után újra felvette Bach Wohltemperiertes Clavierjét. Ezzel nem kis konkurenciába ütközött. A hatalmas opuszt felvette többek közt Edwin Fischer, Feinberg, Richter, Tureck, Gould, Gulda, Barenboim, Ashkenazy. Ám a legfőbb konkurencia saját maga. Schiff az egyik legnagyobb Bach-játékos, játéka egyenes, egyenletes, eléggé lágy, de nem összefolyó. A tiszta struktúrát és a pontos ritmust nem tiszteli kevésbé, mint Gould, a mélységet nem tartja kevésbé fontosnak, mint Feinberg vagy Richter, csak kevesebbet konkretizál, többet hagy a zenére. Mintha konvergens függvényről volna szó: az érték, melyhez a függvény tart, csak megközelíthető, nem érhető el, s az értéket nagyon megközelítve már alig lehet emelkedést elérni. Schiff új lemeze azért nem jobb a réginél, mert már azzal a Bach-játék maximuma táján járt; legalábbis egy ilyen nagy opus egészét illetően. Megközelítése alapjában véve nem változott. A tempó- és dinamikai választások sosem tűnnek esetlegesnek. Az ECM-lemez hangzása direkter, hangszer-közlelőbb, mint a régi felvételé. Ennek előnye a teljesebb rálátás, hátránya azonban, hogy minden erős, minden közeli, s nem biztos, hogy ezzel valóban közelebb jutunk. Speciális kiindulópont ezúttal a színekhez való kapcsolódás: a hangnemek a művész számára színekhez kapcsolódnak, a fehértől kiindulva sárgán, narancson, okkeren és a többi más színben keresztül egész a feketéig. Vajon a csomagolás miért nem vette ezt alapul, s maradt megszokott minimalizmusánál? Schiff Bach-lemeze érdekes adalék az égő csipkebokor és a levetendő saru kérdéséhez. Van egy küszöb, amit a földi életben nem lehet átlépni. Schiff minden feltűnőtől, erőstől tartózkodó stílusával mintha elérte volna ezt a küszöböt. *Zay Balázs*

ECM New Series – Hangvető
ECM 2270-73

J. S. BACH: JÁNOS-PASSIÓ
Dunedin Consort, karmester: John Butt

●●●●○

Korunk embere számára szinte természetes, hogy koncertteremben hallgat olyan műveket, amelyeket eredetileg másfajta környezetbe szántak. Számomra meglepő volt Haydn-miséet hallani istentisztelet keretében; amikor a koncerten vagy felvételen egymás után sorjázó tételekből megismert ciklikus műrészekre tagoltan csendült fel. Hasonló élményrészei lehetnek e felvétel hallgatói: az erőteljesen drámai hatású passió a Lipszéban használatos nagypénteki szertartásrendbe ágyazottan szólal meg. Korárelőjáték, majd énekel korál vezet be (az előbbi Bachtól, az utóbbi Scheintől), majd rövid orgonaelőjáték a passióhoz (Buxtehude műből). A két rész között hasonló három tétel, s a passiót követően részei vagyunk a szertartás lezárásának. A közösségi korálokban a Dunedin Consort énekeihez a Glasgow-i Egyetem templomi kórusa csatlakozott. A Dunedin Consort kifejezetten barokk művek előadására specializálódott, az elmúlt években felvételei szép elismerésben részesültek. Művészeti vezetője, John Butt könyv-publikációival is a barokk iránti elkötelezettségéről tanúskodik. Átgondoltság a koncepciót illetően, perfekcióra törekvés az interpretációban – mégis, a hallgatóban valamiféle hiányérzet támad. Pedig ráadásul a szöveg is remekül érthető. De a szöveg – szöveg marad; amelyet korántsem mindig értelmeznek az énekesek. Néha az az érzésünk, hogy a struktúra fontosabb a számukra. Valószínűleg a felvételkészítők koncepciójából adódóan, „élet-idegen” a szólisták akusztikus-dinamikai aránya. Néhány – hangszínrányjaiban érzékenyen árnyalt – részlet pedig szinte intermezzóként élkelődik a folyamatba. Elmarad a megrendülés – s ezért csak részlegesen kárpótol a szertartást záró közösségi korál himnikus megemelés: Nun danket alle Gott. *Fittler Katalin*

Linn Records – Karsay és Társa
LINN CKD 419

J. S. BACH: CELLŐ SZÓLÓSZVITEK
William Butt – cselló

●●●●●

Megírásuk után nem sokkal teljesen feledésbe merültek, majd jó másfél évszázad múltán keltek ismét életre. Igen, J. S. Bach hat csellószvitjéről van szó. Újjászületésük folyamata 1889-ben kezdődött, amikor egy 13 éves kamaszfiú egy használt kottákat árusító barcelonai zeneműbolt legelgöngyöztöbb zugában rálelt a nem sokkal korábban (nyomatásban először) megjelent remekművekre. Az ifjú csellista – akit később Pablo Casalsként ismert meg a világ – azonnal felismerte, hogy zenei drágaköveket tart a kezében. Addig, ha egyáltalán foglalkozott is valaki e darabokkal, legjobb esetben is csak újjgyakorlatoknak tekintette a szviteket, és egyáltalán nem foglalták el azt a helyet a muzsikusok körében, ami valóban megillette volna őket. Még a 19. századi Bach-reneszánsz egyik meghatározó alakja, Robert Schumann is zongorakíséretet írva akarta érdekesebbé tenni a „csu-pasz” gondonkaszólamot. Casalt azonnal lenyűgözte e darabok szépsége és egységisége: attól kezdve minden áldott nap gyakorolta és tanulmányozta őket. Ám több mint két évtizednek kellett elteltnie, míg végül 1911-ben kiállt velük a pódiumra. Még további huszonöt évig érlelte, hogy 1936–39 között lemezeire vegye a Bach-szviteket, melyet azóta számos felvétel követett. A legújabbat William Butt jegyzi, aki kétszeresen is bátor. Egyrészt vállalja a megmérettetést a legendás nagy elődök felvételeivel, másrészt hangversenyen készült előadást hallunk, nem stúdióban összevágottat. Butt játéka ugyan nem hat a reveláció erejével, ám teljesítménye előtt mégis fejet hajthatunk: tévedhetetlenül rajzolja meg a tételkaraktereket, bensőségesen énekel vagy éppen filozofikusan szemlélődik. CD-je többszöri meghallgatás után is érdekes és lebilincselő. *Kovács Ilona*

Warner Classics – Magneoton
2564 65422-7

BEETHOVEN ÖSSZES VONÓSNÉGYESE – I. RÉSZ
Quartetto di Cremona

Nem is volt olyan régen, mikor egy – nevében is – szintiszta olasz vonósnégyes oktatta a nagyvilágot, hogyan kell igazi mediterrán szenvedéllyel Beethovent játszani. A Quartetto Italiano Beethoven vonósnégyes-összkiadása sokak számára máig etalon értékkel bír. Nem véletlen, hogy e viszonylag friss kamara-formáció, a Quartetto di Cremona borostamosolygós talján amorózói bevalottan a nagy elődök nyomdokait kívánják követni. S ha valakinek kétsége támadna, hogy egy viszonylag ismeretlen vonósnégyes mekkora érdeklődésre tarthat számot egy független kiadónál elkészítendő, komplett Beethoven-kiadással – ennek legelső etapa ugyanis e CD –, az gondoljon csak bele, hogy a Quartetto Italiano az Amadeus, a Melos, a Végh vagy a Juilliard Kvatettel konkurált a maga idejében. Az Audite friss SACD-je bátran, skrupulusok nélkül szól, minden oktalán visszafogottságot mellőzve, s a kvartett az elvárt délies hevülettel, drámai nekilendüléssel nyúl a német szerző darabjaihoz. Ennek a kissé nyers, de szerfelett őszinte és merész játékmódnak leginkább a korai B-dúr kvartettben érezni a hozzádekát. A középső korszak terméke, az f-moll vonósnégyes már nem igényli a „vagány”, rátartó attitűdöt – itt a Quartetto di Cremona muzsikusai is valamelyest nehezebben találják meg a klasszikus egyensúlyokat. A kései F-dúr, a mester egyik utolsó befejezett munkája pedig egészen más világ, s ezt az előadók is tudják. Szinte félve, az opus ultimumnak kijáró tiszteletteljes óvatossággal közelítenek a darabhoz, s a játékuk is ennek megfelelően komolyodik, s válik töprengővé, tépelődővé, már-már filozofikussá. A lemez, lévén Beethoven mindhárom „arcát” képes hűen megjeleníteni, ígéretes kezdést jelez, s egy figyelemre érdemes ciklust vetít előre.

Balázs Miklós

Audite
 92 680

MOZART: SINFONIA CONCERTANTE, CONCERTONE
Pierre Amoyal – hegedű,
Camerata de Lausanne

Érdekes pár: Mozart egyik legihletettebb műve a Sinfonia concertante hegedűre és zenekarra, míg a Concertone szerényebb, bár megítélésem szerint bájos – és úgy, ahogy van, remek. Pierre Amoyal régi, megbízható hegedűművész, nagy karmesterek partnere. Soltival, Karajannal, Dutoit-val dolgozott; ugyanakkor sosem tartozott a legünnepelebb hegedűsök közé. Öröm látni, amikor újra feltűnik valaki ebből a kategóriából, hiszen sok jeles zenész hosszabb-rövidebb tündöklés után teljesen eltűnik. Hová tűnt például az Amoyallal egyidős, részben azonos pályát bejárt, és részben azonos művek lemezeivel ismertté vált Borisz Belkin? Amoyal jó évtizede kamarazenekart alapított (Camerata de Lausanne), amellyel a Warner elkezdett felvételeket készíteni. Mozart-korongjuk lenyűgöző. Igazi kamaramuzsikálást hallunk hagyományos stílusban. Üdítő magas szintű, de nem perfekcionista zenélést hallani. Amoyal nem akar mindenáron valami újat mondani. Mégis mond. Egyik hegedűs kettősverseny nyitótételében sem kíván különösebben kiemelkedni partnerével. A Sinfonia concertante szólamait – különösen a brácsaszólamot – hallani ennél tisztábban is. Jó néhány részletet ki lehet ennél szebben fejezni, viszont itt a természetes együttzenélés a hangsúly. A lemezen semmi természetellenes, erőltetett nincs. Amikor sok perfekt, de erőltetett interpretáció vesz közül bennünket, hihetetlen öröm hallani ezt az előadást. A lágy „Koncertáló szimfónia” után megcsap a Concertone szándékosan sokkal vidámabb, pattogósabb előadása. Mindkét darabhoz nagyon illik a választott alapkarakter, s mindkét mű esetében kiemelkedő a lassútétel finom, atmoszférikus megszólaltatása.

Zay Balázs

Warner Classics – Magneoton
 2564 65215-8

SCHUBERT: LICHT UND LIEBE
Petersen, Vondung, Güra,
Jarnot, Berner

Franz Schubertől, a muzsikusról és emberről általában két szélsőséges kép él bennünk. Az egyik – talán legszívemarkolóbban – a Winterreise című dalciklusban is megénekel magányos, meg nem értett alkotó alakja, ahol a művész a sorozat utolsó dalában (voltaképpen a saját) szomorú sorsát tárja elénk. A másik pedig a Schubertiádák kedélyes központi figurája, aki idilli környezetben – költők, képzőművészek és zenészkollégák körében – osztja meg zsenijének legújabb megnyilatkozásait. A Harmonia Mundi Schubert-lemezén, a zeneszerzői életmű kévéssé ismert duettjei, tercettjei és kvartettjei által a zeneszerző személyiségének „finomított” változatait ismerhetjük meg. A korongon szereplő darabok felölelik a teljes alkotói pályát. A legkorábbit, egyben az egyik legszomorúbbat (Begräbnislied) tizennyolc évesen alkotta meg Schubert, míg a halála előtt fél évvel keletkezett Der Tanz című dal a szó legnemesebb értelmében vett szórakoztató zene. A négy énekes – Marlis Petersen, Anke Vondung, Werner Güra és Konrad Jarnot – a daléneklés legnemesebb hagyományait viszi tovább. Mindegyikük énekel egy-egy szólóhangra írt dalt is, együttesen pedig a kamaranéklés magasiskoláját mutatják be: szó szerinti és átvitt értelemben is együtt lélegeznek. Dinamikai skálájuk érzékeny – lenyűgöző a szerző által előírt háromszoros piano a Gebet-ben vagy a Des Tages Weihe „mit halber Stimme” (félhangon) való megvalósítása. A kiváló énekesi teljesítményt Christoph Berner zongorakisérete teszi teljessé. Játékával egyenrangú zenei jelenlétet vívott ki hangszerének, amivel hozzájárul a Schubert-dalok finomságainak megrajzolásához; érvényre juttatva a művek háttérben megbúvó karakterek gazdag tárházát.

Kovács Ilona

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMC 902130

SCHUBERT: VI. ÉS VIII. SZIMFÓNIA
SWR Sinfonikus Zenekar (Stuttgart),
Roger Norrington

●●○○○

Mifelénk az a szólás járja: ha nem tudsz olyat mondani, ami igényt tarthat a hallgatóságod figyelmére, inkább maradj csendben. Értem én, hogy a nagy muzsikuskok világa egészen más, és rosszul veszi ki magát, ha egy Harnoncourt, Gardiner vagy Norrington kaliberű dirigens nem rögzít lemezre minden, az első vonalba sorolandó zenekari művet, mely elvileg kutatási területének fő csapásirányán tenyészik. De bármennyire közhelyes is: a legjobb körökben is tudni kellene nemet mondani. E lemez alapján nem tudok felhozni semmit Norrington mentségére: a jeles brit kutatónak és karmesternek ezen felvételek tanúsága szerint semmilyen eredeti közlendője sincs Schubertől. A VI. szimfónia dadogós, gőrcsős, sánta hangsúlyokkal terhelt produkciója után egy nem csupán bántóan semmitmondó, de helyenként kifejezetten amuzikális, tartalmatlan h-moll (Befejezetlen) szimfónia következik. A Stuttgarti Rádiózenekar játéka persze pedáns és kellően kontrasztos is: nyilván igába vonja őket a német precizitás ősi parancsa és a régizenes megfélemléskényszer kötelezően bemaigolt leckéi. Az előadás azonban így is kimondottan „ügyetlen”, vagyis ideges, kapkodó és botladozó, nyomát sem hallani a schuberti biedermeier bájnak és a kora romantika legendás, kisfiús sármjának. Norrington és a stuttgartiak nemcsak újat nem tudnak hozni, de már régi stíljükben sincs semmi zeneileg kalandos. Valósággal kilúgoznak a zenéből mindent, ami Schubertet Schubertté tehetné. Ami valaha pimaszul izgalmas, szokatlanul merész volt, az mára unott, üres, rossz ízű rutinná torzult. Ha valakinek az egyik legragyóbb ember alkotta zenemű kapcsán csupán ennyi jut az eszébe, talán csakugyan jobban tenné, ha meg sem szólalna. Bármilyen gonoszul is hangzik: kár a műanyagért. *Balázs Miklós*

Hänssler Classic – Karsay és Társa
 CD 93298

MENDELSSOHN: HEGEDŰVERSENY,
OLASZ SZIMFÓNIA
Kalló Zsolt, Capella Savaria,
Nicholas McGegan

●●●●●

Mendelssohn ezerszínű életműve nem csupán azok számára kínál már-már kimeríthetetlen kincsesládát, akik a gyermekszeni ifjúkori zsengeit tűzik műorukra, de azon felfedező kedvű muzsikuskok is bőven méríthetnek belőle, akik az örökzöld szerzemények ősvizióit vagy átdolgozott változatait fürkészik és tárják az egyszerű lemezvásárló elé. Legyen bár a verziók közti különbség mégoly csekély, egy eltérő autográf szövegváltozat fölbukkanása ma már cáfolhatatlan indokul szolgálhat újabb lemezfelvételekhez. Sem az e-moll hegedűverseny eredeti, 1844-es változata, sem az A-dúr (Olasz) szimfónia 1834-es, revideált variánsa nem különbözik jelentősen a standard koncertváltozatoktól. Pár ütemnyi betoldott átvezető szakasz, egy-két eltérő modulációjú passzázs, s néhány hangszereles módosítás mindössze, amely megkülönbözteti őket az „Urtext” felirattal kapható partitúráktól. Az már inkább örömteli, hogy Nicholas McGegannek és a Capella Savariának valóban van mondanivalója ezekről az agyonjátszott, mégis megunhatatlan darabokról – méghozzá nagyon is eredeti és fontos mondanivalója. Pompásan szól az a zenekar a 19. század második harmadában született kompozíciók tolmácsolásakor is. A szombathegyiek összhangzása tömör és masszív, a szólamok együttmozgása kiváló, artikulációjuk a szoros, gyors tempók ellenére is kifogástalan. Kalló Zsolt szólója a hegedűkoncertben első hallásra tartózkodónak, néhol bátortalanak tűnhet, ám a nyitótétel kadenciája és az utolsó, scherzo-jellegű tétel fényében ez az benyomás elpárolog, s inkább a kamarahanghoz képesti alacsonyabb hangolás (A=430 Hz) lehet zavaró a fülünk számára. Példás művészeti és hangminőséget kínáló korong ez, mely bármely patinás lemeztársaságnak becsületére válna. *Balázs Miklós*

Centaur Records
 CRC 3287

ELGAR: HEGEDŰVERSENY, SALUT
D'AMOUR, OFFERTOIRE
Catherine Manoukian, Weimari Állami
Zenekar, Stefan Solyom

●●●●●

Elgar Hegedűversenye méltatlanul mellőzött késő romantikus remekmű. A még gyerek Menuhin és a fiatal Kennedy lemezei tették igazán híressé, s feljátszották olyanok is, mint Heifetz, Perlman, Zukerman. Ez a lemez óriási meglepetés. Az előadók felénk eddig nem voltak ismertek: Catherine Manoukian kanadai hegedűs és férje, a magyar gyökerekkel rendelkező Stefan Solyom, Janos Solyom zongorista unokaöccse. Ugyanigy a Staatskapelle Weimar sem gyakori szereplője lemezeknek. A fiatal pár lemeze alternatív, cseppet sem követik a nagy elődök útját. Ha egymástól jócskán eltérő módon is, a mű említett jeles előadóinak szinte mindegyike nagyromantikus, áradó hangú interpretációt kapcsol Elgar alkotásához. Solyom bevezetése elég visszafogott, kicsit fád, de nem gátítván, hiszen szépen előhoz mindent, afféle nyugodt felvezetésképpen. S aztán belép Manoukian, egészen más-képp, mint a többiek. Nota bene: Elgar nagy, karakteres belépést írt, amit Brahmséhoz hasonlóan nem könnyű megformálni, s már itt sok minden eldőlt. Manoukian erős, tónusos, de nem túláradó, inkább befelé forduló. Az egész műnek így valamilyen különös kamarajellege van, és sokkal közelebb áll a jellegzetes, Anglia mellett főképpen Észak-Európában virágzott késő romantikához, mint a többi felvétel esetében. Ezzel új arca lett az Elgar-műnek, s a felvétel megérdemelné, hogy Kennedy első lemezéhez fogható sikere legyen. A lemez egyúttal jó példa arra, hogy nem a hangszeres tudás fitogtatása fontos, hanem az előadásra kerülő darabban való elmélyülés. Ez ebben az esetben meglepően jól sikerült. Koncertfelvételtől van szó, amit két, zongorával kísért darab stúdiófelvétele követ. Reméljük, a lemez is követi újabb. *Zay Balázs*

Berlin Classics – Karsay és Társa
 0300429

LALO: SPANYOL SZIMFÓNIA, NAMOUNA, SCHERZO

Alexandre da Costa, Spanyol Rádiózenekar, Carlos Kalmar

Édouard Lalo szerzői lemeze igazi nemzetközi produkció. Kanadai születésű a hegedűművész (Alexandre da Costa), és osztrák szülők Uruguayban született gyermeke a karmester, Carlos Kalmar (nevét olvasva még magyar gyökerek is sejthetők). Gyümölcsöző együttműködésüknek köszönhetően szólal meg a francia – ám spanyol felmenőkkel rendelkező – komponista mediterrán hangulatú hegedűversenye. Lalo számos művére – nyilvánvalóan a családi származás miatt is – jellemző a spanyolos íz, ritmus és dallamvezetés, ami a 19. század derekán kezdett igazán divatos lenni Párizsban. Nehezen induló alkotói pályáján 1874-ben érkezett meg a várva várt siker: a szerző éppen az e CD-t nyitó Spanyol szimfónia című hegedűversenyével vált végre elismertté, és máig ez a leggyakrabban előadott műve. A Zakhar Bron tanítványaként Madridban is tanuló da Costa – fiatal kora ellenére – hosszú listát tud már felmutatni eddig elkészített lemezeiről. A legújabbal, Lalo concertójával bizonyágot tesz arról, hogy – bár mindent tud a hegedülés technikái részéről – nem korának egyik üres virtuóza. Olvasatában nem a tempók hajszolása áll a középpontban, hanem a zenekarral folytatott párbeszéd. Elégé érett ahhoz, hogy nem rohan végig az első tételen, hanem komolyan veszi az Allegro non troppo jelzést. Így van ideje felépíteni a csúcspontokat, és igazi spanyol szenvedélyt vinni a mű egészébe. A zárótétel táncossága sem vesz el a más előadónál sokszor túl gyorsra vett tempó miatt. A zenekar eszményi társa a szólistának: az egyetemes nyugalom és a mediterrán szenvedély ellentétéből adódó izgalmas kettőség nem csak itt, de a lemez további három darabjában – a két Namouna balett-szvitben és a d-moll scherzóban – is tetten érhető. *Kovács Ilona*

Warner Classics – Magneoton
2564 65711-4

PICTURES/KÉPEK

Alice Sara Ott – zongora

Meglepően igényes koncert a szentpétervári Fehér Éjszakák Fesztiválról, a fiatal német zongoristától. Sokáig lassú Muszorgszkij Egy kiállítás képei című darabja, a billentés viszont finom és tiszta. Szépen lágy és az alsó szólam tekintetében sajátosan hullámzó az Ódon kastély; egyenletessége mellett mindig mintha emelkedne a balkéz dinamikája, amikor magában szól. A Bydlo kevésbé ihletett, ugyanakkor egyenesebb vonalával, kicsit népiesen erős billentésével és sűrű pergésével újszerű Schmuyle beszéde, s nagyon atmoszférikusak, egyre különösebbek a promenádok. Ott Baba-Jaga kunyhóját teszi dinamikai csúcsponttá, és egészen érdekesen oldja meg A kijevi nagykaput. Nem patetikusan, pompázatosan adja elő, hanem relatíve visszafogottan, majd – az előadás megkoronázásaképpen – részben visszatér a lassú tempóhoz, részben pedig egyre erőteljesebben variál; idővel egész alternatív, újszerű olvasattal, a struktúra rejtett összefüggéseit mutatva, kicsit „schumannosan”. A lemez különlegessége, hogy Schubert D. 850-es D-dúr szonátája szorosan Muszorgszkij műve szellemében szólal meg. Ott az első tételt rendkívül gyorsan adja elő, kiemelve ezzel a darabnak az életműben ritka jellegzetességét. A hangsúlyt itt is – kiváltképp pedig a későbbiekben – egyes szakaszok, egyes epizódok világos elkülönítésére helyezi. Nem a késői klasszikától, korai romantikától esetleg idegen, túlzott színezéssel, hanem mérhetően nem nagy, de egyértelműen érezhető váltásokkal. Azt az érzést keltve, mintha az előző darabhoz hasonlóan Schubert gasteini szonátája is képek sora volna. Alice Sara Ott szépen kapcsolja össze annak a két szerzőnek a darabjait, akik egyébként karakterüket tekintve sokban hasonlítottak egymáshoz. *Zay Balázs*

Deutsche Grammophon – Universal
0289 479 0088 7

PAGANINI: 24 CAPRICES – OP. 1

Seres Dóra – fuvola

Ismét bebizonyosodott, hogy varázshangszer a fuvola. Ezúttal Seres Dóra kezében, aki arra vállalkozott, hogy saját átiratában szólaltatja meg Paganini híres sorozatát. Mint a felvétel kísérszövegében írta, elsődleges célja az egyes caprice-ok karakterének megőrzése volt. „Nem próbáltam a hegedű oktávjai-ra és kettősfogásaira fuvolás alternatívákat találni, mert ez befolyásolta volna a tempókat és ellenkezett volna hangszerem természetével.” Felemás-furcsa helyzet alakult ki: a virtuóz hegedűdarabok tehát nem arra inspirálták ezúttal a fuvolistát, hogy hangszerre ismeretlen (vagy legalábbis általa kihasználatlan) lehetőségeit kutassa. Finoman adagolt speciális effektusok alkalmazásával megmaradt a hagyományos fuvolahangzás keretei között. Hallhatóan jól érzi magát ebben a hangzásvilágban, hihetetlen biztonsággal közlekedik benne. Elképzeléseit perfekt módon valósítja meg, s ettől a hallgatónak is olyan biztonsággal támad, hogy természetesként, mármár magától értetődőként fogadja el mindazt, amit hall. Mondhatni, mennyei nyugalommal játssza, s hasonlóképp fogadjuk fuvola-verzióban az ördög hegedűsének eredetileg lebilincselő, elkápráztató bravúros darabjait. Tény, hogy a komponálás óta eltelt két évszázad sok változást hozott: elég arra gondolnunk, hogy Liszt transzcendens etűdjei is beépültek a közép- illetve felsőfokú oktatás tananyagába. De az előadói gesztus örök – a virtuóz privilégiuma: a különlegességre való rácsodálkoztatás. Akár koncertteremben, akár a potenciális közönséget elvárászolándó, stúdióban. A korábbi Gramofon-díjas Seres Dórát, a Dán Nemzeti Kamarazenekar szólófuvolását, a gyakorló kamaramuzsikust korántsem az ilyesfajta csillogás vonzza. Teljesítményéért elismerés jár, nem pedig lelkes elragadtatás. *Fittler Katalin*

Hungaroton Classic
HCD 32724

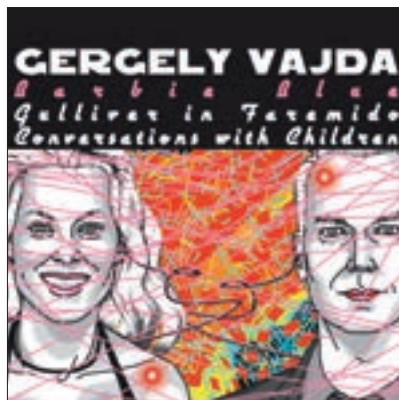
**WOLFGANG RIHM:
„NÄHE FERN” SZIMFÓNIA**

Luzerni Szimfonikusok, James Gaffigan

Szerzői szándék és megvalósulás ritkán fedik egymást annyira, mint Wolfgang Rihmnél. A zeneszerző, aki műveivel hatni akar közönségére, megérthető zenét szándékozik írni. Számára a művészet nem valami légtüres térben létezik, s tudatosan keresi a régi korok zenéjére való reflektálás (kommentár, válasz) lehetőségét. Rihm azon kevés kortárs szerző közé tartozik, aki állandó kapcsolatban áll számos előadóval, tehát rendszeresen bemutatásra kerülő műveinek előkészítő munkálataiban aktívan részt vesz. Tanulságos ez a művészeknek, hiszen első kézből kapnak többletinformációt a kottaképhez képest. A Luzerni Szimfonikusokkal való közös, intenzív munka eredményezte a felkérést, amelynek köszönhetően megszületett az új opus. Olyan zenekar jött létre, amely korábban már jártasságra tett szert Rihm partitúráinak értő olvasásában. A Luzerni Fesztivál Brahms/Rihm ciklusának keretében felcsendült Brahms négy szimfóniája, s utána kétségkívül ingyencsengés hatott a Nähe fern négy tétele, amelyek rendre reflektálnak a Brahms-szimfóniákra. Az első két tétel között felcsendülő zenekari dal Goethe-szövegéből való a ciklus címe – felvételünkön Hans Christoph Hegemann énekel. Rihm véleménye szerint a zene energiafolyam, s ezt jól példázzák művei. A jelenleg több mint 400 darabot tartalmazó oeuvre elsősorban nem azt sejteti, hogy Rihm könnyű kézzel komponál, hanem hogy a megszólaltatások tanulságai az elméleti továbbgondoláson túl rendre új mű megírására inspirálják a szerzőt. A szimfónia előadásában olyan stílusbiztonság érződik, amely a kortárs művet mintegy beemeli a történeti művek sorába. A korong nem csupán dokumentáció. Újrahallgatható zenét kínál, ami röviden így jellemezhető: szép. *Fittler Katalin*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 902153

**VAJDA GERGELY: BARBIE BLUE,
GULLIVER IN FAREMIDO,
CONVERSATIONS WITH CHILDREN**

Vajda Gergely szerzői albuma három érdekes, izgalmas kompozíciót tartalmaz. Egy közülük már megmértetett: az öt hangszeresre komponált Beszélgetések gyerekekkel 2008-ban, a Bressiában megrendezett Camillo Togni Nemzetközi Zeneszerzőversenyen a zsűri különdíját kapta. Felvételünkön a verseny-előadás szerepel, a darabot a dedalo ENSEMBLE szólaltatja meg, Vittorio Parisi vezényletével. A Gulliver Fáremidóban címében Karinthy Frigyes novelláját sejteti – ám a szerző a több évig Magyarországon élt amerikai költővel, David Hillel „újrírta” a történetet. Ennek eredményeképp Gulliver figurája napjaink embere, a szöveg pedig mai „amerikai nyelven” szól. Narrátor (akinek néha énekelnie is kell) és kamaragyüttes szólaltatja meg. Felvételünkön Szervét Tibor remekel, az UMZE Kamaragyüttest a szerző vezényli. A Pécsi Egyetemen rögzített előadás minden szava érthető – a tájékozódást szövegkönyv-melléklet is biztosítja. Műfajilag melodráma-utód, egyszersmind rádiójáték-érzetet is kelt; a frappáns hangszeres anyag több funkciót töltve be, többlet-dimenziót ad a történet szövegének. A legizgalmasabb kétségkívül a Barbie Blue, amelyről a szerző megkockáztatja, hogy a kékszakállú herceg vára „páradarabja”. Intellektuális élmény azok számára, akik „veszik” az utalásokat, az asszociációs lehetőségek kínálatát – de azt is leköti Vajda Gergely operája, aki nem ismerné a Bartók-művet. A szövegkönyvet, Almási-Tóth András munkáját Anatole France elbeszélése, A kékszakállú hét felesége is ihlette. Telitalatnak bizonyult a szereplőválasztás: Érsek Dóra és Rezsnyák Róbert minden szava érthető, ugyanakkor énekükön nem érződik a kényszeredett „szövegmondás”, hanem már-már láttatóan, színpadot sejtetően életteli. *Fittler Katalin*

BMC Records
BMC CD 202

**KÓSA GYÖRGY:
KAMARAZENE BRÁCSÁVAL – I.**

Dirk Hegemann, Michael Hsu, Simone Riniker Maier, Renie Yamahata ● ● ● ● ●

Dirk Hegemann korábban Weiner László műveiből készített felvételt a Hungarotonnál – most ismét neki köszönhetően kel hangzó életre értékes magyar kamaramuzsika. Az SWR Szimfonikus Zenekarának tagja két kollégájával, a hegedűs Michael Hsuval és a hárfás Renie Yamahatával, valamint az Új Stuttgarti Vonósnégyes tagjaként ismert Riniker Maierrel kezdett Kósa György brácsás kamarazenéjének rögzítésébe. Kéziratból szólaltatta meg az In memoriam című szólódarabot, s a hárfakíséretes Hat új miniatűr – értékes információ, erőteljes felhívás a kottakiadókna! A hegedűre és mélyhegedűre fogalmazott Duó; a közelebbi apparátus meghatározása nélkül komponált, itt brácsán és hárfán felcsendülő Miniatűrök; valamint a két hegedűre és brácsára szánt Trió hangképe pedig (nyomatott kottából) remélhetőleg a hazai brácsásokat inspirálja majd repertoár-bővítésre. Mert a hangfelvétel elsősorban figyelemfelkeltő funkciójú. A művek igazi feltámasztását a minél többek általi játszottság jelentené, amelynek során akár többé-kevésbé eltérő felfogások konfrontálódhatnak. Élvezet hallgatni a többségükben rövid lélegzetű tételeket, s a 20. századi (magyar) zenében némileg járatosak számára különleges időjáték is ez, mert a keletkezési dátumok ismeretében kissé „elrajzolódnak” a negyvenestől a hetvenes évekig tartó időszak szerzői világa, nyelvezete. Az egyidejűleg élő különböző gondolatosságok, stílusirányok sokszólamú kórusában könnyen eltűnhetett egy-egy halk, személyes hangvétel – de most, külföldi előadóknak hála, lehetővé vált a megismerés. A felvételtechnika minősége, a mikrofonozás apró kivánnivalót hagy: a Miniatűrökben zavaróak a hárfajáték elengedhetetlen kísérőzörejei, például a pedálváltások. *Fittler Katalin*

Hungaroton Classic
HCD 32717

J. S. BACH: HEGEDŰVERSENYEK
Freiburgi Barokk Zenekar
Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMC 902145 ★★★★★

A 25 éves együttes két koncertmestere játssza a szólót a hegedűversenyekben: az a-mollban Petra Müllejans, az E-dúrban Gottfried von der Goltz. Ők a d-moll kettősverseny szólistái, s hozzájuk csatlakozik harmadikként a háromhegedűs D-dúr versenyműben Anne Katharina Schreiber. Ez a tavaly áprilisban, a freiburgi Paulussaalban készült felvétel elementáris hatású: olyan koncentrációját mutatja fel értéknek és szépségnek, hogy hallatán megtapasztaljuk Bach istenhitét, a materializálódott szakralitást. Ritkán lehet ilyen plasztikusan érezni a jó zenész Kodály-megfogalmazta kritériumait: a kiművelt hallás, kiművelt értelem, kiművelt szív és kiművelt kéz együttesét. Nincs helye szakszerű-részletező elemzésnek, dicsérő értékelésnek – egyikkel sem kerülünk közelebb a Titokhoz –, csupán a megrendült alázatnak, e váratlan ajándékért. *FK*

THE SCARLATTI RESTORED MANUSCRIPT
Andrea Bacchetti – zongora
Sony Classical
 887654252 ●●●○○

A díszes kivitelezésű Scarlattikéziratot – amely a velencei Szent Márk könyvtár tulajdona – restaurálták, s anyagát Andrea Bacchetti és Mario Marcarini közreadásában megjelentették. Maguk a szonáták nem jelentenek újonnan felfedezett többletet

Domenico Scarlatti gazdag oeuverjében, hiszen mindegyik szerepel Kirkpatrick műjegyzékében. A forrás tudományos értéke sem rendkívüli, hiszen nem autográfól, hanem másolatról van szó. A 30 Scarlattiszonáta első harmada csendül fel – Bacchetti előadásában. A Faziolihangszeren rögzített felvétel aligha szerez új rajongókat Scarlatti muzsikájának; a modern hangszer lehetőségeit nemigen használja ki az interpretáció, amely puritánságra törekszik – mondhatni, steril. Annál is feltűnőbb ez, mivel a korong négy bonus trackjén szereplő Soler szonáták vitálisak, élvezetes(ebb) hallgatnivalóknak. *FK*

J. S. BACH: ZONGORAVERSENYEK
Maria Joao Pires, Gulbenkian Zenekar, Michel Corboz
Warner Apex – Magneoton
 2564 652191-6

Bach három zongoraversenyének első ízben 1976-ban megjelent előadásai csodálatosak. Bár a ma uralkodó ízlés más, nem járt el felettük az idő. Maria Joao Pires tisztasággal, nemes egyszerűséggel fejez ki érzéseket Bach zenéjében. Játéka puritán, ugyanakkor érzelmekben gazdag. Lágy billentésű, ugyanakkor ezzel a barokk zene struktúráját nem sérti, sőt kiemeli. Gazdag árnyalású, ám ezzel a barokk muzsika faktúráját sem sérti, épp ellenkezőleg: kiemeli. Ebben remek partnere a Gulbenkian Zenekart dirigáló Michel Corboz, akinek szokott lekerekítettsége és felegyelmezettsége puha, meleg tónusú zenéléssel párosul. Pires introvertált Bach-játéka Chopin költőiségét viszi Bach zenéjébe, melyet ugyanakkor nem terhel meg semmi oda nem illővel. Igazi zongorás előadások: olyasmint hoznak elő, amit csembalón nem lehet. *ZB*

BEETHOVEN: ZONGORASZONÁTÁK, EROICA VARIÁCIÓK
Emil Gilels
Hänssler Classic – Karsay és Társa
 CD 94 221

Emil Gilels az életműve koronáját jelentő Beethoven szonáta-sorozat befejezése előtt nem sokkal hunyt el váratlanul. A ludwigsburgi kastélyban rögzített koncert teljes anyagát felvette stúdióban is. A három szonáta (op. 10 no. 3, op. 79, op. 81a) és az Eroica variációk előadására teljes joggal mondhatjuk, hogy letisztultak, kikristályosodottak. Gilels mint ha iskolák fölött állna, megközelítve az ideális Beethoven-interpretációt (aminek persze sok formája van). A szonáták lassú tételei kiváltképp csodálatosak, finomak. Egyedül az Eroica variációkban túl direkt néha Gilels, ám ez elfogadható a műfaj, illetve annak egyik lehetséges megközelítése szempontjából. A hangminőség is mindvégig kiváló. Milyen kár, hogy nem az op. 111-es c-moll szonátát játszotta Gilels, amit váratlan halála miatt már nem tudott felvenni! *ZB*

SCHUMANN ÉS LEÁNYAI
Florian Uhlig – zongora
Hänssler Classic – Karsay és Társa
 CD 98011 ●●●●●

Florian Uhlig hihetetlen tempót dik-tál magának: a Schumann összes zongoraművét magában foglaló, három éve elkezdett nagyszabású vállalkozásának immár ötödik lemeze-vel is elkészült. A tizenöt lemeze

tervezett sorozat legfrissebbje a Schumann és leányai címet viseli. Robert és Clara Schumann házasságából nyolc gyermek (négy lány és négy fiú) született, közülük az elsőszülött Marie-nak, Elise-nek és Julienne-nak ajánlott alkotások hallhatók a CD-n, számos közülük first recording. Az elsősorban kis karakterdarabokat tartalmazó korong nemcsak Schumann, mint gondos apát hozza közelebb a hallgatóhoz, hanem kirajzolódik a három leánygyermek zenei portréja is, a nekik ajánlott művekből pedig pianisztikus képességeik is felsejlenek. Uhligh érzékeny játéknak segítségével mintha a Schumann-család gyerekszobájába tekintenénk be. *KI*

MENDELSSOHN: FIATALKORI KAMARAMŰVEK
Prosseda, Pieranunzi, Fiore
Decca – Universal
 476 5190 ●●●●○

Ma már nem evidens, hogy Mendelssohn szerzteágazó zenei munkássága a 17 esztendősen komponált Szentivánéji álom-nyitánnyal veszi kezdetét. A zenetörténet és a hanglemeziadók immár az idilli gyermekkorig merészkedik vissza, hogy a csodagyerek Felix első befejezett kompozícióit is a hallgató elé vezesse. A Universal Music olasz divíziója által publikált CD például három, 1821 és 1824 között született kamaraművet mutat be, mely az oeuver egészen korai szakaszáról kínál színes és tanulságos keresztmetszetet. A két zongoranegyest és egy zongorás triót tartalmazó kiadvány tehetséges, fiatal olasz muzsikusok produkcióját rögzíti, mely ha élénkebb, bátrabb, lendületesebb muzsikálást nyújtana, a lenyűgöző dallaminvenció és a klasszikus formakultúra magabiztos kezelése mellett talán még emlékezetesebb felfedezésekkel szolgálhatna. *BM*

DVOŘÁK: ZONGORAÖTÖS (OP. 81), „AMERIKAI” VONÓSNÉGYES (OP. 96)

Carmina Kvartett, Teo Gheorghiu
Sony Classical
 8672547982 ●●●○○

Jó előadók? Igen. És tetszik az előadásuk? Nem. A Zongoraötös szépen indul, aztán egyenesen szenzációs, ahogy robbanásszerűen, „Carlos Kleiber-” feszültséggel törnek előre. Lelkesítő, ígéretes. Ám aztán sokszor hűvös, kiszámított. A régen „Négernek” nevezett vonósnégyes hideg, hiányzik a kedvesség, a melegség, a szépség, a lélekkel való átitatottság, ami Dvořák esetében kiemelten fontos. A csodálatos lassú tétel egyszerűen idegen. Szépsége odaveszett azáltal, hogy elkezdték manírosan, művinek tetsző variálásokkal módosítani. A Carmina Vonósnégyes igazán remek együttes, csak éppen sokszor erőltetetten játszik. Teo Gheorghiu ugyancsak tehetséges pianista, de személyiségéből hűvösség jön át. Magas szintű zenélés, csak az emberi aspektus hiányzik belőle. Kár, mert az előadók nincsenek tehetség híján. ZB

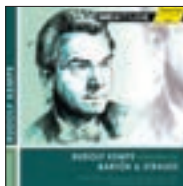

DVOŘÁK, SMETANA: VONÓSNÉGYESEK

Tokyo Kvartett
Harmonia Mundi – Karsay és Társa
 HMU 907429 ●●●○○

Nehéz elhinni, pedig az egykori Juilliard-növendékekből alakult Tokyo Vonósnégyes immár negyvennégy éve létezik. Jóllehet, csupán a mélyhegedűs Isomura Kazuhide maradt meg hírneműként a legendás „alapí-

tó atyák” közül. Legújabb lemezükön a cseh romantikus vonósnégyes-muzsika hagyományának legmélyére ereszkedtek Dvořák F-dúr (Amerikai) és Smetana e-moll kvartettjével. Gyönyörűen megmunkált, pedáns, makulátlan-tiszta az együttes megszólalása, egészen finomra csiszolt összhangzással, azonban a túlzott finomság örvén elvész e mozgalmas és személyneg hangú darabok eredeti varázsa. Így ezek az olvasatok több ízben sótlannak, enerválnak, úgy is mondhatnám: arctalanul nemzetközinek hatnak. Nem érezni bennük a közép-európai szláv lendület vagy a rusztikus kedélyesség bumfordi báját, ez pedig sokat elszív az előadások hatóerejéből. BM

BARTÓK ÉS RICHARD STRAUSS

Karmester: Rudolf Kempe
Hänssler Classics – Karsay és Társa
 CD 94220

Hiánypótló kiadvány Rudolf Kempe és a Stuttgarter Rádiózenekar archív (1961-es) lemeze. A csodálatos mandarin szvit a nagy német karmester egyetlen Bartók-felvétele, amit Strauss Imgyen szóla Zarathustrája követ. Ez már otthonos talaj, lévén szó Strauss egyik legfőbb tolmácsolójáról. Jó párosítás: Bartók fiatalon nagyra becsülte, majd modernségben hamar túllépte az öt később túlélő, a késő romantikát csodálatosan kiteljesítő Strausst. Kempe meglepően jól dirigálja Bartók balett-szvitjét: egyenesen, kíméleten, nem a darab drámai oldalát emelve ki, hanem a zenei struktúrára koncentrálna. Nincsenek nagy kitérések, viszont szépen tárulkozik ki a mű. A Zarathustra bevezetése nem hat igazán a gyenge hangminőség miatt, ám Kempe vezénylése utána hamar magával ragadja az embert. Itt együtt érvényesül a kikristályosodott struktúra és az erős érzelmi töltés. ZB

ALBÉNIZ: IBERIA I-II., ESPAÑA

Daniel Barenboim – zongora
Warner Apex – Magneoton
 2564 65178-5 ●●●●○

Albéniz élete utolsó éveiben írta fő műve, az Iberia négy könyvét. Barenboim eredetileg 2001-es lemezére az első kettőt vette fel. Kiváló stílusérzékkel ragadja meg a Liszt: Vándorévek ciklusának magasságában járó, zsánerképből induló, de mélyebb érzéseket kifejező darabokat. Jobbára lassabb tempókkal, világosan elkülönülő regiszterezéssel játszik. A kicsit egykedvű kezdet a zeneszerző depressziójára emlékeztet, aztán erősödnek a dinamikai kontrasztok, jól érvényesülnek a színes karekterek. Egyfajta kimértég, egyenletesség végig jelen van az előadásokban. Barenboim sajátos előadói modora mellett jól érvényesül a spanyol kolorit. Kár, hogy a ciklus második felét elhagyta, mert előadása – ha kevésbé finom rezdülésű is – megállja helyét Alicia de Larrocha három kiváló felvétele mellett is. Jó kiegészítés az op. 165-ös España albumlap-sorozat. ZB

SZIMFONIKUS VADÁSZAT

Kovács Gergely, MÁV Szimfonikus Zenekar, Győriványi Ráth György
Vox Artis
 VA 012 ●●●●○

Kürt és vadászat a mai napig elválaszthatatlanul összetartoznak, és ennek számos zenemű is példáját adja. Kovács Gergely három kürtös kollégájával és a Győriványi Ráth György vezényelte MÁV Szimfonikus Zene-

karral, illetve az ebből alakult alkalmi vonósnégyessel olyan művekre „vadászott”, melyeknek főszereplője a kürt. A lemezen szereplő legismertebb kompozíció Mozart Esz-dúr versenyműve (K. 495), de hallhatjuk – szintén tőle – az Esz-dúr kürtkvintettet (K. 407), Haydn két kürtre írt concertóját, Anton Richter hat kürtkvartettjét, a lemez nyitódarabjaként Bruckner Desz-dúr andantéját, zárásként pedig Mozart édesapjától, Leopoldtól a lemez tematikáját illető F-dúr Vadász-szimfóniát. Ez utóbbi mutat rá a leglátványosabban a vadászatkor használt kürt szerepére: a hangszer szárnyalását kutyaugatás és puskaropogás teszi még élvezetesebbé. KI

ROXANNA PANUFNIK:

LOVE ABIDE
Warner Classics – Magneoton
 2564 65720-6 ●●●●○

A kísérőszöveg személyes hangú bevezetéséből megtudjuk: első gyermeke születésekor mérte fel a zeneszerző, hogy milyen világ veszi körül. Misszióként vállalta, hogy zenéjével hidat épít a különböző vallások hívei között. Afféle vallásos világzenéről van tehát szó, amelynek központi gondolata a szeretet. Ennek megfelelően zenei anyagát a legkülönbözőbb forrásokból meríti, úgy a dallamvilágot, mint a felhasznált hangszereket illetően. A két „missa de angelis” jóvoltából a gregorián ismerőhöz talál legkönnyebben utat. A kísérőfüzet angol fordításban is tartalmazza a szövegeket. A korongon szereplő művek létrejöttéhez külső körülményként felkéresek, élő megszólaltatási lehetőségek járultak hozzá. Szponzoroknak köszönhetően jöhetett létre a nagy előadói apparátust foglalkoztató műsor felvétele. A hallgatnivaló harmonikus, kiegyensúlyozott, akár meditációra is készítő. FK

WAGNER: SIEGFRIED – IDYLL ÉS OPERARÉSZLETEK

Petra Lang, Budapesti Fesztiválzenekar,
Fischer Iván ●●●○○

A lemez első egyharmadának kesernyész csalódását nehezen oldja a második kétharmad keltette derűlátás. Az évforduló örve alatt megtett kötelező kűrökről, ezek hasznáról és káráról e helyt nincs módomban elmélkedni, de ha már Wagner és Fesztiválzenekar: ez a CD akár egy sokkal jobb produkciót is hozhatna. A Mesterdalnokok-nyitány egyszerűen érdektelen. Pazarul szól, nem is kérdés, csak a zene lelke maradt az öltözében. A Siegfried-idill olvasata hasonló szájját hagy maga után. A nyitányból hiányzik a spontaneitás, a feszelen, mesterkéletlen humor, a kamarázó összekacsintások; ez az előadás inkább egy börcsizmás milícia-indulóra emlékeztet. Az idillből épp az idill-zsáner kallódott el, az oldott hangvétel, a szerenád-jellegű, mosolyra fakasztó, félkomoly dallamfolyam. Fáj leírni, de mechanikus, gépiesen öröklő előadások ezek. Az istenek alkonyától kölcsönzött három részlet (Siegfried rajnai útja, Gyászinduló és a zenedráma zárójelene) – noha koncepciójában nem tér el az előzőektől – már egészen más minőséget mutat. A nagy tetralógia egekig nyújtózó, patetikus, sűrű szövésű textúrája, a kataklizma-fináléba torkolló, bajlós hangvételű zenekari „elbeszélések” hűen átjönnek Fischer kezén és a feszesen, összeszedetten játszó zenekaron, s persze Petra Lang tiszta és nemes szopránja is el nem évülő nyeresége a kiadványnak. Furcsa módon a kísérőfüzetben – ahol még a kontrollszoba IC-kábeleinek tippszámja is helyet kap – csak a Brünnhilde-monológ szövegének fele olvasható... A kiadvány összességében olyan felismerést ébreszt, mintha átabotában fércelték volna össze. A BFZ az elmúlt években olyan magasra tette a léctet, hogy már maguk sem mindig tudják megugrani. *Balázs Miklós*

Channel Classics – Karsay és Társa
CCS SA 32713

WAGNER: A BOLYGÓ HOLLANDI

Behrens, Salminen, Grundheber, Segerstam,
Bäckman
Savonlinna Opera Festival ●●●●●

A lemezkiadók már jó előre feljegyezték naptárukba, hogy 2013-ban Wagner születésének bicentenáriuma is emlékezzünk. Ilyenkor a boltok polcait elárasztják az ünnepeit műveit tartalmazó kiadványok. Wagner születésnapja május 22-ére esik; illik tehát e jeles dátumra elkészülni az ünnepi újdonságokkal. Ha új előadás mégsem állna rendelkezésre, akkor egy legendás régebbi is megteszi. A Warner Classics ez utóbbi utat választotta A bolygó hollandi 1989-es, a finnországi Savonlinna Operafesztiválon készült felvételének kiadásával. Wagner első „igazi” operája ez – abban az értelemben, hogy statikus áriák, zajos finálék helyett a szerző át komponáltan beszél el a történetet –, mely voltaképpen a komponista életéből vett jelenetek sora. Feleségétől egyre jobban elidegenedett, és a Hollandihoz hasonlóan vágyott az igaz szerelemre, a Nő általi megváltásra. Művészetét értetlenség fogadta, szenvedett a magánytól; az opera félelmetes tengeri viharainak élményét pedig egy ócska teherszállító hajón élte át a Wagner-házaspár, mikor Rigából az adósok börtöne elől menekültek. Az Ilkka Bäckman rendezte előadás izgalmas beállításával remekül kihasználja a helyszínt, a több mint 500 éves Olavinlinna-vár nyújtotta lehetőségeket. A karmester, Leif Segerstam zenekarának nagy erénye a fegyelmezettség, mely szilárd alapot ad az előadásnak. Sentaként a 2009-ben elhunyt Hildegard Behrenst látjuk pályájának csúcán, hangjának teljében, megrendítő balladát énekelve a 2. felvonásban. Franz Grundheber Hollandija kiváló, színészi teljesítménye is lebilincselő: első megjelenésétől pontos és mély lélektani ábrázolását adja karakterének. Matti Salminen – Daland szerepében – hatalmas, sötét zengő basszusa pedig az ideális Wagner-énekest mutatja meg. *Kovács Ilona*

NVC Arts/Warner – Magneoton
2564 64760-8

WAGNER: ÁRIÁK ÉS WESENDONCK-DALOK

Jonas Kaufmann, a Berliini Német Opera
Zenekara, Donald Runnicles ●●●●●

Hosszú idő után végre igazi Wagner-tenor tűnt fel. Jonas Kaufmann igazából nem Cilea, Puccini műveiben jó – ott inkább érdekes –, hanem Wagner-szerepekben. Árialemeze a régi nagyok színvonalát üti meg. Mély, érdes, baritonális hangja megfelelő technikával párosul, ami ugyancsak ritka a csillagnak kikiáltott, feltűnő reménységek között. Ez kétségkívül indokolja sikerét az olasz repertoárban. A lemezen hat, jobbára népszerű operarészlet szerepel, végül a Wesendonck-dalok Mottl hangszerelésében. Ez ritkaság férfihanggal, a felvételnek alig van párja; Kollo már pályája végén járt, amikor felvette Thielemannal. Nincs felvétel a régi nagyokkal sem, pedig nem csak érdekes, kifejezetten jó is férfihanggal, erőteljesebb, töményebb tud lenni. Kaufmann előadásai nemcsak a hang adekvátsága és a megfelelő technika miatt értékesek, hanem árnyalt zeneiségük révén is. Szépen építi fel az áriák, dalok íveit. Ugyanakkor túl gyakran énekel halkán, aminek megvan a létjogosultsága a zenei vonulat felépítése szempontjából, olykor mégis jobb lenne kevésbé alacsony dinamikai szintre lemenni – az adott szakasz zenei értékeinek kibontakoztatása miatt. Kaufmann hajlamos kicsit fojtottan énekelni, ami nem hiba ugyan, de jobb lenne, ha többet énekelne szabadabban, nyíltabban. Alapvetően annyira jó, hogy a régi nagy Wagner-tenorokhoz hasonlóan nem kell túlárnálnia a szerepeket, jó, ha egyszerűen és adekvátn énekel. Ez különösképp kiütöközik a Rienzi (Allmächt'ger Vater) és a Lohengrin (In fernem Land) részleteiben, míg a Siegfried erdőszongás-monológjához (Dass der mein Vater nicht ist) illik a visszafogott hangvétel, s Siegmund elbeszélésének is sajátos jelleget ad (Ein Schwert verhiess mir der Vater). Donald Runnicles kidolgozottan, mesterien kíséri Kaufmannat. *Zay Balázs*

Decca – Universal
0289 478 5189 9

JOSEPH HAYDN: ARMIDA

**Bartoli, Prégardien, Petibon, Widmer,
Concentus Musicus Wien,
Nikolaus Harnoncourt**

Joseph Haydn operáit hallgatva – a zene szépségét némiképp ellentpontozva – mindig felgyülemlik bennem a keserűség. Úgy érzem, a magyar kulturális élet elmúlt húsz évének egyik legnagyobb, kimaradt lehetősége éppen a Haydn-életműhöz kapcsolódik. Adott egy mennyiségi és minőségi szempontból is hatalmas oeuvre, amelynek legadekvátabb megszólaltatási tere a mester egykori „munkahelye”, a fertődi Esterházy-kastély lenne. Ehelyett más országok – és nem csak az osztrákok – aratják le a Haydn-babérokat; művészeti szempontból éppúgy, mint a kulturális turizmus vonatkozásában. Szomorú példája volt ennek a 2009-es Haydn-bicentenárium, amelynek megünneplésében alig-alig vehettünk részt, mert szinte semmi sem valósult meg a Strém Kálmán, Malina János és mások által megálmodott Haydn-renezánszából, az építészeti rekonstrukcióból és infrastrukturális fejlesztésekből. Messzire kalandoztam, de csak azért, mert az Armidát is elképzeltam az Esterházy-kastélyban – ott, ahol az ősbemutató zajlott, 1784. február 26-án. Azt az etalon-értékű interpretációt képzeltem a kastély falai közé, amit az ezredfordulón rögzítettek a bécsi Musikvereinben, s amit – a Das Alte Werk sorozatban – a Warner most újra hozzáférhetővé tett. Cecilia Bartoli (Armida) és Christoph Prégardien (Rinaldo), valamint természetesen Harnoncourt és a Concentus Musicus már akkor, tizenhárom évvel ezelőtt sem csupán ragyogó „régizeneszkek” voltak, hanem igazi sztárok. A két másik főszereplőre, Patricia Petibon francia szopránra és Oliver Widmer svájci basszbaritonra viszont igazán csak most csodálkoztam rá: már 2000-ben ilyen érett, letisztult produkcióra voltak képesek? A legszószálhasogatóbb kritikus sem találhat kivetnivalót ebben az előadásban. *Retkes Áttila*

Warner Classics – Magneoton
2564 66047-1

MOZART: LA FINTA GIARDINIERA

**Karthäuser, Ovenden, Penda, Chappuis,
Freiburger Barockorchester, René Jacobs**

„Hallottam egy opera buffát is, szerzője a csodálatos zseni Mozart. Címe: La finta giardiniera. A zsenialitás lángjai cikáznak benne ide-oda, de ez még nem az a csöndes, nyugodt tűz, amely az oltárról száll fel tömjénpüstpohárakban a mennybe. Ha Mozart nem üvegházban nevelt növény, akkor a valaha élt legnagyobb zeneszerzők egyikévé kell válnia” – jósolta saját kiadású Teutsche Chronik-jának 1775. április 27-i számában Christian Friedrich Daniel Schubart, a kicsapongó, renitenskedő és bebörtönzött zeneíró. A jelen felvétel nemcsak mérföldkő Az álruhás kertészlány (1775) interpretációtörténetében, hanem világpremier is: abban az 1796-os – úgymond posztumusz – prágai változatában örökíti meg a művet, amely a 19 éves Mozart „zsenilángjait” a „valaha élt egyik legnagyobb zeneszerző” mennyekig érő „oltártűzében” egyesíti. Némelyek szerint bécsi évei alatt maga Mozart tökéletesítette a hangszerezést, „éspedig ugyanúgy, ahogy Händelt dolgozta át: további fűvös szölamokkal, a vonós szölamok feldúsításával és rövidítésekkel!” (René Jacobs). Jacobs szerint azonban a prágai átdolgozás „olyan briliáns és fantáziadús, hogy tekintélyének megteremtéséhez nincs szüksége a »made by Mozart« eredetcmkére. A legvalószínűbb, hogy Mozart bizalmas prágai zenészbartói között kell keresnünk az átdolgozót... A Giardiniera áthangszerezése mindenekelőtt a klarinétok által történik, amelyek új, »felvilágosító« hangzása egybefűzi az opera műfajilag szétartó rétegeit (szentimentális dráma – vígjáték – bohózat). Így azután a névtelen »mozartianus« átdolgozása túllép a pusztá áthangszerezésen, és a zenei mellett intellektuális minőségéről is tanúskodik. Az átdolgozó kompozíciós ügyessége s humora ráragad a zenekarra. Az ifjúkori mű fiatalító kúrán esik át.” *Mesterházi Máté*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 902126

MOZART: A VARÁZSFUVOLA

**Pape, Ziesak, Serra, van der Walt,
Bécsi Filharmonikusok, Solti György**

A Salzburgi Fesztiválon, 1991-ben készült a felvétel. Az ünnepi játékokon hét Mozart-opera volt műsoron, mert ekkor kiemelkedő sztárparádával emlékeztek meg a zeneszerző halálának 200. évfordulójáról. Solti György mellett Riccardo Muti, Horst Stein, Seiji Ozawa, Colin Davis, Bernard Haitink vezényelte az előadásokat. A varázsfuvola rendezője, a ma is aktív Johannes Schaaaf A szöketetés a szerájból című daljátékot is színre vitte. Az egyszerű, sallangtalan ruhákat és a jól használható, mert levegős, jóformán csak jelzett színpadképet Rolf és Marianne Glittenberg – szakmájukban magas rangot képviselő alkotópáros – tervezte. A keretlenséget apró ötletekkel színezik: a szörny, amely elől Tamino menekül, leginkább egy óriásira nőtt kobrára emlékeztet. Mire kimúlik, csak a fejének a teteje domborodik ki a színpad síkjából; erre ül le a mit sem sejtő Papageno. Különös látni a karcsú és fiatal René Papét Sarastroként – hangban és figurában teljes az illúzió. A napjainkban szinte csak dalénekesként hallható Ruth Ziesak itt még egy jelentős színpadi karrier ígretét hozza: Paminája tiszta, egyszerű, zeneileg is áttetsző. Méltó partnere a Taminót játszó dél-afrikai tenornak, Deon van der Waltnak. A belcanto szerepekben feltűnt énekes rövid, bár minőségi pályát futott be: 2005-ben, 47 évesen, tragikus körülmények között halt meg. A felvétel előben készült: erre utal, hogy az Éj királynője első áriája Luciana Serra előadásban kifejezetten hamisnak, formátlannak tűnik, a második áriában tért vissza saját jó híréhez. Anton Scharinger osztrák basszbariton játssza Papagenót – ideális hang és figura a szerepre. Olyasfajta énekes, aki csak kevés és megfelelő feladatot hajlandó teljesíteni. Solti egy másodperce sem enged ki, a harangjátékot saját kezűleg billentyűzi. *Albert Mária*

Decca – Universal
0440 074 3603

JULIA LEZSNJEVA – ALLELUIA

Vivaldi, Händel, Porpora és Mozart művei
Julia Lezsnjeva, Il Giardino Armonico

„Időről időre kimagasló tehetségek jelennek meg az énekművészet egén. Azt hiszem, Julia Lezsnjeva egyike a legnagyobbaknak. Hangjának ragyogása és technikai tudása egyszerűen lenyűgöző.” A két generációval idősebb pályatárs, Kiri Te Kanawa nyilatkozott így a mindössze 23 esztendő – az operanékesek mezőnyében tehát kirívóan fiatal – orosz művésznőről, aki 2008-ban, Marc Minkowski oldalán, Bach h-moll miséjének egyik szólistájaként bukkan fel a nemzetközi hanglemezipiacon. Az elmúlt öt évben megnyert számos nemzetközi énekversenyt, és közreműködött a patinás Il Giardino Armonico első teljes operafelvételén is, amely Vivaldi korábban szinte teljesen ismeretlen dalművét (Ottone in Villa) tartalmazza. Most pedig elérkezettünk oda, hogy Lezsnjeva szólólemezzre kapott lehetőséget a Deccától – honfitársaitól, Anna Netrebkótól és Olga Peretyatkótól eltérően, igen dicséretes módon – nem a bravúros koloratúrák, hanem a zenei mélységek felé fordult. Kimondva-kimondatlanul is a Cecilia Bartoli által járt utat követte, amikor albumát barokk (Vivaldi: In furore iustissimae irae, Händel: Saeviat tellus inter rigores, Porpora: In caelo stelle clare) és bécsi klasszikus (Mozart: Exsultate, jubilate) egyházzenei kompozíciókból állította össze. Ritkaságok ezek, sőt a Porpora-darab világpremier, ezért a kritikusnak most nem az a feladata, hogy méricskélje: a régi nagyokhoz képest miben más, miben új az interpretáció. Abszolút értékben vizsgálhatjuk Lezsnjeva teljesítményét, és megállapíthatjuk, hogy technikája tényleg egészen finom és bravúros, zenei érettségben pedig ott tart, ahol egy ilyen fiatal lánynak tartania kell – és ez így van rendjén. Giovanni Antonini és az Il Giardino Armonico ezúttal is atombiztos. *Retkes Áttila*

Decca – Universal
478 5242

MISSION

Cecilia Bartoli Agostino Steffani zenéjét
énekli Km.: Philippe Jaroussky Karmester:
Diego Fasolis I Barocchisti

Diplomácia, kémkedés, hittérítés – zenéje mellett ezen „missziói” is izgalmassá teszik Agostino Steffani (1654–1728) alakját. Házasságot közvetített első gazdája, a bajor választófejedelem (II. Miksa Emánuel) és egy hannoveri herceg között (a frigy ugyan meghiúsult, de Zsófia Sarolta utóbb porosz királyné lett, és Steffani zenéjének nagy tisztelője). Később kémkedett egykori ura, ifjúkori barátja – a Buda felszabadításában résztvevő (Steffani operát írt a győzelemre!), ám a spanyol örökösödési háborúban inkább XIV. Lajoshoz húzó Miksa Emánuel – kárára s a császár (I. Lipót) hasznára. Majd újabb gazdája, a hannoveri herceg megbízásából erősítette a protestáns fejedelmek befolyását a császárválasztásra. Majd még újabb gazdája, a pfalzi választófejedelem érdekében a katolicizmust és az ellenreformációt terjesztette. Aztán békétetett is – sikeresen – a császár (I. József) és a pápa (XI. Kelemen) közt. Végül ismét (urai hitbéli állhatatosságának a brit korona lett a jutalma!), de úgy, hogy a család braunschweig-wolfenbütteli ágát mégiscsak sikerült rekatolizálásra bírnia. Aminek eredményeként az egyik unokából (a szépséges Erzsébet Krisztinából) német-római császárné és magyar királyné – nem utolsó sorban: Mária Terézia királynőnk szülőanyja – válhatott... Nem volt buta ember ez az Agostino Steffani! Zenéjében is „küldetést” teljesített: közvetített az itáliai bel canto, a német kontrapunkt és a franciásan ünnepélyes stílus közt (ez utóbbi az apropója e szépen fényképezett film helyszínének: a versailles-i kastélynak). Ő az egyik legfontosabb „hiányzó láncszem”, amely a seicento olasz operáját (Cavallit) a 18. század eleji „északi” szerzőkkel (Keiserrel, Telemann-nal, Händellel) köti össze. *Mesterházi Máté*

Decca – Universal
074 3604

HÄNDEL: RODELINDA

Fleming, Davies, Scholl
A New Yorki Metropolitan produkciója
Karmester: Harry Bicket

Természetesen nemcsak Händel, bármelyik világháború előtti operaszerző hanyatt esne a Metropolitan Opera méretei miatt: természetesen a Rodelinda barokk előadása sem működne a gigantikus térben, amely a mai napig őrzi a hangosíthatatlanság legendáját. Harry Bicket zenekara példás érzékenységgel játszik, de nem korhű együttessel, és az énekesek sem mind par excellence régizene-specialisták. A darab Renée Fleming jutalomjátéka, érte újítták fel a hétéves produkciót, és csillog is benne. Sokadszor figyelhetjük meg a természetes nőiességnél és az izléssel adagolt primadonnaságnál azt a gusztyos elegyét, amelyet könnyed és perfekt éneklés visz sikerre. Újra az barokk zene Met-béli akusztikai diszkrpanciájához visz vissza a kontratenorok ügye. Nem problémátlan a hangadás, hisz nem a valódi hangszalagpár terhelésével születik – és most is gyanítom, hogy a színház nézői jóval kevesebbet hallanak az énekesekből. Iestyn Davies perlekedő színű falzettje kolorálni jó, ám lírában, tartott hangoknál már össze sem mérhető az elmélyült Andreas Scholl igencsak kamaraméretű, de kerek művészi élményt nyújtó teljesítményével. Joseph Kaisert baritonként kezdett, amit ezzel az átlagos spíletenorról elképzelni is nehéz. Viszont tökéletesen tudja szerepét, Rodelindának házasságot ígérő Grimoaldója képes határozott, férfias lenni, ami egy színpadi előadásban nagyon jól működik. A Shenyang fantázianévi kínai basszbariton a huszonhét évével és hatalmas, barokk fioritúrába be nem szorítható matériájával is kitűnik: alighanem Fleming személyes kérésére került a produkcióba. Stephen Wadsworth a képeskönyvszerű operajátászás magas minőségét hozza. Az előadás Scholl nélkül kevésbé, Fleming asszony hiányában pedig egyáltalán nem volna élvezhető. *Ókóvács Szilveszter*

Deutsche Grammophon – Universal
074 3469

PUCCINI: LA BOHÈME

Ntrebko, Machaidze, Beczala

Karmester: Gatti, Wiener Philharmoniker

Önkényes házfoglalók csapatának tűnik Damiano Michieletto salzburgi Bohém-együttese. Űde magától értetődéssel szabadjátja ki a művet padlásszobák, vaskályhák és muffok molyos világából – habár a kézmelegítő mégiscsak feltűnik majd a végén, túl direktnek érezhette az ifjú rendező a librettó a „manicottót” ahhoz, hogy átértse mai szlengre, miként például Mimi kialudt gyertyájával tette. A valamiért videó-kamerával babráló költőhöz ugyanis kialudt cigivel érkezik a – mai szóval – emós külsejű lány, Anna Ntrebko rebbenései pszichés zavart mutatnak, nem tudóbajt. De beteg, ez kétségtelen. A rendezés minimális megingások kivételével egységes. Ezer ötlet nesíti még a Momus-képet is, a nagy karácsonyi konzumőrület ugyanazt a kavalkádot kelti, mint a párizsi kávéházak Puccini-látomása. A legfestőbb a harmadik felvonás, sose hittem volna, hogy egy felgyűrt aszfaltú párizsi autópálya-lehajtó és a helyi Üvegtigris-büfé megindító helyszíne lehet Mimi szembesülésének a halállal, és mégis. Daniele Gatti énekesei természetesen nagyszerűek, először is a magyar Kálmán Péterre lehetünk büszkéek, hisz markánsan éneklő Alcindor mifelénk buffóba oltott szólámát. Gondtalanul csillog a lengyel Piotr Beczala tenorja, a mély férfiak is mind hatalmas hangon remekelnek – más kérdés, hogy a háttal is remekül bemikrofonozott felvételből egy biztosan nem állapítható meg: az orgánumok valódi nagysága. Nino Maichadze Musetteje a szerep mintaalakítása, a hálás szólam repíti őt egészen Mimiig. És a szörmék közt manökenkedő bombanő ajándékaként még az a muff is jól mutat. Végül a kilakoltatott bohémek lim-lomjai közt szinte a szemébe fullad a lány – és sikerbe az este, mert a produkció jó fordítógépként szolgált: értette a mű kontaszjtait és üzenetét. *Ókovács Szilveszter*

Deutsche Grammophon
00440 073 4773

JOHN ADAMS: NIXON KÍNÁBAN

Braun, Maddalena, Kelly, Kim

Metropolitan Opera, John Adams,

Peter Sellars

John Adam talán legnépszerűbb, legtermékenyebb kortárs operaalkotó. Műveivel kapcsolatban sosem árt egy kis kormányarázat, mert többször fordul történelmi-politikai témák felé. A Klinghoffer halála című (a Gramofon hasábjain korábban ismertett) darabjában a palesztin terroristák által meggyilkolt üzletember történetét, az Atomicban pedig a bomba létrehozása és ledobása körüli konfliktusokat beszéli el. A Nixon Kínában az amerikai elnöknek a kommunista Kínában tett – akkoriban rendkívüli szenzációnak számító – 1972-es látogatását dolgozza fel, Alice Goodman librettója alapján. Mao Ce-tung 1949-es győzelme után Washington hivatalosan nem ismerete el a pekingi vezetést, ám az a momentum, hogy az idős Mao Ce-tung fogadta Nixont, megnyitotta az utat a kapcsolatok rendezéséhez. Az 1987-ben keletkezett opera ősbemutatójára a Houstoni Operaházban került sor, azóta az európai házakat is meghódította a mű, amelyet kezdetben fanyalogva fogadtak, mondván a CNN hírtelevízió zenés képeskönyve. Peter Sellars rendezése a Metropolitan színpadán a történelmi hitelességet tartja szem előtt, ugyanakkor – mivel a látogatás idején még javában tombolt a kulturális forradalom – az ideológia számunkra felfoghatatlan voltát kemény iróniával kezeli. A Met-produkciókat általában egy vagy több világsztár énekes fémjelzi. Ebben az előadásban nincs „csak” nagyon jó, a karakterüket hajszálpontosan kidolgozó művészek. Azért a nevek nem rosszak. Csou En-lajt a fiatal kanadai bariton, Russell Braun alakítja, Nixont James Maddalena, feleségét, Pat Nixont a brit Janis Kelly, Mao feleségét, a brutális kulturális forradalmat kitaláló Csiang Csinget pedig Kathleen Kim játssza. *Albert Mária*

Nonesuch
7559-79608-8

VERDI:

A LEGNANÓI CSATA

C. Mancini, A. Berdini, R. Panerai, A RAI Római Ének- és Zenekara, F. Previtali

Furcsa állókép Verdi utolsó nemzetegyesítő operája, A legnanói csata. Alig történik benne valami. A két Foscari extrovertált párja így módon, ám míg az apa és fia belső vívódását fejezi ki, ez a bánat hazafiságban, harcban való levezetését. Szemben sok Verdi-művel szerelmi háromszög van benne, de féltékenység, intrika nincs, a vetélytársak vállvetve harcolnak – nem Lidáért, nem egymás ellen, hanem Itáliáért. Previtali remekül vezényel, lendületes, túlzásoktól mentes az előadás. Caterina Mancini ismét csodálatos elevenséggel bontja ki szerepét. Amedeo Berdini a Lombardok bejátszásán szereplő Gustavo Gallóhoz hasonlóan nagy hangú, de hamar eltűnt énekes. Ígéretes erős hangú drámai tenor volt. Bár Arrigo szerepére líraibb tenort preferálnék, teljesítményét nagyra értékelem. Rolando ugyanakkor finomabb, árnyaltabb Rolando Panerai előadásában. *ZB*

Warner Fonit – MagneoTon

25646621149

VERDI RITKASÁGOK

Luciano Pavarotti – tenor, A Milánói Scala Zenekara, Claudio Abbado

Aranykorokba vissza. A Cetra-lemez egykor CBS Masterworks licenckiadásban járta be a világot, most a Warner kiadó jelentette meg újra CD-n. 1978-ban, 1980-ban Abbado is, Pavarotti is fénykorát élte. Odaadásuk példás, Pavarotti lágyan, az íveket igényesen értelmezve és megformálva énekel. Alternatív Verdi-áriák egy-egy elvetett előjáték Aranykori emlék: a bel canto virágzása idején új énekesek, új bemutatók új számokat, új verziókat hoztak. Verdinél ritka, de ime a példák. Az Aidához utólag írt terjedelmes nyitány nem illik az opera elejére, de Verdi érdekes szimfonikus próbálkozása, afféle zenekari fantázia. Meglepően ihletettek az Ernani és az Attila kiegészítő számai, A két Foscari két plusz áriája még inkább: az egyik olyan magasra tör, hogy még Pavarottit is nehéz feladat elé állítja. Szép és megindító a Szicíliai vecsernye francia betétáriája. Rövid, de hézagpótló lemez. *ZB*

Warner Fonit – MagneoTon

2564646538

Minden napért hálás vagyok

Marcus Miller július 17-én lép fel az első kerek évfordulóját ünneplő VeszprémFesten, a Szentháromság téri nagyszínpadon. A Magyarhonban már régóta kedves ismerősként fogadott basszusgitárossal a második Nemzetközi Jazz Nap Isztambulban tartott gálakoncertje előtti főpróba idején beszélgettünk.

➔ Bércesi Barbara

Gramofon: Holnap egy all star zenekarral lép fel a Nemzetközi Jazz Nap gálakoncertjén, Isztambulban. Miben látja e rendezvény jelentőségét, és mit gondol, miért csak 2012-ben alapította ezt a hivatalos eseményt az Unesco annak ellenére, hogy a jazz története idestova egy évszázadra tekint vissza?

Marcus Miller: Tudja, az embereknek sokszor hosszú időbe telik felismerni, ami magától értetődő. Amikor említést teszek valakinek a Nemzetközi Jazz Napról, azt kérdezik csillogó szemmel: „hányadik is ez most, a huszadik?”, „Nem – felelem – a második!” Óriási dolog, hogy Herbie Hancock jószolgálati nagykövet közreműködésével végre a jazznek is lett világnapja, amit rég megérdemelt.

G.: A tény, hogy a rendezvény Isztambulban zajlik, valószínűleg még inkább segít majd a török jazz-zenészeknek, hogy bekerüljenek a nemzetközi jazz-vérkeringésbe. Mennyire ismerte korábban a török jazzszínteret?

M. M.: Tavaly lehetőségem nyílt török zenészekkel játszani az Isztambuli Jazzfesztiválon, amelyet The Istanbul Project néven hirdettünk meg. Öt török muzsikussal dolgoztam együtt, köztük a lenyűgöző Hüsni Şenlendirici klarinétművésszel. Nagyszerű élmény volt! Ajánlom a figyelmébe Burhan Öcal és Okay Temiz ütőhangszereseket is!

G.: Júliusban ismét Magyarországra látogat, hogy eljátssza a tizedik VeszprémFest közönségének legújabb, Renaissance című lemezének anyagát. Hogyan emlékszik vissza a korábbi magyarországi fellépéseire?

M. M.: Mindig nagyon jól éreztem magam Magyarországon. Amikor évekkal

ezelőtt először jártam önöknél, meglepődtem, milyen jól ismeri a számaimat a magyar közönség. Most is nagyon várom a fellépést.

G.: És bízunk benne, hogy az idő is jó lesz, mert a szabadtéri koncerthelysín gyönyörű.

M. M.: Remélem, úgy lesz!

G.: Gondolom, elsősorban a Renaissance-ról fog játszani, de lesznek régebbi számok is a kínálatban?

M. M.: Mindig szeretek újabb és régebbi számokat vegyíteni egymással a műsoromban, különösen, ha hosszabb ideje nem jártam már az adott városban. Úgy tudom, ez lesz az első alkalom, hogy Veszprémben érkezem, ezért most is lehet majd arra számítani, hogy ismertebb számaim is a terítékre kerülnek. Ez a város Budapesttől százötven kilométerre van, ugye?

G.: Így igaz. Mondana néhány szót azokról a muzikusokról, akik a Renaissance-albumon a népes közreműködői gárda magját alkotják, és akik közül most Alex Han, Sean Jones, Adam Agati, Brett Williams és Louis Cato látogat önnel Veszprémben? Mitől különleges élmény velük játszani?

M. M.: Az előző zenekarom tagjaival nagyjából tizenöt évig dolgoztam együtt, és azt éreztem, hogy itt az ideje megújítani a hangzást. Egy alkalommal a Berklee College of Musicon tartottam mesterkurzust, amikor meghallottam Alex Han játékát. Nem volt több tizenkilenc-húsz évesnél. Teljesen elvarázsolt a szaxofonozása. Úgy döntöttem, megvárom, míg lediplomázik, és elhívom a zenekaromba. Így is

történt. Aztán Alex ajánlott nekem további fiatal zenészeket; rajta keresztül ismertem meg Louis Catót, aki pedig Adam Agatit mutatta be nekem. Egyszerre része lettem a fiatal zenészgeneráció köreinek, amelyben rendkívül kényelmesen éreztem magam zenei szempontból. Ennek a felfedezésnek köszönhetően és ennek jegyében jött létre a Renaissance.

G.: A Renaissance-ról megjelent recenziók sorra megemlítik, milyen sikerrel valósította meg az elképzelését, és hozott létre egy új zenei kifejezésformát, miközben fejt több zenei előde munkássága előtt, és természetesen a Marcus Miller-es sound is megmaradt. Talán az is lehetett a siker kulcsa, hogy az album cseppet sem teoretikus, az inspiráció végső forrását ez alkalommal is önmagában kereste. Ön hogy látja ezt?

M. M.: Örülök, ha mások is így érzik, mert valóban az volt a célom, hogy új irányba lépjek tovább, és egyben arról se feledkezzem meg, ami már mögöttem van, és ami a zenei egyéniségem lényegét alkotja. Ez meglehetősen nehéz feladat, kiváltképp akkor, ha valaki már hosszú ideje van a zenészi pályán. Belülről jött a késztetés a megújulásra, és belülről fakad mindaz, aminek köszönhetően azonosítható a soundom, amiért sokan felkapják a fejüket, hogy „ó, ez Marcus, felismerem!”

G.: Közismert, milyen közeli munkakapcsolatban állt Miles Davisszel, aki egy sor jazzstílus születését előmozdította, köztük a coolét, a modális jazzét vagy a jazz-rockét. Mit gondol, ha Miles élne, ő most merre tolná a jazz szekerét?

M. M.: Erre nem adhatok választ, mert Miles csak egy volt, de az a sejtésem, hogy nyitva tartaná a fülét a világ minden tájáról érkező zenék irányába. Boldog lettem volna, ha bemutatathatok öt példát néhány török zenésznek, vagy afrikaiaknak, indiaiaknak. A zene világa egyre csak növekszik, és egyre több mindent foglal magába. Szóval nem tudhatom, de gyanítom, hogy ebbe az irányba tartott volna.

G.: Ön egyike azon multiinstrumentalistáknak, aki merőben különböző hangszereken játszik, méghozzá lenyűgözően magas fokon. Amikor zenét szerez, mely hangszert használja?

M. M.: Ha egy olyan számot hall, amelyben a basszusmenet kiemelkedő szereppel bír, akkor az valószínűleg basszusgitárral a kezemben született. Ha a harmóniamenet és

a dallam fontossága emelkedik ki, akkor azt zongorán írtam. Mivel hosszú évek óta komponálok, ezért fontosnak érzem, hogy többféle megközelítési módot alkalmazzak, és ezáltal lehetővé tegyem, hogy újabb és újabb zenei gondolataimnak nyissak teret. Máshová vezetheti a fületem és a figyelmemet, ha a basszusgitár van a kezemben, és máshová, ha a klarinét.

G.: És van-e még olyan hangszer, amelyen még szeretne megtanulni játszani?

M. M.: Mostanában sokat gyakorolok a nagybőgőn, amelyen tudok ugyan játszani, de érdekel, hogy mennyire tudom kifejezni rajta a gondolataimat és az érzéseimet. Egy dolog, ha valaki meg tud szólaltatni egy hangszert, egy másik pedig, hogy képes-e a személyiségét hangokba önteni a segítségével. Meglátjuk, mire jutok.

G.: Reméljük, meghallhatjuk!

Sok olyan előadó létezik a jazz funk, az R'n'B és más, groove-központú stílusok világában, akik szinte csak tempós számokat játszanak, balladákat alig. Ön viszont a lírai önkifejezés mestere, akinek a balladái mély őszinteséget árasztanak. Amikor balladát szerez, akkor milyen ihletforrások után fordul?

M. M.: A legkülönbébbek után. Ott van például Nat King Cole vagy Stevie Wonder. Ismeri John Coltrane balladalemezét? Gyönyörű zene! Donny Hathaway szintén briliáns előadó. Szerintem amelyik zenész nem tud balladát játszani, az nem lehet teljes értékű művész.

G.: És milyen nem zenei ihletforrásokat tudna említeni?

M. M.: Mindenekelőtt az apámat, aki zongorista és tempolomi orgonista volt. Legfőképp klasszikus darabokat játszott. Ő volt az, akinek a zenei fogékonyságomat köszönhetem. Természetesen a családom is jelentős ihletforrás, a feleségem és a négy gyerekem. Állandóan járom a világot, és onnan is folyton újabb és újabb benyomásokat szerezek. Lépten-nyomon arra a megállapításra kell jutnom, mennyire hasonlítunk egymásra, éljünk bár akármelyik szögletében a világnak. A zene pedig mindenhol óriási erővel bír. Emlékszem, amikor elkészítettük Miles-zal a Tutu albumot, és turnéra indultunk vele. A dél-afrikaiak számára elképesztő hitet tudott adni, alig tudtam elhinni, milyen mélyen megmozgatta őket. Akkor az én hozzáállásom is megváltozott, mert megláttam, micsoda felelősség az emberekhez szólni a zene nyelvén.

G.: Említette, hogy négy gyereke van. Lesz vagy lett valamelyikükből zenész?

M. M.: Két fiunk és két lányunk van. Az egyik fiú kacsingat a zenei pálya felé. A poppal és a hip-hoppal kísérletezik, és úgy néz ki, van hozzá tehetsége. Ha kéri, akkor segíték neki, de ha a saját feje után menne, akkor lakatot teszek a számra.

G.: Emlékszem a két fia fotójára a Tales lemez borítójáról...

M. M.: Igen, a kisebbik a zenész, aki most huszonkét éves. Repül az idő...

G.: Megdöbbenve hallottuk tavaly novemberben, hogy a turnébusza súlyos balesetet szenvedett Svájcban, amelyben a sofőrjük életét vesztette. Remélem, hogy azóta már mindnyájan jólépültek. Hogyan változtatta meg ez a baleset az életét?

M. M.: Világ életemben hálás voltam azért, hogy élek, minden egyes új napért, a lehetőségeikért, amelyeket kapok, és hogy zenélhetek. A baleset csak még erősebbé tette bennem ezt az érzést. Svájcban voltunk, de az ütközés az autópályán történt, sima terepen, nem is egy serpentinben. Vagyis járhattunk volna még sokkal rosszabbul. Bele sem merek gondolni. Vannak még rajtunk nyomai a balesetnek, de semmi komoly.

G.: Bízunk benne, hogy többé nem kerül még csak hasonló helyzetbe sem.

Végül elárulná, milyen irányba lép majd tovább a Renaissance után, amelyre olyan hosszú ideig kellett várni? Látja már az irányt?

M. M.: Látom, bizony, most nem fog annyi év eltelni a folytatásig. Az a helyzet, hogy rengeteg más elfoglaltságom is van: filmzenéket szerezek, producerként dolgozom, rádióműsort szerkesztek, tehát nem unatkozom. Így nagyon meg kell gondolnom, mikor tudok időt szakítani a komponálásra.

A Renaissance előtt teljes mértékben meg akartam újítani a zenémet, amihez több időre volt szükségem, de most minden adott a folytatáshoz, egyenesen vagyok. ■

MARCUS MILLER DISZKOGRÁFIÁJA

1983	SUDDENLY – WARNER BROS
1984	MARCUS MILLER – EONE
1987	MUSIC FROM SIESTA – WARNER BROS
1993	THE SUN DON'T LIE – PRA RECORDS
1994	TALES – PRA RECORDS
1998	LIVE & MORE – GRP
2001	M² – TELARC
2003	THE OZELL TAPES: THE OFFICIAL BOOTLEG – TELARC
2004	DREYFUS NIGHT IN PARIS – DREYFUS RECORDS
2005	SILVER RAIN – KOCH
2007	FREE – 3 DEUCES
2008	MARCUS – CONCORD JAZZ
2011	A NIGHT IN MONTE CARLO – DREYFUS RECORDS
2012	RENAISSANCE – CONCORD JAZZ

Fotó: Jake Schot

Marcus Miller hivatalos honlapja:

www.marcusmiller.com

Feszt szól a zene Veszprémben – tizedszer

Idén kikerekedik a VeszprémFest! Július 16–20. között tizedik alkalommal rendezik meg a klasszikus zene, jazz és világzene egyik legjelentősebb hazai fesztiválját, amely ennek örömeire nehezen überelhető programkínálattal ajándékozta meg a királynék városába látogató zeneszerető közönséget.

➤ Gramofon

Már az eddigi évek során is mindig magasra helyezte a mércét a kezdetben még Veszprémi Ünnepi Játékok néven futó rendezvény, amelynek egyik, számokban kifejezhető bizonyítéka, hogy összességében 107 Grammy-díjat mondhatnak magukéinak mindazok a művészek, akik a tíz év fesztiváljain megfordultak Veszprémben. Ebbe már beleszámít Diana Krall énekesnő két Grammyje is, aki 1999-ben ötödik, *When I Look in Your Eyes* című szólólemezéért kapta az első szobrocskát, a másodikat pedig a 2002-es *Live in Paris*ért. Azért a 2009-es *Quiet Nights* hangszerelését is díjazta a Recording Academy. Július 16-án a Veszprém Arénában Krall legfrissebb, *Glad Rag Doll* című albuma adja majd műsora nagyobb részét, de nem maradhatnak el a védjegyéül szolgáló slágerek sem. A *Glad Rag Doll* a kanadai díva úgy talált új utakat, hogy visszakanyarodott a múltba, és a húszas-harmincas évek zenéjét helyezte mai alapokra.

17-én az előző lapokon olvasható interjú főhőse, Marcus Miller csap a húrokba, hogy a jazz egy másik, groove-orientált irányzatával vegye le a lábáról a Szentháromság téri nagyszínpad közönségét. Ha az időjárás engedi, az elkövetkező napok minden további fellépője már a püspöki palota előtt felállított, csodálatos történelmi környezetben elhelyezkedő pódiumon ad koncertet.

Július 18-án maradnak a húrok, és az improvizáció sem szorult teljesen háttérbe, de közelebb navigálunk ahhoz a territóriumhoz, amelyet menet közben világzenének neveztek el. Amikor a flamenco királya, Paco De Lucía a nyolcvanas években feltűnt a színen, a világzene címkéje még alig született meg, de ő maga is igen rendszeresen töltötte tartalommal ezt a fiókot. A gitárfenomén az elmúlt harminc évben született dalaival készül a fesztiválközönséget felpezsdíteni.

19-én úgy lépünk át a klasszikus zene világába, hogy valójában a jazznek és a világzenének sem fordítunk hátat, legfeljebb csak a konvencióknak, hiszen a következő este vendége Nigel Kennedy hegedűművész és az ő lengyel kvartettje lesz. A stílusok szivárványa pedig Bachtól elkezdve a kelta rockon át a cigányzenéig ível, de bármely ponton érheti meglepetés a hallgatóságot. Az egyiket előre eláruljuk: Kennedy kollégája, Roby Lakatos is csatlakozik az ötösfogathoz, hogy megmutassa, hogy fér el két prímás egy csárdában.

A fesztivál történetében rendhagyó módon a zárónapon egy popcsillagot üdvözölhetnek rajongói a nagyszínpadon. A UK garage és az elektronikus R'n'B hőse, a brit Craig

Diana Krall

David adja elő legnagyobb slágereit, melyek közül a *Fill Me In*, *7 Days*, *Walking Away*, *What's Your Flava*, *Hot Stuff* ('Let's Dance') címűeket az egész világ ismeri, nem beszélve a Stinggel közösen előadott *Rise and Fall*ról.

A VeszprémFest azonban még a Nagyszínpad világsztárhullásán túl is kínál élvezeteket egyéb más helyszíneken. A jezsuita kolostorban a magyar jazzélet csillagai, a Lantos–Horváth Duó, a Bacsó Kristóf Quartet, a Balogh Kálmán–Lukács Miklós Duó, a Dresch Quartet és a Szalóki Ági Trió zenél mindennap 18 órától, a Rozé, Rizling és Jazz Napok keretein belül pedig július 12–21-ig kínálnak a szervezők változatos programokat az Óváros téren – naponta mindjárt hármat. Itt lesznek minden délután a Snétberger Tehetségközpont diákjai, de találkozhatunk többek közt Elsa Valléval, Pierrot-val, Kökény Attilával, a Mrs. Columbóval, a Roy és Ádám duóval, Szűcs Gabival vagy Heinz Gábor Bigával is. ■

A fesztivál hivatalos honlapja: www.veszpremfest.hu

Egy igazi kaméleon – Juhász Márton

Forrás: Gramofon-archív

Egyre többet hallani a fiatal dobos legkülönbébb produkcióit fővárosi és vidéki klubokban, fesztiválokon, de a koncertnaptára jelentős részét teszik ki a külföldi fellépések is. Juhász Márton szép csendben a feltörekvő generáció egyik legígéretesebb muzikusává vált.

➤ Bércesi Barbara

Bár a zenélésnek nem volt hagyománya a családjában, Márton tehetsége korán utat tört magának, ezért szülei beíratták zongorázni. Az ütőhangszerek iránti szenvedélye azonban erősebbnek mutatkozott, így klasszikus ütős képzésre váltott. Ez több szempontból is előnyére vált: „már egészen korán oda kellett figyelnem a dinamikus játékmódra, és hogy szépen szóljon a hangszer a kezem alatt. A kisdobon megszerzett technikai tudást pedig azonnal át tudtam ültetni a dobszerelésre”, fedi fel kifinomult technikai megoldásainak gyökerét.

A legelső meghatározó zenei élménye a Rage Against the Machine nevű rockbandához fűződik. „Egy barátomtól kaptam egy koncertvideót. Emlékszem, nem akartam elhinni, hogy négy zenész ekkora energiát tud átadni a közönségnek.” Első példaképei is e műfaj képviselői voltak: Bill Bruford (King Crimson), Simon Phillips (Toto), Danny Carey (Tool) és Neil Peart (Rush). A hatás elég erősnek bizonyult ahhoz, hogy Márton később a jazzformációk mellett egy progresszív rockzenekarban is szerepet vállaljon. A jazzhez egy sokkal későbbi élménye húzta közel, a Kind of Blue című album. „Bár elsőre nem értettem, mi folyik itt, azt rögtön éreztem, hogy ez valami különleges dolog.” A jazztérfelelről Tony Williams, Elvin Jones és Brian Blade bizonyultak számára meghatározónak, később a sort folytatta Ahmir Questlove Thomson, Chris Dave és Eric Harland.

Érettségi után úgy döntött, egy évet csak zenéléssel tölt, így korábbi kedvező tapasztalatai nyomán beiratkozott a londoni Drumtech egyetemi szintű intenzív képzésére. Jó döntésnek bizonyult, mert játéka nagyot fejlődött, és csupa kedvező visszajelzést kapott, egyszersmind megnyíltak előtte az utak, amelyek a nemzetközi szintér felé vezetnek. Ekkor határozott végleg úgy, hogy zenészként próbál érvé-

nyesülni. A következő állomás a legendás bostoni Berklee volt, amellyel kapcsolatban újfent beigazolódtak az elvárásai. „Ott igazán el tudtam mélyedni abban, amit szeretek: a zenében.” Nem volt koncepciója, hogy elsősorban külföldön legyen aktív, ezért arra is megragadott minden lehetőséget, hogy itthon koncertezzen, ugyanakkor rengeteg külföldi baráttra, kollégára tett szert egyetemi éve alatt, akikkel szintén rendszeresen próbált és próbál játszani.

Márton számára ma már sem az országhatárok, sem a műfaji határok nem jelentenek akadályt. „Alapvetően mindenfajta zenét szívesen játszottam, mindig is úgy éreztem, hogy dobosként igazi kaméleon lehetek. Ha valaki megkért, hogy játsszam vele, sosem ellenkeztem. Valószínűleg emiatt nem vagyok »igazi« jazzdobos.” Bár hozzáteszi, a jazz mára tág fogalom lett, hiszen szinte minden stílus hatott rá.

Ha jobban beleérez, megvallja, az amerikai zenék közül a „fekete zene” lüktetése izgatja leginkább. S hogy azt minél jobban magáévá tudja tenni, elkezdte feltárni a gyökereit. Erre azért is került sor, mert egy idő után oly sok különféle felkérésnek tett eleget, hogy lassan kezdte elfelejteni, valójában mi vonzza a dobolásban. „Ezt a vonalmat az afrikai zenékben találtam meg újra”, magyarázza, és hozzáteszi, ennek kielégítésére alapította a Euro-African Playground nevű csapatot. Mihelyt lesz lehetősége nekivágni a kontinensnek, Ghánát, Szenegált vagy Guineát veszi célba.

Bár Márton még csak huszonöt, már számos zenekarnak volt stabil tagja. Jelenleg a bostoni székhelyű Piano Bench trió az elsődleges csapata; amerikai társaival 20. századi klasszikus zongoradarabokat dolgoznak át jazzes felfogásban. Tagja még Barcza Horváth József New Triójának, a Szőke Nikoletta Quartetnek, a Triadnak Bacsó Kristóffal és Oláh Tzumó Árpáddal, a Bende Zsolt New Quartetnek, a Premecz–Ávéd–Juhász Hammond-triónak és Alan Benzie skót zongorista európai triójának. Zeneszerzőként nem törőriási babérokra, hosszú idő alatt tapasztalta ki, hogyan működik ez a folyamat számára, és bízson a saját darabjaiban, de vannak szerzeményei, amelyek sokat jelentenek neki, ezeket szereti játszani.

Juhász Márton úgy érzi, még hosszú az út számára, sokat kell tanulnia, tapasztalnia, a világ zenéiben elmélyülnie. Ez számára a záloga, hogy minél élvezetesebb produkciókat nyújthasson a közönségének. „Ha a jövőben is játszhatok és zenével foglalkozhatok, akkor nagy baj nem lehet!”

JUHÁSZ MÁRTON KÖVETKEZŐ FELLÉPÉSEI A PIANO BENCH-CSEL:

2013. június 6. Budapest Jazz Club

2013. június 27. Opus Jazz Club

Juhász Márton hivatalos honlapja: www.martonjuhasz.com

Nyári sztárparádé

Válogatás a vidéki és budapesti jazzkoncert-kínálatból

❖ Bércesi Barbara

Egyre izmosabb a **Lamantin Jazz Fesztivál és Improvizációs Tábor** programja, amely idén július 23–29. között lesz Szombathelyen. A hallásfejlesztés-, jazztörténet- és jazzelmélet-kurzusokon felül naponta zenélnak hazai és nemzetközi sztárok a Fő téri jazzsátorban, illetve a Bartók teremben. Előbbiek sorát erősíti a Mágedli Maja Quartet, a Borbély Műhely, a Pataj György Quintet és a Konzi Big Band, átmenetet képez a hazai és külföldi formációk közt a Piano Bench (melynek magyar dobosával, Juhász Mártonnal a 66. oldalon olvasható interjú), a nemzetközi mezőnyt pedig Little G. Weevil, Deitra Farr, a Grzegorz Karnas Quartet, Niels Lan Donky és Trilok Gurtu gazdagítja.

A **Bánki Louis Armstrong Jazzfesztivál** nagyobb lendületet vesz tizedik kiadása előtt, amelyet majd 2014-ben, a megújult, fedett nézőterű tőszínpadon rendeznek meg, s hogy a vállalkozás létre jöhessen, idén június 29-én Bánkon jazz-, Vácot pedig gospelkoncert lesz Csík Gusztáv, Joan Faulkner és Reggie Johnson főszereplésével. Bánkon a Wellness Hotelben zenél a trió, Vácot pedig a Joanne Bell és Harriet Lewis énekesnőkkel kikerekedő Sing'n Swing'n Sista's formáció lép fel a Váci Evangélikus Templomban.

A **42. Debreceni Jazznapok** programkínálata lapzártánkig nem vált véglegessé, de bizonyos, hogy a tavalyi évhez hasonlóan magyar jazzművészeké lesz a főszerep július 25–28. között. A Pásti utcai zsinagógában, a MODEM udvarán, a Kossuth téren és a Hal közben fellép többek közt a Debreceni Jazz Együttes, a Csepregi–Rátonyi Duó, a Nigun, három „young lion” együttes, a Fusio Group, a Jász András Kultúr-funk, a Finucci Quintet, a Dresch–Lukács Duó, Tóth Viktor triója, a Kalmár Trió, a Monamo, a Fekete Jazz Band, a Quartessence és Lukács Eszter, zárásnak pedig a Debreceni Dixieland Jazz Band.

Balatonboglár remek hangulatú koncertekkel várja idén is a bor és a jazz szerelmeseit a július 17–20. között rendezett fesztiválon. Minden este két jazzkoncertből és 4–6 borász nedűből vehet kóstolót az ingyenc közönség a Balaton déli partján.

A **XXII. Gyulai Vár Jazz Fesztivál** július 20-án nagyot fog szólni. A Miles Davis egykori zenésztársaiból alakult supergroup, a Miles Smiles all-star felállással érkezik a fűrdővárosba. Itt lesz természetesen az egyetlen Miles-tanítvány Wallace Roney (képünkön), Rick Margitza szaxofonos, Joey DeFrancesco Hammond-guru, Larry Coryell gitáros, Ralphe Armstrong basszer és Omar Hakim dobos. Fellép még a fesztiválon Binder Károly új triója Fonay Tiborral és Benkó Ákossal, a Vörös Janka e-Series és a Gyulai Big Band Kepenyés Pál vezetésével.

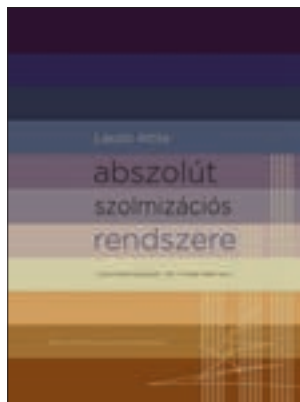

Augusztus hagyományosan a dixieland, ragtime és swing hónapja országszerte. 2-án kezdődik a **XVII. Szoboszlói Dixieland Napok**, ahol három nap alatt a hazai dixie-muzsika kiemelkedő előadói adják egymásnak a stafétát a szabadtéri színpadon.

Állami ünnepünkön, **augusztus 20-án a Műpa külső és belső termeiben** lesznek már kilencedik alkalommal jazzkoncertek a műfaj hagyományos vonulatait kedvelők öröme. 17 órától a Ludwig Múzeum P'Art kávéháza előtt felállított nagyszínpadon a Storyville Jazz Band produkciója, bent a Zászlóterben a Cseke Gábor Trio, illetve az Üvegteremben a Balázs József Quintet vezette jam sessionök kezdődnek. Utóbbi kettőhöz a szokásos módon csatlakoznak remek szólisták Gyárfás István, Zselye Sándor, Dennert Árpád és Vörös Niki személyében. A tűzijátékot pedig – ahogy megszokhattuk – a Szalóky Béla vezette Police Big Band produkciója foglalja keretbe nyolctól, majd újra fél tíztől.

Szalóky ismét házigazdai szerepet lát el a kilencedik **New Orleans Swing** fesztiválon is, amelyre augusztus 30. és szeptember 1. között kerül sor a Műpa Fesztivál Színházában. Pénteken az elképesztő virtuozitású harsonás, John Allred (többek szerint Szalóky Béla amerikai hasonmása) vendégeskedik a Hungarian Swing Company ötfogata mellett. Szombaton a már legendaszámba menő Lew Tabackin szaxofonos-fuvolista ad randevút a Szakcsi Jr. Triónak, s újdonságként mindkét amerikai sztárvendég mesterkurzust is tart az Üvegteremben: Tabackin pénteken, Allred szombaton délután 16 órától. A záró napon a magyar crooner, Gájer Bálint és a Group 'n' Swing zenekar, plusz néhány swingtáncos pár deríti jókedvre az egybegyűlteket. ■

További információk: www.lamantin.hu, www.jazzfesztival.hu, www.fonixinfo.eu, www.helyiertek.hu, www.gyulaivarszinhaz.hu, www.szoboszlokultura.hu, www.mupa.hu

LÁSZLÓ ATTILA ABSZOLÚT SZOLMIZÁCIÓS RENDSZERE

Az elmúlt hónapokban, a Gramofon hasábjain többször kifejezhettem örömemet, hogy a magyar jazz-oktatás végre ismét kiváló tankönyvekkel, s ezáltal biztos elméleti-metodikai hátteret kínáló szakirodalmal gazdagodik. Binder Károly és tanítványa, Pozsár Máté kötete (Skálák és akkordok); Márkus Tibor A jazz elmélete című munkájának első kötete (Gramofon 2012 tél, 58. oldal), illetve Nagy János Jazz-zongora iskolájának első része (Gramofon, 2013 tavasz, 59. oldal) után most megérkezett a nagyszerű folytatás: a László Attila abszolút szolmizációs rendszere című, hangzó melléklettel és ismertető filmmel kiegészített elméleti és gyakorlófüzet. Az idén hatvanéves gitárművész-zeneszerző, László Attila a magyar kortárszene megkerülhetetlenül fontos személyisége. Nem csak azért írtam helyett kortárszenét, mert László Attila életműve sem korlátozódik a jazzre (noha vitathatatlanul ez áll a középpontban). Azért is érdemes most kortárszenéről beszélnünk, mert az – Artisjusnál is szabadalmaztatott – abszolút szolmizációs rendszer minden olyan műfaj esetében sokat segít, ahol a hagyományos szolmizációt érdemes kiterjeszteni a tizenkét fokú skála minden hangjára. Ha egy zeneműben gyakoriak az alterációk és modulációk, a tradicionális szolmizálás túl bonyolulttá válik. Ezt a problémát oldja meg az abszolút rendszer, amelynek gyakorlása nem kötődik hangszerhez – akár fejben is használható. Énekelni sem kell hozzá feltétlenül, mert a mellékelt DVD-n található sampler segítségével egy midi billentyűzet „kiéneklí” az egyes hangok nevét. A kiadott füzet példatára hagyományos kottákat is tartalmaz: skálák és hármashangzatbontások után jazz-standardok, kortárs jazzkompozíciók, valamint egy Prokofjev-részlet és egy magyar népdal segíti a megértést.

Retkes Attila

Szerzői kiadás

28 oldal + DVD melléklet

PAT METHENY: THE ORCHESTRION PROJECT

Nem az alkotóenergiák kimerülése, hanem kísérletező szelleme vezette Pat Methenyt a 19–20. század fordulóján kifejlesztett, a gépzenéhez vonóssokat és ütőhangszereket társító, teljes zenekari hatást keltő orchestrion újra felfedezéséhez. Továbbfejlesztésén az elektromágneses hatásmechanizmust jól ismerő mérnökök és a digitális technikában jártas szakemberek bevonásával éven át dolgozott, míg végül közös fejlesztéssel kialakult az egész színpadot beborító, elsősorban a gitárral vezérelt akusztikus hangkeltő eszközökből álló hangszerpark, amely nemcsak a hangzásban, hanem a komponálás, a rögtönzés és az előadás technikájában is új dimenziókat nyitott meg Metheny előtt. Egy személyben uralhatja a mechanikus hangszerzenét, amely révén olyan hangokat és úgy képes általa beilleszteni zenei univerzumába, amilyeneket és ahogyan éppen hallani kíván. A zene létrehozásának folyamatában ezzel persze óhatatlanul a komponálásra kerül a hangsúly, még ha komoly szerephez jutnak a különböző hang- és ritmikai rétegek fölött kibontakozó improvizációk is. Reakciókra igen, interakcióra a programozottság miatt nincs lehetőség. Metheny az orchestrionra komponált öttételes szvitjét egy brooklyni templomban rögzítette, és 2010-ben Orchestrion címmel jelentette meg CD-n. Ennek folytatása a világkörüli koncertutat követően ugyanott felvett, a szvitzen kívül néhány régebbi és újabb darabbal, illetve improvizációval bővített duplalemez változat. A káprázatos technikai újítások ellenére a hangzás és az előadásmód keveset tesz hozzá Metheny világához: az Orchestrion Project melodikus, szárnyaló, csilingelő anyaga is a brazil zene, a jazz és a pop már ismert, hangszerelésben bővített elegye.

Turi Gábor

Nonesuch – Magneoton

531821-2

PAT METHENY: TAP – JOHN ZORN'S BOOK OF ANGELS, VOL. 20

Elsőre azt gondolhatnánk, korunk jazz-zenéjében semmi sem áll annyira távol egymástól, mint e két meghatározó egyéniség, John Zorn és Pat Metheny zenei világa. Alaposabban görcső alá véve kettőjük munkásságát láthatjuk, hogy Metheny Zero Tolerance for Silence címmel készített már avantgarde, valamint Ornette Coleman társaként – aki Zorn kedvenc szaxofonosa – free-lemezt. Az ebben az évben hatvanadik születésnapját ünneplő Zorn pedig igazi kameleon, aki bár elsősorban „nehéz” zenéről ismert, sokszínűsége megkérdőjelezhetetlen. Zorn szerzeményeinek gyűjteménye, a Masada Songbook mára 500 darabot tartalmaz, ezekből szemezgetnek az olyan, Zorn holdudvarába tartozó előadók, mint Marc Ribot vagy a Medeski Martin & Wood, akik a Book of Angels sorozat keretében felvételeket készítenek. Metheny, aki nemrég kapta meg huszadik Grammy-díját, lubickol Zorn számainak eljátszása közben. Egy éven keresztül rögzítette a Songbook hat kompozícióját otthoni stúdiójában, amikor egyéb elfoglaltságai engedték. A felvételeken egyetlen társa triójának állandó dobosa, Antonio Sanchez volt. Metheny az akusztikus és elektromos gitárokon kívül számos elektronikát és keyboardot, valamint szitárt, fúvós és ütős hangszereket is megszólaltat, híven eddigi szólólemezeihez. A billentyűk és egyéb hangszerek használata egyszer sem öncélú, mégis ez a lemez Achilles-pontja. A Pat Metheny Groupot idéző hangzás nekem így, Naná Vasconcelos és Lyle Mays nélkül néhol steril. Ezzel együtt a CD felkerül a polcomra – ez nem kérdés, csak az, hogy Zorn vagy Metheny lemezei mellé rakjam. Úgy születik új eredő, hogy egy tipikus Metheny-lemezt hallunk, miközben Zorn erős zenei koncepciója sem sérül.

Párniczky András

Nonesuch – Magneoton

531821-2

**IBRAHIM MAALOUF:
WIND**

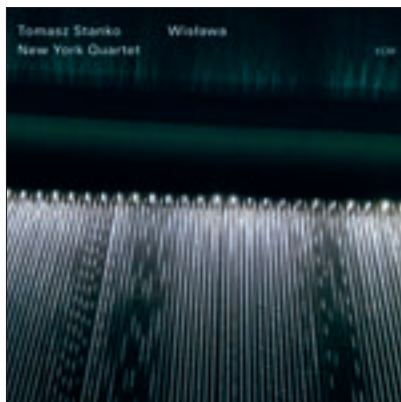

Kezemben tartva ezt a külsőre igen szemrevaló kiadványt, meglepődve állapítom meg, hogy a franciáknál még mindig van pénz jazzlemez kiadására. A második meglepetés az ismerősen csengő vezetőknév olvasása közben ér, ugyanis a harmincas éveik elején járó trombitás Ibrahim Maalouf az itthon is ismert Goncourt-díjas író, Amin Maalouf unokaöccse. Sok más jazz-zenészhez hasonlóan otthonát kényszerből – a libanoni polgárháború miatt – Franciaországra kellett cserélnie. Fontos háttérinformáció ez, nemcsak azért, mert a közlekedési gyökerek a zenei világának alapját adják (például egy speciális készítésű negyedhangú trombitán fúj), hanem mert az ebből fakadó honvágy csillapíthatatlan zsigeri érzése (gondoljunk akár Dhafer Youssef vagy Georgi Kornazov zenéjére) játéka legapróbb rezdüléseiben is ott lapul.

A Wind című, sorban negyedik különleges alkalomból készült: 2010-ben megbízást kapott, hogy készítsen zenei anyagot a legendás francia Studio Albatros egyik némafilmjéhez. Az ifjú trombitás René Clair La Proie du vent című 1927-es alkotását választotta. A munkában legfőbb inspirációja Miles Davis Ascenseur pour l'échafaud című lemeze volt, ami Louis Malle francia rendező azonos című filmjéhez készült anno, és gyakorlatilag teljesen harmóniai sémákra épülő improvizációkból állt össze. A Wind is a modális jazz adta szabad mozgástérből táplálkozik, belőle építi fülbemászó dallamait, azonban hallhatóan aprólékosan megkomponált zene, melyben a magányosan szólózó trombita mintha az otthonuktól elszakadtak siráimait és fohászait közvetítené. Ha sok újat nem is hallhatunk, azért ez egy szépen sikerült lemez... kár, hogy nem lehet a filmmel együtt meghallgatni.

Szabó Bálint

Mi'ster Productions – Karsay és Társa
IBM 4

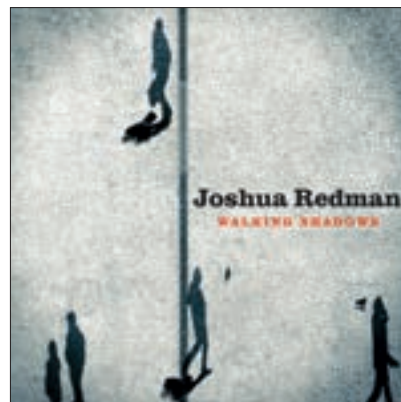
**TOMASZ STAŃKO:
WISŁAWA**

New Yorkba költözött öt éve Tomasz Stańko, azóta fele idejét a jazz, a másikat Lengyelország fővárosában tölti. A 71 éves trombitás új inspirációkat keresve döntött a változás mellett. Kiváló zenei partnereket talált David Virelles zongoristában, Thomas Morgan bőgősben és Gerald Cleaver dobosban, akikkel megalakította új, New York-inak nevezett kvartettjét. Szellemi kapcsolatért elég volt Krakkóba utaznia, ott élt ugyanis Wisława Szymborska Nobel-díjas lengyel költőnő, akinek versei – többek között a számok címeiként is feltűnő Tutaj – Here, az Assassins, a Mikrokosmos, a Metafizyka, a Faces, az A Shaggy Vandal – a dupla CD megszületését ihlették. A címadó szerzemény indítja és zárja az albumot, amelyen tizenkét darab kapott helyet. Az anyagot a kompozíciós gondolkodás és a szabad előadasmód ritkán tapasztalható egysége jellemzi. A sötét, fájdalmas hangulatú, lefojtott feszültségtől terhes, balladisztikus témákat többnyire a trombita és a zongora unisono intonálja, hogy aztán a zene a négy muzsikussal egymásból építkező játéka révén az atonalitáshoz jusson el. A parlando játék, az olykor kínzó lassúsággal kibontakozó folyamatok, a váratlan helyeken felhangzó disszonáns hangzatok drámai erővel telítettek. Stańko a kilencvenes években elveszítette fogait, és a pótlással új technikát kellett kialakítania a trombita megszólaltatásához. Társai kiemelkedő muzsikuskok, a hangsúly mégsem a hangszeres jelenlétre, hanem az egymás közötti kommunikációra helyeződik. Ez nem a hatvanas évek lázadó free-jazze, nem is a nyolcvanas évek intellektualizált avantgárdja. Keretbe foglalt, mégis korlátok nélkül áradó, erős érzelmi töltésű, de inkább gondolatiságával ható, modern, magasba emelő zene.

Turi Gábor

ECM – Hangvető
ECM 2304/05

**JOSHUA REDMAN:
WALKING SHADOWS**

Joshua Redman ezen a lemezen Brad Mehldau, Larry Grenadier és Brian Blade kíséri. De mielőtt a jazzkedvelő hanyatt-homlok elrohan, hogy megvegye, vegye tekintetbe, hogy ez az all-star kíséret a felvételek többségén vonószekerekbe lett beágyazva, amelyben gyakran elvész az egyéni zsenialitás. De persze van kivétel, például Redman és Grenadier zseniális duettje az Adagión vagy a This doll is mine helyenként barokk remekműbe torkolló kvartett adaptációja. Az album egésze azonban a szaxofonos romantikus oldalát és gyönyörű tónusát hivatott kidomborítani, ami maradéktalanul sikerül is. Nem kortárs jazzt hallunk, hanem az ötvenes évek kereskedelmileg bevált formuláját: örökzöldeket vagy legalábbis jól ismert számokat édeskés, de izléses vonós kísérettel, amely felett kedvére szárnyalhat a sztár szólista. Aki ezen fanyalog, fanyaloghatott volna akkor is, amikor Charlie Parker, Stan Getz, Art Pepper vagy Ben Webster vett fel hasonló albumokat. Hozzájuk hasonlóan Redman mindvégig gyönyörűen játszik. A zene, ha meglepetést ritkán is okoz, de fülbemászó és elképzeltető, hogy jazz-közelségbe hoz olyanokat, akik eddig idegenkedtek a műfajtól. Számomra a lemez nyitószáma, a The folks who live on the hill bizonyult a legemlékezetesebbnek, amelyen a vonós kíséret olyan, amilyennek lennie kell, Redman pedig hatalmas érzéssel játssza Jerome Kern gyönyörű muzsikáját abból a korszakból, amikor a jazzkritikusok nem kérték számon az előadótól az anyag eredetiségét, kiváltképp akkor nem, amikor Kernhez mérhető mesterkomponisták műveit játszották. Meg kell vallanom azonban, Redman egyetlen saját szerzeménye ezen az albumon, a meditatív, izléses Final hour is nagyon közel áll a szívemhez.

Pallai Péter

Nonesuch – Magneoton
532288

VUKÁN TRIO: A VIHAR

„Megnyilvánulni műfaji korlátok nélkül, ez a crossover lényege. Feloldódnai a zenében. Ez belső szabadságunkhoz, önmagunkhoz, és ezáltal Istenhez vezet.” Vukán szavai nem a most méltott The Tempest című trióalbumának borítóján olvashatóak, de mégoly érvényesek e lemez kapcsán is. Oly sok és sokféle muzsikát írt már életében Vukán! Temérek filmzene őrzi nevét, komponált misét, zsolnárt, operát, balettet, szimfonikus és kamaraműveket és rengeteg jazzt. Szinte csodálkozhatunk, hogyhogy csak most jutott el Shakespeare-hez.

A Gyulai Várszínház tavalyi Shakespeare Fesztiválján óriási sikerrel bemutatott A vihar című művet triójával, Balázs Elemér dobossal és Pecek Lakatos Krisztián nagybőgőssel rögzítette stúdiólemezre a művész, s mint minden egyes szerzeményében, most is teljesen önmagát adja. Prospero, Ariel és Miranda szellemét is megidézi a lemez, de utóvégre mégis csak Vukánt halljuk mindvégig. A zene végigvezet a mű színein, a kompozíciókban egyszerű kifejezőerővel elevenednek meg a történet egyes jelenetei, illetve inkább a hangulatai. Preparált zongorán sejkik fel a misztikum, balladai témában jelenik meg a szépség, ének-szintetizátor hangjain a varázslat. Balázs Elemér és Pecek Lakatos Krisztián magas színvonalú zeneiséggel töltik meg a kíséretet és a szólókat is, finom egymásra utaltságban, összhangban bontakozik ki a darab meséje. Így lesz A viharból jazz: hamisítatlan blues, sok rögtönzés, fokozások és ritmusváltások gazdagítják a témákat, elringatja és felrázza az album a hallgatót. Elragadó élmény, nem csak Shakespeare- és Vukán-rajongóknak.

„S mind e durva bűbájt megtagadom ma: még utolszor égi zenét ígézek (égi zene, zengj!)”

Laczkó Krisztián

Gyulai Várszínház
GYVCD003

JARRETT-GARBAREK-DANIELSSON- CHRISTENSEN: SLEEPER

Keith Jarrett művészete az egyetemes zenetörténet külön fejezete. Bár világhíressé Standards Triója és szólószingora-koncertjei tették, nem vitatható amerikai (Dewey Redmann) és európai (Jan Garbarekkel) kvartettjének jelentősége sem. Ez utóbbiban három skandináv zenész személyében eszményi partnerekre talált minden idők egyik legnagyobb improvizátora. Néhány remek lemezük is született, köztük a nagy feltűnést keltett 1977-es My Song című album. Jarrett egész pályája során a világ leghíresebb koncerttermeinek szívesen látott vendége volt, ezt bizonyítja a rengeteg élő felvétele, számos alkalommal dupla albumokon publikálva. Nos, ilyen ez is, amely egy, a japán fővárosban 1979 tavaszán tartott koncert zenei anyaga, de amit – ki tudja, miért – csak most adtak ki. Érdekes időutazás a Mesternek a felvételek óta eltelt több mint három évtizednyi munkássága ismeretében. A zseniális művész a töle megszokott magas színvonalon játszik, ráadásul hét saját szerzeményét. A koncertfelvételek előnye a szinte korlátlan terjedelem (az egyik track pl. csaknem félórányi!), amelyben tényleg van mód a mondanivaló kifejtésére. Ez annál is indokoltabb, mivel Jarrett egyenrangú félként kezeli partnereit, és Garbarek éppolyan terjedelmes szólókra kap lehetőséget, mint ő maga, de elmondható ez a ritmustandem két művészeről is (nem véletlen a négy név feltüntetése a borítón). Csak gratulálni lehet a kiadónak, hogy „előásta” ezt a remek zenei matériát, az már csak a hab a tortán, hogy a tőlük megszokott kiváló hang az élő felvételeken is stúdióminőségű. (Az sem véletlen, hogy a Down Beat kritikusaiknak legutóbbi szavazásán a müncheni cég fölényesen nyerte a jazzlemez kiadó versenyét.) *Márton Attila*

ECM – Hangvető
ECM 2290/91

CHUCHO VALDÉS & THE AFRO-CUBAN MESSENGERS: BORDER-FREE

Chucho Valdés, minden idők legvirtuózabb latin jazz-zongoristája, noha előző albumával, a Chucho's stepszel két évvel ezelőtt elnyerte ötödik Grammy-díját, nem átalotta teljesen átalakítani díjnyertes együttesét, az Afro-Cuban Messengerst. Valdés, a legendás Irakere alapítója és egykori vezérszelleme egyre jazzesebb irányba mozog, de ezzel egyidejűleg bővíti azokat a forrásokat is, amelyekből inspirációt merít. A természetesen adott afro-kubai gyökerek, a braziliai Bahiából is ismert yoruba ritmusok mellett ezen az albumon nem csak Andalúzia, de kisebb mértékben az észak-amerikai indiánok zenei öröksége is visszaköszön. Az utóbbi a fokozatosan építkező, majd egyre szenvedélyesebbé váló Afro-Comanche című felvételen tetten érhető, amelyen Valdés egyik zenei példaképe, McCoy Tyner hatása is érezhető. Ezzel együtt a zene sokkal megfontoltabb és átgondoltabb, mint az Irakere korában volt, ami persze nem minden Valdés-rajongónak lesz az ínyére. Az öncélú virtuozitást viszont dicséretesen maga mögött hagyta Valdés. Három felvételen Branford Marsalis vendégszerepel, ami feltétlenül eladhatóbbá teszi a lemezt, de az ő hozzájárulása korántsem hagyott olyan nyomot bennem, mint a zenekarvezető romantikus klasszikusokkal kokettáló zongorajátéka a gyönyörű Pilar című számon, ahol ráadásul csodálatos bőgőse, Ángel Gastón Joya Perellada lélegzetelállító szépséggel vonózik és penget is. Biztos nem véletlen, hogy az előző Messengersből Valdés megtartotta a trombitás Reinaldo Melián Alvarezt, aki hatalmas tehetség, de istenigazából csak egy felvételen (Bebo) szólózhathat röviden, pedig ő többet tehetett volna hozzá ehhez az egyébként kiváló albumhoz, mint a vendégszereplő világsztár. *Pallai Péter*

Jazz Village – Karsay és Társa
SP 9570016

**PATRICIA BARBER:
SMASH**

Évtizedek távlatából nézve meglepő, hány fontos jazzlemezért értekkel alul a régi kritikusok. A Smash-t nem fenyegeti ez a veszély. A bírálók megérezték, hogy Patricia Barber új saját dalai mind tartalmukban, mind előadásukban messze meghaladják a naponta születő vokális jazzfelvételek jelentőségét, s olyan nézet is akadt, mely szerint e számok hamarosan integráns részei lesznek a Nagy Amerikai Daloskönyvnek.

Magam azzal egészítem ki e jóslatot, hogy nem egyszerű vokális jazzként javasolom hallgatni a lemezt. Barber a tizenkét új kompozíciót úgy tolmácsolja kvartettjével, hogy az ének nem szólóhangszerként uralja az előadást, hanem „csupán” fontos szólam, mely öntörvényűen, csakis Barber művészi szándékainak megfelelően a történetmondásról és érzések szavakba öntéséről gondoskodik. A hangszeres kíséret éppúgy része a struktúrának, mint a kompozíció vagy a dalszöveg. Barber műveit leginkább jazz-chansonoknak mondanám: tizenkét eltérő érzelmi hőfokú szerzemény, melyeket akár expresszionista kiáltásnak, máskor meg impresszionista vázlatnak is érezhetünk. A pianista énekesnő jazzes zenei keretek között képes megvalósítani azt, ami csak a legjobb francia chansonénekeseknek sikerült: az egyszerű dalból igazi drámát teremt, mely megrendíti és megtisztítja a hallgatót. A Smash egésze ilyen. Patricia Barber egyszerre kemény és megalkuvást nem ismerő művész, valamint érző, törekeny és sebezhető ember, és talán a két minőség állandó összeszikráztatása, illetve a dalokból kicsendülő személyesség – az emberi szenvedés – teszi, hogy a költőnek vagy filozófusnak is tekinthető dalszerző-énekesnő első Concord-albuma annyi elismerő szót kapott kritikusaitól.

Máté J. György

Concord – Universal
0888072336766

**GRZEGORZ KARNAS TRIO FEAT.
LUKÁCS MIKLÓS: AUDIO BEADS**

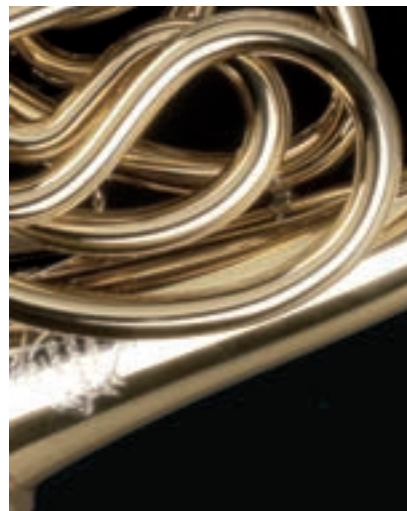
A tekintélyes katowicei zeneakadémián végzett énekes-gitáros több lengyel és nemzetközi díjat nyert, 2000-ben kiadta debütáló lemezét, és különleges előadásaival bejárta Közép-Európa jazzklubjait. Adam Oleś csellistával 2006-ban készítette első közös felvételét. Az Audio Beads az énekes negyedik kiadványa, és a hagyományos lengyel-magyar barátság értékes dokumentuma, hiszen a Karnas-triót Lukács Miklós cimbalmos egészíti ki, a felvétel egy budapesti jazzfesztiválon, a Trafóban készült. A kísérleti zenéket is felkaroló BMC jelentette meg, de a keverési munkálatok Krakkóban folytak.

A lengyel énekest hallva nem tűnik merésznek a kijelentés, hogy mára ő lett Európa egyik legegységesebb férfihangja a műfajban. Szakit a hagyományosabb, hazájában például Marek Balata által képviselt mainstream előadással, helyette alkalmanként Kurt Ellinget és Mark Murphyt idéző vocalese stílusban énekel, de kevésbé extrovertált, mint a chicagói kolléga, és nem is annyira futurisztikus, mint az európai férfiénekesek között szintén egyedülálló Theo Bleckmann.

A sajnós csak háromnegyed órás műsor nemcsak Karnas hangjával, hanem az új horizontokat meghódító hangszerelésekkel is elvarázsolja hallgatóját. Tökéletes párosítás a gordonka és a cimbalom. Előbbit Adam Oleś gyakran bögös hangzásokra használja, vagyis a hangszerben rejlő jazzenergiákat szabadítja fel ahelyett, hogy a zenét „klasszikus” irányba mozdítaná el. Lukács hasonlóan kísérletezik a cimbalommal, igazi jazzhangszert teremtve. Michał Miśkiewicz dobos pedig olyan lüktető háttérrel biztosít, ami összetartja, és folyamatosan előre hajtja a négyest.

Máté J. György

BMC Records
BMC CD 199

Fújjon bele!

500 féle kipróbálható hangszer
www.fontrade.hu

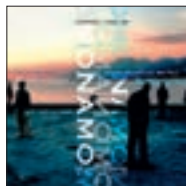

FON
TRADE MUSIC

HANGSZERBOLT ÉS FÜVÓS
HANGSZERÉSZMŰHELY
1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622
Nyitva: munkanapokon
9:00–17:30-ig

**MONAMO:
NE HAGYJ ELESNEM!**

Luther Kiadó

A kitűnő zongoraművész-zeneszerző, Nagy János szinte gyerekkora óta kántorkodik, és több mint egy évtizede foglalkozik protestáns gyülekezeti énekek új (többnyire jazz- vagy etnikus) zenei kontextusba helyezésével. 2011 őszén, a fásori evangélikus templomban indult el – Jézus, jazz és a többi ráadás címmel – az az istentisztelet-sorozat, amelynek állandó szolgáltatója a MoNaMo, azaz Nagy János mellett Szirtes Edina Mókus énekes-hegedűs és Mogyoró Kornél ütőhangszeres. A Magyarországi Evangélikus Egyház kiadója által gondozott CD-n nyolc ének kapott helyet: funkcióját tekintve van köztük karácsonyi, húsvéti, dicsőítő és panaszos zsoltár. Bár egy Bach-korálhoz viszonyítva merésznek tűnik a zenei matéria, Nagy János művészeté biztos garancia, hogy az eredeti énekek szépsége ne sérüljön. Az album jazzbarátoknak éppúgy ajánlható, mint protestáns vallásgyakorlóknak vagy istenkeresőknek. *ReA*

**SUGÁRKA:
LAS PUERTAS ABIERTAS**

Magyar Zeneműkiadó

toes001

A név kötelez. Ez esetben a napsugaras életérzésre, amely már az első megszólalásokat jellemzi Sugárka debütáló albumán. A cím jelez. Vonzódatást a latin zenéhez, különösen annak visszafogottan érzelmes világához. A címbeli nyitott kapuk az

énekesnő feltáruló személyiségére is engedhetnek asszociálni, illetve arra, hogy legyen az az alkotói folyamat bármely része a zeneszerzéstől a szövegíráson át az előadásig, Sugárka mindre nyitott. A nyolc szám mindegyike idegen nyelven íródott – mégis találunk egy jelet a rejtőzködő hajlamra? Az énekesnő fontos társa a zeneszerzésben és a dalok megformálásában Csicsák György Balázs gitáros, aki fűszerként a szájharmonikát is megszólaltatja. Velük Fonay Tibor bőgőzik, Horváth Dániel dobol és ütőhangszereken játszik, Meggyes Ádám trombitán működik közre. Bárcsak az érzelmeség lenne inkább tetten érhető, mint a visszafogottság. *BB*

**BEADY BELLE:
CRICKLEWOOD BROADWAY**

Jazzland – Universal

0602537262786

Nemrég vettem észre, hogy az utóbbi néhány évben hallott, igazán érdekes elektronikus zenei élményeim többsége norvég produkció volt. Ennek az amerikai megközelítéstől teljesen eltérő, saját zenei világnak a megteremtése hasonló jelentőségű fejlemény az európai jazz evolúciója szempontjából, mint annak idején az „ECM-sound” megjelenése volt. A Beady Belle legújabb albumának kapcsán azért fontos megemlíteni ezt a gondolatot, hogy megóvjam az olvasót a téves elvárások miatti nagyobb csalódástól: ennek a CD-nek a norvég elektronikus zenei hagyományoknál talán csak a jazzhez van kevesebb köze, hiába hívják Jazzlandnek a kiadóját. Ennek tisztázása után, prekonceptióktól mentesen vizsgálva egy hiperintelligens, eredeti érzésekkel és komoly szakmai tudással megcsinált, minőségi pop-lemezt hallhatunk, amelyen egyetlen gyengéd dal sem találtam. *Huszár Endre*

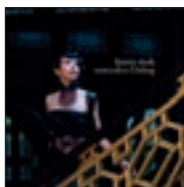
**GILAD HEKSELMAN:
THIS JUST IN**

Jazz Village – Karsay és Társa

SP 9570013

New York, a jazz fővárosa évről évre kitermeli professzionális zenészek újabb generációját a világ minden szegletéből oda érkező fiatal tehetségekből. A verseny olyan nagy, hogy ezen muzikusok felkészültsége, technikai tudása megkérdőjelezhetetlen. Nem ennyire egyértelmű viszont a saját hang és az invenciók megléte, ezek hiánya gyakran eredményez magas szintű, de felszínes végeredményt. Az izraeli születésű Gilad Hekselman gitáros neve itthon talán sokaknak nem cseng még ismerősen, de egyértelműen ő az egyik Kurt Rosenwinkelt követő trónkövetelő. Az albumon található hét kompozíciót rövid közzjátékok választják el, kettő kivételével a zenekarvezető nem túl egyéni szerzeményei. A lemez legizgalmasabb pillanatai Don Grolnick Nothing Personal című, főleg Michael Brecker remek előadásában ismert moll bluesában a kiváló vendégzölgelistának, Mark Turner szaxofonosnak köszönhetőek. *PA*

**KAREN MOK:
SOMEWHERE I BELONG**

Decca – Universal

0602537170548

A Hong Kong-i popénekesnő kínai, walesi, német és iráni őssökkel egyaránt rendelkezik, és ez az első lemeze, amelyen angolul énekel, vagyis kilép hazája szűkebb kulturális keretei közül, és az egész világnak meg-

mutatja, mit tud. Tiszta deklamációját nehéz kikezdeni, a keleties ízekkel gazdagított nyugati és brazil arrangement-ok különlegeseek, a jól megválasztott jazz- és popslágerrekből álló repertoár elringat a fülnék ismerős melódiákkal, de Bugge Wesselfoft hangszerelei és Sadao Watanabe néhány altszaxofon-szólója kevésnek bizonyul ahhoz, hogy – ötvöződve az egzotikus keleti énekesnő teljesítményével – igazi zenei unikummal lepje meg a hallgatót. Előfordul az is, hogy az eredeti bluesanyag (Stormy Weather) nem tűri az orientális díszeket, és a keverékből sikertelen hibrid keletkezik. *MJGy*

**TONY BENNETT:
AS TIME GOES BY**

Concord – Universal

0888072342828

Úgy tűnik, hogy a tucatnyi neves olasz–amerikai énekes leginkább jazzorientált képviselőjét nem felejtették el, ma is van igény művészetére. Ezt látszik igazolni, hogy nemreagen adtunk hírt egy válogatáslemezeről (Gramofon 2012. ősz, 72. oldal), és máris itt van az újabb Bennett-kompiláció. Ezúttal a címlapon is deklarálják, hogy a nagy amerikai daloskönyv tizenkét klasszikus standardjét hallhatjuk olyan szerzőktől, mint Richard Rodgers, Cole Porter vagy Henry Mancini. Most még változatosabb zenei anyagból merítettek, hiszen a hetvenes évekből hat sorlemezeről vették a dalokat. A címadó slágert pedig ki ne ismerné a Casablanca című kultuszfilmből? Bennett kísérői mindig jeles jazzművészek voltak, a kísérőfüzet rendkívül precíz diszkográfiájában olyan nagy nevek olvashatóak, mint a zongorista Bill Evans, a gitáros George Barnes vagy Ruby Braff kornetten. *MA*

Megjelent!

www.fono.hu
webbolt.fono.hu

FONO
webbolt

**Lajkó
Félix**
mező • field

**Rendhagyó
Prímástalálkozó II.**

Szerda 2
Magyarszentivány
Mezőkölpény

Demeter Erika
Édes ének

FELSÜTÖTT A NAP AZ ÉGRE

**Magyar népdalok
Rosonczy-Kovács Mihály
válogatásában**

Rosonczy-Kovács Mihály bölcsész, városi népzeneész, a Fonó munkatársa olvasmányos, hiánypótló, éneklésre buzdító – vagyis egyszerre nagyon hasznos és színvonalas – kötetet szerkesztett a magyar népzénéről. A fiatal szerző a Pázmányon történelem-angol, majd olasz szakra járt, és – gyerekkori hegedűtanulmányok után – egy 2003-as kalotaszegi szilveszteren kötelezte el magát végleg a magyar népzene mellett. Nem akart tudományos könyvet írni – ezt az MTA BTK Zenetudományi Intézet, illetve a Hagyományok Háza munkatársai szerencsére folyamatosan megteszik –, munkája azoknak szól, akik (mint az előszóból kiderül) „szeretnek énekelni, szeretnek együtt mulatni a barátaikkal, nem félnek megénekelni az érzéseiket, akár egy vidám borozáshoz való dallal, akár egy lélektisztító balladával. És azoknak, akik szeretnék megtalálni vagy felfrissíteni kedvenc népdalaikat”. A több tízezer dallamot magában foglaló kárpát-medencei folklórkincsből kiválasztott 150 népdalt, amelyek kilenc kisebb tájegységet reprezentálnak. A kötetben a Dunántúlt a somogyi vidék, a Felföldet Zoboralja, az Alföldet a dél-alföldi régió és

Szatmár; Erdélyt négy tájegység (Kalotaszeg, Mezőség, Székelyföld, Gyimes) képviseli, a kilencedik pedig a sok évszázados, szinte teljesen önállóan fejlődő népzenei hagyománnyal rendelkező Moldva. Az egyes fejezeteket szépirodalmi idézet, majd történelmi-földrajzi leírás nyitja, ezután következnek a népdalok, a végén pedig egy-egy, az adott tájegységre különösen jellemző hangszer bemutatása. Gyakorló népzeneészek, táncmuzsikusok is megszólalnak a kötetben, akiknek személyes élményei által közel kerülhetünk olyan tájakhoz és emberekhez, akikről nagyvárosi környezetben élve sajnos már-már megfeledkeztünk. Ez a szerkezeti felépítés kellő változatosságot biztosít, miközben a kötet gerincét természetesen a – szépen, világosan, tiszta kottaképpel – lejegyzett népdalok biztosítják. És akkor még nem beszéltünk Somogyi Győző illusztrációiról,

Móser Zoltán fényképeiről, amelyek mind-mind azt az érzést erősítik: ennek a csodálatos kincznek a harmadik évezredben is élnie kell!

Retkes Áttila

Magyar Napló/Írott Szó Alapítvány/Hagyományok Háza, 2013.
528 oldal

„Ez ma már történelmi zene”

Negyvenedik születésnapjára készül

a Vujicsics Együttes

Fotók: Tóth László

Csaknem negyven éve ápolja és népszerűsíti itthon és világszerte a délszláv népzene-t a Pomáz szülöttének, Vujicsics Tihamérnak nevét viselő Vujicsics Együttes. A filmes, színházi és rádiós produkciónokban is gyakran szereplő, számos szakmai díjjal elismert zenekar alapítói, Borbély Mihály és Eredics Gábor idézik a múltat, vázolják a közeljövőt.

• Bencsik Gyula

Gramofon: *A délszláv, elsősorban szerb és horvát népzene hagyományainak ápolására alakultatok 1974-ben. Ez mennyire sikerült az elmúlt közel négy évtizedben?*

Borbély Mihály: A hetvenes években indult a táncházmozgalom, mi pedig örültünk, hogy mint akkori fiatalok, együtt tehetünk valamit a népzenei és néptánc-hagyományok felfedezéséért, és persze szerettünk ebben az inspiratív közegben muzsikálni. Amikor a pomázi nemzetiségek hagyományai köré szerveződött táncegyüttes fiatal népzene-szeket kerestünk, lelkesen csatlakoztunk. Játsoztunk ma-

gyar, román, szlovák, sváb, cigány népzene-t. Hogy a szerb muzsika lett a hangsúlyos, abban nagy szerepe volt – a származási gyökerek mellett – a helyi illetőségű Vujicsics Tihamérnak, valamint annak, hogy e zenének volt azon a környéken a legjelentősebb élő hagyománya. Bár horvátok nem éltek Pomázon, természetes volt, hogy az ő dalaikat is játszunk.

G: *A Balkánnak azon a részén még él néhány népcsoport: szlovének, bosnyákok, macedónok. Az ő zenéiket is megszólaltattátok?*

Vizeli Balázs hegedűs és Eredics Gábor zenekarvezető

B. M.: Ízelítőnek repertoáron volt az összes Magyarországon élő délszláv népcsoport muzsikája, amiből a horvát önmagában is gyűjtőfogalom, hisz azon belül a sokácot, bosnyákokat, bunyevácot, a Dráva-mentit egyaránt szeretjük. Az volt a célunk, hogy az egyes népcsoportok zenéi hitelesen szólaljanak meg, ezért a hangszereket is igyekeztünk ehhez igazítani. Az egyik pillanatban fúvós hangszereken játszottunk, harmonikával, dobbal; a következőben már tambura és hegedű szólt. Éjt nappallá téve hallgattuk a különböző felvételeket, és tanultuk a megfelelő hangszerkezelést.

G: Az általad is használt klarinét és szaxofon nem kifejezetten népi hangszerek.

B. M.: A hagyomány rengeteget változik az évszázadok alatt. Ennek megfelelően a klarinét már-már nevezhető népi hangszernek, a macedónoknál és szerbeknél egyaránt fontos instrumentummá vált az idők során. A szaxofon persze más, bár ezen a hangszereken is lehet az archaikus játékot átörökíteni. Ugyanakkor a szaxofonnal nagyjából egyidős harmonikát például abszolút tradicionális hangszerekként tartják a délszláv népek. Az, hogy egy instrumentum szervesen illeszkedik-e egy nép zenéjébe, elsősorban az adott zeneszerző szám mindennapi használatán múlik. A Vujicsics Együttes hagyományos délszláv népzenet játszik – elsősorban Magyarországot, vagyis az itt élő szerbek és horvátok muzsikáját.

G: A dvojnica viszont mindenképpen autentikus hangszerek tűnik.

B. M.: Igen. A szerbek és horvátok által is használatos, kedvenc hangszerelem ez az egyetlen fából kifaragott egyszerű kettős furulya. Nagyszerűen lehet vele két szólamban játszani, hisz mindkét csövén találhatók játszólukak. A csángók által használt ikerfurulya hasonló, bár ott az egyik csövön csak alaphang szólaltatható meg. Nem csak népzeneben alkalmazom a dvojnícét. Jazzben roppant különleges hatást lehet vele elérni, és ez a többi autentikus népi hangszerre is igaz.

G: Milyen forrásokból táplálkozik a muzsikátok?

B. M.: Azt szoktuk hangzatosan mondani, hogy Vujicsics Tihamér, Bartók Béla és a saját gyűjtéseink képezik a repertoárunkat. Két zenésztársunk az egykori Jugoszláviában is folytatott gyűjtőmunkát. Vujicsics Tihamér öccse, Sztojan volt az, aki felhívta a figyelmünket Bartók 1912-es szerb gyűjtésére, amiből tavaly – a gyűjtőút centenáriuma – sokat vettünk műsorunkra. A kezdeti időkben csak tisztán autentikus zenét játszottunk. Ma már elfogadóbbak vagyunk a folklorizálódott műdalokkal szemben is. Ha ilyen dallamot játszunk, azt mindig elmondjuk előre a koncertjeinken.

G: Bécestől Londonig körbezenéltétek Európát, elsősorban annak nyugati felét. Mi az oka, hogy kevésszer jártatok a Balkánon, és keletebbre is alig?

B. M.: Ritkán, de koncerteztünk a volt Jugoszlávia területén is. Ottani rajongóink számára az volt érdekes, hogy

Foto: Tóth László

Borbély Mihály, a fafúvós hangszerek mestere

nem azokat a dalokat játszottuk, amelyeket az ottani muzsikások, hanem amiket a török elől egykor hozzánk menekült földijeik leszármazottai. Azok, akik az elszigeteltségben sok archaikus vonást megőriztek zenéjükben. Délén a divatosabb, műzenei megszólalás volt elterjedtebb. A délszláv háború, Jugoszlávia szétszakadása után jártunk ugyan néhányszor Szerbiában, de komolyabb turnénk nem volt azokon a területeken. Tőlünk keletebbre Kuvaitban koncerteztünk és a még sokkal távolabbi Ausztráliában, de elsősorban Nyugat-Európa volt az útirányunk.

G: Időközben megérkezett Eredics Gábor alapító zenekarvezető.

Eredics Gábor: Vizeli Balázson és Eredics Áronon kívül valamennyien – így kettőnk mellett Brczán Mirosláv, Eredics Kálmán és Szendrői Ferenc – alapítói vagyunk az együttesnek, s erre büszkék lehetünk. Meglehetősen ritka, hogy ilyen hosszú időn keresztül képes egy zenekar együttműködni, és ennek lelki és zenei haszna egyaránt kimutatható. Azoknál a szólamoknál például különösen, amelyek improvizatív jelleggel teljesítik ki a tamburazenekari hangzást.

G: A 21. században is megmaradnak a délszláv folklór zenéi és táncai?

B. M.: A globális tendenciák ellenére nincs olyan európai nép, amelynek a kultúrája nyomtalanul elveszne. Azoknak a zenei értékeknek, amelyeket közvetítünk, megvan a talaja és a közönsége is, amit a délszláv muzsika terén mi sem bizonyít jobban, mint az utánunk következő generáció képviselőiből, a családtagokból alakult Söndörgő zenekar népszerűsége. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen működő Népzene Tanszék is a továbbélés biztosítéka. Hogy ez a kultúra miként él tovább a kis falvakban, a természetes közegében, az már nehezebb kérdés.

E. G.: Ez ma már történeti zene. Nem kell attól tartanunk, hogy ha a néprajzi hordozó közege, a hajdani életmód megváltozik, törvényszerűen megszűnnek a kulturális értékek is. A negyven éve indult táncművészeti mozgalom is ezt bizonyítja – annak ellenére, hogy az írott zenei kultúrához képest kétségtelenül esendőbb a néphagyomány hordozói közege. Szerencsére Magyarországon jelentős archívumok állnak rendelkezésre. A gyűjtők olyan – napjainkban is gyarapodó – hangzóanyag-bázist teremtettek, ami nemcsak megőrzi a népzenei, de első forrásból származó hangzó fedezetét is adja a magát zenei anyanyelvén is kifejezni akaró, erre fogékony ifjúság törekvéseinek.

G: Színházi, filmes és rádiós munkákból mit emelnének ki?

E. G.: Különleges felkérések voltak a szerb és horvát írók műveinek fordításaiból készült rádiójátékok, amelyekhez zenét szereztünk és szolgáltatunk. Ivo Andrić Híd a Drinán (2000) vagy Ivo Bresan Díszvacsoara a temetkezési vállalatnál (1980) című művének adaptációi felejthetetlen munkák voltak. Enyedi Ildikó Az én XX. századom című filmjéhez egy afféle „műkölőt” kerestünk, hogy kifejezzük a nemzeti érzület akkori, nem kifejezetten autentikus forrásokra épült felbuzdulását. Az volt az izgalmas ezekben a felkérésekben, hogy egyszerre kívántunk hűek maradni a tradíciókhoz, és megfelelni annak a funkciónak, amelyet a zenének adott esetben – a rendezői elvárás szerint – be kellett töltenie.

G: Milyen projektekben vesztek részt a közeljövőben? Készültek-e valamilyen különlegességgel a negyvenedik évfordulóra?

E. G.: Idén a Hej, barátom! című, rendhagyó koncerttel indult számunkra az évad a pécsi Kodály Központban, aminek a vendége Szörényi Levente volt. Éppen az ellenkezője történt annak, mint ami a világzene háza táján szokott: nem az elektromos hangszerek nyomultak be a népzenebe, hanem úgymond népzeneisítettük a régi Illés-számokat. Észrevettük, hogy az ismert dalok tamburáért, hegedűért, furulyáért, harmonikáért kiáltanak. Odatettük hát ezeket Levente gitár- és énekhangja mellé. Nagy sikere volt a produkciónak; olyannyira, hogy meghívták a szeptemberi Budavári Borfesztiválra és Újvidékre is. Jövőre tervezzük negyvenéves működésünk antológiaszerű összefoglalását.

B. M.: Például megjelentetni lemezen a korai hangfelvételeinket. Számítunk azon barátaink segítségére is, akik régi koncerteken kismagnóra rögzítették néhány elfeledett számunkat. Szeretnénk egy nagyszabású jubileumi koncertet adni valamely reprezentatív koncertteremben, ahol a kezdeti évek óta nem játszott számokat is betennénk a repertoárba. Természetesen színpadra hívjuk azokat a hangszeres szólistákat és énekeseket, akik egykor rendszeresen közreműködtek nálunk, de idős mestereinket, fiatal tanítványainkat is.

A zenekar honlapja:

www.vujicsics.hu

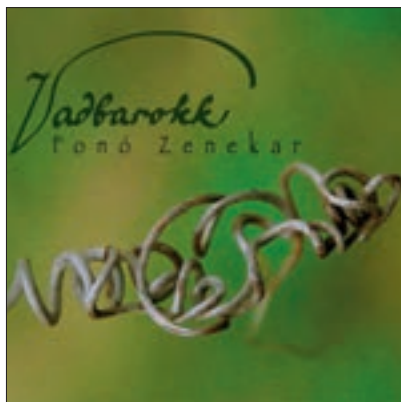
**CIMBALIBAND:
SZÍVTÁNC**

A kevesebb néha több – nekem legalábbis ez jutott eszembe a Cimbaliband új lemezéről, amely tulajdonképpen a többenemzetiségű Fricska táncegyüttessel közösen készített zenés-táncos produkciójuk zenei anyagát tartalmazza. Az album mindössze félórányi zenét tartalmaz, egy kivétellel pörgős számokat, amelyekről némi túlzással akár azt is mondhatnánk, hogy egy kaptafára készültek. Persze más dallamokkal, de mégis nagyjából ugyanazt a virtuóz tempót képviselik, hasonló hangszereléssel, egyenritmussal. Az egy üdítő kivétel, a „Napom, napom” a Heveder Banda érdekes harmónia-menetekkel tarkított feldolgozása, amelyet a Cimbaliband kissé tovább alakított, ez tehát végül is nem saját szám. Mindemellett a lemez anyaga nem rossz, számos érdekes ötletet, dallamhazásítást és műfaji határok mentén keresgélést találunk, jó érzékkel találják meg a közös nevezőt a könnyűzenei stílusok és a népzenei táncformák között. Összességében mégis az a kép alakult ki bennem, hogy a hangzás feldúsítására alkalmazott elektronikus hangszerek túlsúlya és a „mindenáron” virtuozitásra törekvés elnyomták a Cimbaliband egyébként kiváló népzenei tudását, mivel abból nem sok érvényesült. Ahogy az sem válik előnyükre, hogy ezúttal mindent „balkánosítanak”, a szatmári friss csárdásból egyébként ötletesen átemelt, népzenei körökben rendkívül népszerű dallammenet is elveszti eredeti, magyaros jellegét. Így a világzene tucatrétegéhez közelítenek, és elhomályosítják azt az egyéni, értékes hangszínt, ami korábban megkülönböztette őket a legtöbb középszínvonalú próbálkozástól. Nyilván a tánc és a Fricska táncstílusának aránytalan hatása az oka, de a tanulság az, hogy speciális produkció során is illik megőrizni az egyéniséget.

Kiss Eszter Veronika

Fonó Budai Zeneház
FA 276-2

**FONÓ ZENEKAR:
VADBAROKK**

Bár Magyarország nem tartozott a „barokk nagyhatalmak” közé, még világszerte számon tartott korabeli zeneszerzőt sem tudhatunk magunkénak, a török hódoltságot nyögve mégis nálunk maradt meg egyedül a barokk zene hagyománya a folklórban. Óriási hatása a mai napig tart: a vonószene-kari felállástól kezdve a díszítési megoldásokon át egészen a hangszerjáték technikáját alapjaiban a barokk kor stílusa határozza meg. Különösen igaz ez Kalotaszegre, ott ugyanis még bizonyos tánc típusokban a dallamképzés is a barokkot idézi. Nem véletlen, hogy legényessel indul és azzal is zárul a Fonó zenekar Vadbarokk című lemeze, amely nem kevesebbre vállalkozik, mint hogy zenetörténeti igényességgel mutassa fel a barokk „vad” – vagyis a folklórban megőrzött – hajtásait szerte a Kárpát-medencében. Az első „legényes” valójában Bach d-moll kettősversenyének egy részlete, amely a virtuóz kalotaszegi férfi szólótánc stílusában szólal meg, a záró szám pedig egy valódi legényes, amelyet viszont historikus muzsikusok segítségével szólaltatnak meg hegedűn, viola da gambán, csembalón és cinken, bizonyítva a két stílus szoros rokonságát. Hallunk katonaezenekeket kobozzal, amely a végvári vitézek hangszere volt, dudát, amely az egész dallamképzésre kihatott, mezősegi dallamokat, ahol még a harmonizálás is sajátos jelleget öltött, csíksomlyói búcsús moldvai csángó éneket, a Rákóczi-szabadságharc emlékét hordozó nótákat, valamint kódexekben, tabulatúrák könyvekben és a népi emlékezetben megőrzött dallamokat. A barokk magyar népzenei hatásáról a szakmában sokan és sokszor beszélnek, a szélesebb tömegekhez azonban ez nem igazán jut el, s talán ezért is olyan nagy jelentőségű ez a szavak nélküli, tudományos igényű műsor.

Kiss Eszter Veronika

Fonó Budai Zeneház
FA 277-2

**BOTH MIKLÓS FOLKSIDE:
CSILLAGFÉSZEK**

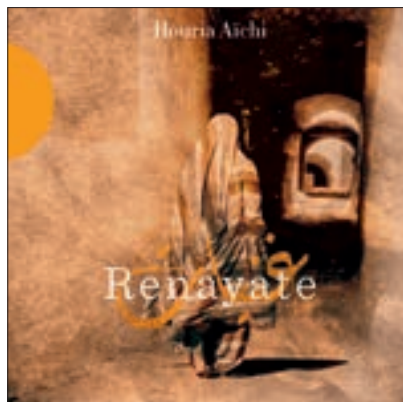

Nagyon szépen kidolgozott zenéket hallhatunk. Kiváló hangszeres szólókat és igényes, elgondolkodtató szövegeket. („A házakban a fények, mint gyümölcsök, beértek...”) Nem múló szép pillanatokot szerez a hallgatónak Both sajátos hangvételű gitározása és éneklése. Rengeteg ötletet vonultatnak fel ritmikailag, hangszerelésben és előadásban egyaránt. Talán az egyetlen kifogásolható pontja az előadásnak, hogy az énekes nem valósítja meg a zenekar dinamikai íveit. Többször is előfordul, hogy a kíséret gyönyörű zenei ívet rajzol, a vokális szólam viszont „nem megy velük”. A másik érdekes dolog szintén az énekhanggal kapcsolatos, a magas hangoknál szinte minden alkalommal átmegy már-már falzettes regiszterbe. Ezt egyszer-egyszer érdekes hallani, de keresni kellene más hangszínt is, elsősorban magas, dinamikus, energiával teli hangot. Az egyes számokban remekül megvalósul a pop-folk-jazz zenék fúziója. Talán legkevésbé sikerül ez akkor, amikor Szokolay Dongó Balázs szinte autentikus módon játszik (pl. Kelj fel, napom), itt az összhang még nem jön létre igazán. Gyönyörű, ritkán hallható hangszíneket fedezhetünk fel Lukács Miklós cimbalmos játékában, elsősorban amikor „szőnyeg” terít a daltalhoz. Dés András és Novák Csaba tartoznak még a 2011-ben alakult Folkside-hoz, szintén nagyszerű zenei teljesítménnyel. Mindent egybevetve remek, érdekes lemezt hallhatunk kiváló szólolistákkal és jó zenekari együttjattékkal. Mind a kilenc számban van valami külön szeretnivaló, valami külön örülnivaló. És hadd dicsérjem meg még a külalakot, a megjelenést is: igényes, szép borító, lepreollószerűen kihajtogató kisérőfüzet. Akár ajándékba, meglepetésnek is ideális választás.

Pödör Eszter

Fonó Budai Zeneház
FA 280-2

HOURIA AÏCHI:
ENAYATE

Algériában napjainkban leginkább a két-három évtizede létrejött raï, a népies, modern popzene hódít, amelyben elektromos hangszereket is használnak. De akadnak még elkötelezett népzeneészek, például a nagyszerű Houria Aïchi énekesnő. Legújabb lemeze kissé rendhagyó, mivel nem az Aurès-hegység népdalkincsét tartalmazza, hanem átdolgozásokat. A tizenegy dalban egykori vagy kortárs algériai énekesnők előtt tiszteleg. Ha csak keveset ismerünk közülük, nem kell szégyenkezniük. Ezek az előadók ugyanis nem futottak be nemzeti vagy nemzetközi karriert, legfeljebb a franciaországi algériai diaszpórában. (Mind emigránsok.) A dalok szövegei felölelik e nők szenvedését és boldogságát, ünnepeit, mindennapjait. Aïchi szimbolikusan ennek az egész népnek az asszonyaival vállal sorsközösséget. Nem próbálja meg utánozni énektechnikájukat, a sajátja épp eléggé kiforrott, hogy azt élvezzük ötven percen át. Zeneesztársai kimagaslóan játszanak a különböző népi hangszereken, és rendhagyó módon a gitár és a zongora is fontos szerephez jut. Az albumnak – talán akusztikus hangzása miatt – van egyfajta nosztalgikus hangulata, hiszen a gyarmati korban is hegedű, banjo, gitár vagy zongora játszott a helyi repertoárt. A modernsége, európai szemlélete abban nyilvánul meg, hogy az átdolgozásokban rafinált zenei megoldásokat alkalmaztak, és jazzes hangszerszólókat is hallhatunk. A lemezen szereplő különböző hangulatú számok közül a negyedik (Nouar) sikerült a legjobban, ebben a kórus és a ney unisono dallamai a dobok ritmusaival és a zongora akkordjaival izgalmas, komplex keveréket alkotnak. Az internetet böngészve magunk is meggyőződhetünk róla, hogy Aïchit Európában is hatalmas tömeg ünnepli, legutóbb például a les Suds á Árles fesztiválon.

Pödör Bálint

Accords Croisés – Karsay és Társa
AC 148

IVA BITTOVÁ

A hegedűs-énekesnő Iva Bittováról még nagyon keveset mondunk, ha azt állítjuk róla, hogy besorolhatatlan. Töretlenül halad egyéni útján, aminek jele, hogy az 1991 óta kiadott két tucat lemez után, most az ECM amerikai leányánál hozott ki szólólemezt – mármint olyat, amin egyedül ő szerepel. Bittová éneke közelebb áll a melódia felmutatásához, mint a dal előadásához, intonációja a beszédet mimeli, miközben nagyon is artisztikus és mélyen muzikális. De nem az éneklet érdekl, vagy nem magában: legfőbb ambíciója művészi pályáján a hegedű és az ének, néha más kísérő hangszer és az ének kettősének, játékának, szerepcseréinek, drámaiságának bemutatása. Érdekes a viszonya a szöveghez is, hiszen Bittová nem a szövegből él, bár ezek döntő részét maga készíti. Egyaránt merít drámai jelenetekből, vagyis hétköznapi párbeszédet stilizált, perspektívába állított, időben kimerevített részleteiből, és lírai szövegekből: itt a harmadik darab például egy Gertude Stein-törödé.

De a legfantasztikusabb számomra, amióta először hallottam a Mediawave-en, hogy zenei ábrázoló művészete el tud szakadni a nyelvi korlátoktól. Nem értem a szöveget, de átélem dalait, és ez a különleges képessége olyan erős, hogy nem csak színpadon, hanem lemezen is érvényesül. Még arra sincs szüksége, hogy fantáziánkat a dalok címeivel indítsa el valamilyen irányba, a lemez csak a „törödékek” sorszáma tartalmazza, címeiket nem is adott neki szerző-előadójuk. Pedig az énekes mostanában legalább annyit tartózkodik az USA-ban, mint hazájában. Csehországban, ezért esetleg lehetett volna dalszerűbb, konvencionálisabb produkciókat várni tőle – de nem. Hamisítatlan, öntörvényű, ugyanolyan izgalmas, és kicsit talán még törekenyebb sugárzó nőiességében, mint volt.

Zipernouszky Kornél

ECM – Hangvető
ECM 2275

ANA MOURA:
DESFADO

Általában roppant nehéz dolguk van azoknak a művészeknek, akik egy nagyon hagyományos zenei műfaj – például az indiai szítárzene, a kubai bolero, a zöld-foki coladeira vagy épp a portugál fado – megújításán fáradoznak, és nem a könnyebb utat, a crossover csábító ígérteit választják. Egyszerre kell újat és unikálisat alkotniuk, s közben rajta kell maradniuk az elődök által évszázadok alatt kitaposott, sokszor mégis igen keskeny ösvényen. Ez a kötéltánc érződik napjaink egyik legkedveltebb fado-énekesnője, Ana Moura új albumán is, amely művészi színvonalát és technikai kivitelezését tekintve kifogástalan. Konceptióját vizsgálva azonban már nem ilyen egyértelmű a kép: a tradicionális fado-trackekhez váltakozó sikerű próbálkozások társulnak, de a Guardian kritikusanak jelzőjét (miszerint a Desfado „szedett-vedett” lenne) azért túlságosan szigorúnak találom. Kiszabott időlegesen elhagyva, Moura Los Angelesben rögzítette ezt a CD-t; Joni Mitchell producere és egykori férje, Larry Klein közreműködésével. Klein patternjei világosan nyomon követhetők az egyes dalokban – a legegyszerűbben persze az A Case of You című Mitchell-feldolgozásban, amely arra tesz kísérletet, hogy portugál kontextusban értelmezze a singer-songwriter kissé idejémtúlt fogalmát. Ennél sokkal kedélyesebb (egyszerre bensőséges és izgalmas) Moura saját szerzeménye, egy angol nyelvű szerelmes dal, a Dream of Fire, amelynek jazzes-popos zongoraszólóját nem kisebb név játssza, mint Herbie Hancock. De a legjobbak a hagyományos fado hangzásvilágát megőrző, Bairro Alto-i éjszakákat idéző számok, mint a címadó dal vagy a Despiu a Saudade. A kérdés ezek után továbbra is az: milyen mértékben, milyen eszközökkel szabad és érdemes kísérletezni?

Retkes Áttila

Universal Music Portugal
06025 372 28584

Az Erkel Színház hangjai

2013 jelentős éve a magyar operajátszásnak, mivel sokévi vajúdas után végre megszületett a döntés, amely az oktan rombolás helyett az Erkel Színház felélesztését tűzte ki célul. Ugyan a Gramofon hasábjain inkább hangtechnikai kérdésekkel foglalkozunk, de mivel ez a színház mindenkor készséggel adott otthont a rádióközvetítéseknek, hangfelvételeknek, így ennek okán most – szokott témáink fonalát megszakítva – alábbi írásunkkal az ismét megnyíló Erkelt köszöntjük.

❖ Ujházy László

Amikor 1637-ben, Velencében megépült az első olyan színház, mely már a korabeli operajátszás igényét vette figyelembe, s ezt követően Itáliában, majd később Európaszerte egyre-másra épültek a pompásabbnál pompásabb operaházak, akkor ezzel szinte évszázadokra „szabványossá” vált az a páholyos elrendezés, mely meghatározta azok felépítését, és ezzel akusztikai sajátosságait. A nézőtér földszinti részét fél karéjban (leginkább harang vagy patkó formában) közrefogó több emeletnyi páholyos jelentős akusztikai csillapítást hozott létre. Ráadásul kezdetben a földszinten csak állóhelyek voltak, így ott lényegesen többen fértek el ahhoz képest, mint amit a későbbiekben odahelyezett pad- vagy széksorok megengedtek. Így az öltözők erőteljesebb hangnyelvése csak tovább fokozta a hangtér visszafogottságát. Míg a korai hangversenytermek – néhány kivételtől eltekintve – inkább puritán építmények voltak, addig az operaházak már kezdettől fogva építészeti remek, melyek díszes külső és belső kialakítása a nézőtérrel át a színpadon elhelyezett pazar díszletekkel folytatódott.

Építészeti és akusztikai előzmények

A páholyfülkék építésében persze nem volt akusztikai tudatosság, a cél lényegében az volt, hogy úgy növeljék a befogadóképességet, hogy akik az előadás alatt bármely indíttatásból vissza szeretnének vonulni, azok meglelhessék az ennek megfelelő intim környezetet. Sőt, később egyes esetekben éppen erkölcsi okokból vált szükségessé a fülkék közötti válaszfalak elbontása. Bár a színpadtechnikával ekkor már tudatosan foglalkoztak, az akusztikával annál kevésbé, azt azért mégsem jelenthetjük ki, hogy az építésszek teljesen érzéketlenek lettek volna az akusztikai kérdések iránt.

Jóval később Garnier is leírta visszaemlékezésében, hogy a Párizsi Nagyopera tervezésekor kereste az akusztikai vezérfonalakat, csak semmit sem talált. Munkáját a „becsukott szemű akrobatához” hasonlította, ám neki sikerült elkapnia a labdát, mert szép és jó akusztikájú operaházat tervezett. Létezett tehát az akusztikával kapcsolatos érzékenység, ám a mai értelemben vett szakmai válaszok nélkül. Szerencsére ezekben az erősen csillapított terekben súlyos

akusztikai hibák nem léphettek fel, a közönség pedig sokkal jobban kedvelte ezt a visszafogottabb hangzást, mint a zengést. Erre az akusztikára egyébként jellemző, hogy utó-zengési idejét tekintve átmenetet képvisel a prózai alkalmazás miatt erősen csillapított színházak és a levegősebb hangzású hangversenytermek között. A szép hangzás és a jó szövegérthetőség között teremődik meg tehát az egyensúly, ami persze nem adódik könnyen, hiszen egy lassan hömpölygő szoprán ária levegős hangzását kellene ötvözni egy Rossini-opera bravúrosan „hadarós”, inkább analitikus környezetet igénylő duettjeivel.

Wagner operaháza

A páholyfülkés operaházak sorát megtörő épületek között a legjelentősebb és mind akusztikai, mind pszichoakusztikai szempontból jelentős építmény Wagner operaháza Bayreuthban. Wagner a páholyosok helyett visszatért az antik amfiteátrumok elrendezéséhez: erőteljesen emelkedő nézőtérnek szinte valamennyi helyére közvetlenül eljut a színpadi énekhang, ami az operáinál elengedhetetlen jó szövegértést biztosítja, míg hatalmas zenekara a színpad alatt nyugodtan „kitombolhatja magát”, mert hangja csak egy viszonylag keskeny nyíláson át kijutva és a mennyezetről visszaverődve éri el a hallgatót. Egy mai szemléletű közigazgató korabeli őse nyilván feltette volna a kérdést: „Herr Wagner, ha maga lehalkítja a hatalmas zenekarát, akkor miért nem alkalmaz inkább egy sokkal kisebb létszámú kamarazenekart, nem a színpad alatt, hanem a szokásos zenekari árokban, esetleg a színpadon? Sokkal alacsonyabb költséggel megúszná az előadásokat.” Wagner azonban értett a pszichoakusztikához, tudta, hogy másképpen szól egy lehalkított nagyzenekar tömörsége, mint egy teljes erőbedobással játszó kamarazenekar karcsú hangzása. Mára a tudomány is kiderítette, hogy a hangosság nagyon bonyolult kérdés, hiszen egy lehalkított fortissimón is érezzük az előadás valóságos dinamikus szintjét, a mesterségesen felerősített pianissimót pedig továbbra is pianissimónak érezzük. A hangosság, a tömör hangzás nemcsak decibel, hanem artikuláció kérdése is.

Wagner színháza belső kialakítását illetően is sokkal puritánabb volt, mint a kor színházai általában, s ennek

is köszönhetően utözengési ideje nagyobb: megközelítően 1,5 másodperc, szemben a páholysoros operaházak 1,2 másodperc körüli utözengésével.

Az Erkel Színház megépítése

Az 1911-ben megnyílt Erkel Színház (korábbi elnevezései szerint Népopera, Városi Színház, de az egyszerűség szempontjából itt használjuk mai elnevezését), ugyancsak szakított a hagyományos építészeti megoldásokkal, s 17 000 köbméteres légtérrel ebben az időben a világ egyik legnagyobb operaháza volt. (A számontartott jelentős operaházak között csak a Metropolitan (19 500 m³) és Buenos Airesben a Teatro Colon (20 550 m³) előzte meg, ám az adatokból jól látható a kb. azonos nagyságrend. Ez a tény már önmagában is figyelmet érdemel!

Jóllehet 1900-ban, Clement Sabine kutatásainak köszönhetően már megjelent az akusztikai tervezés, melynek eredményként épült fel a máig kitűnő akusztikájú Symphony Hall Bostonban, de ez még nem jelentette azt, hogy az akusztikai tervezés általános gyakorlattá vált, így még évtizedeken át épültek akusztikai tervezés nélküli termek, vagy ami talán még ennél is rosszabb: akusztikai tévtanok alapján épült zenei célú helyszínek. Gyakori hiba volt, hogy a színpaddal (pódiummal) szemközi hátsó falfelületről a színpadra jelentős késéssel visszaérkező hang (ezt már nyugodtan visszhangnak is nevezhetjük), az előadókat nagyon zavarta. A késés a nagyobb teremméretekből adódott, s értéke már meghaladta azt a kritikus időt, melyen belül az idegpályák még regenerálódnak, s tudatunkban ekkor már különválnak az éppén megszólaltatott és a hátsó falakról késve visszaérkező hang. A 20. századi termeknek ez tipikus hibája, hiszen pl. az 1901-ben épült müncheni Prinzregentheater vagy a később épült eredeti Pleyel terem nagyrészt csupasz nézőtéri hátfala miatt ugyancsak az Erkelhez hasonló akusztikai hibával rendelkezett. Wagnernek Bayreuthban ebből a szempontból szerencséje volt, mivel az uralkodó ragaszkodott egy hátsó páholysorhoz, s ez a színpadról beérkező hangokat felemésztette, emellett színháza is jóval kisebb volt (10 300 m³).

Az Erkel elődje az akusztikai hiba ellenére működött, az előadások szempontjából sikerrel, a pénzügyek szempontjából viszont annál kevésbé. A koncepció értelmében ugyanis olykor teljes külföldi társulatokat hívtak meg vendégjátékra, s ennek költségei annyira aránytalanok voltak, hogy ötévi működés után a fővárosnak át kellett vennie a színházat. Az akusztikai hiba ettől természetesen megmaradt, a legendák szerint olykor nagy hírességek (pl. Amelita Galli-Curci) bukását is okozva.

Az akusztikai korrekció

Az Erkel Színház 1951-ben történt átépítésekor elkerülhetetlen volt az akusztika javítása. Ekkor már a teremakusztika hazánkban is virágzó tudományág volt, kitűnő szakemberek fémjelzik ezt a korszakot, közöttük is első-

sorban Tarnóczy Tamás tanár úrral, aki az akusztikai korrekciót tervezte és irányította.

A korrekció során a színpaddal szemközi hátsó fal új kialakítást kapott, melynek felülete úgy törte meg a beérkező hangokat, hogy az ne jusson vissza a színpadra, ugyanakkor egyben javítsa az erkély hangellátását. De talán legjobb, ha magát Tarnóczy tanár urat idézzük, aki később e munkáról ezt írta: „Akusztikailag négy szempontot tartottunk szem előtt: a visszhangok teljes megszüntetését, az utözengési idő növelését, a diffuzitás fokozását és a hangenergia-sűrűség megnövelését a színház hátsó soraiban. A visszhangok valóban megszűntek, az utözengési időt azonban csak mérsékelten lehetett növelni. Nagyon eredményes megoldásnak bizonyult a diffuzitást fokozó cikk-cakkos falkiképzés (ezt azóta külföldön is többször vették mintának), és végül az erkélyen átlagban 9 dB-lel, a földszint hátsó soraiban 6 dB-lel növekedett a hangenergia-sűrűség. Ez elsősorban a színpad elé épített hatalmas hangvetőnek köszönhető.”

E gondolatokhoz magyarázatul: a diffuzitás egyenletes hangeloszlást jelent, vagyis azt a követelményt, hogy a nézőtér egyes pontjain ne legyenek kiugróan hangos és halk területek. A színpadi hangvető pedig az a gondosan megtervezett hatalmas „tölcsér”, amely, segítve az énekhang „kiteljesedését”, akusztikai átmenetet képez a színpad és a nézőtér között. Az utözengési idő, amely az alakítás nyomán 1,45 másodperc lett, nagyon jó érték az operajáték szempontjából, hangversenyteremként azonban inkább csillapítottabb, analitikus megszólalást eredményez. Talán egy kérdés maradt megoldatlan: a túl alacsony színpadnyílás, amely nem kedvez távolabbi síkjában megszólaló énekeseknek vagy hangverseny esetében a hangszereknek. Összességében azonban a színház akusztikája igen jónak mondható.

Egyébként mivel utözengési ideje a zenekari koncertek esetén elvárható mértéket is megközelíti, ennek köszönhetően az Erkel olykor e műfajnak is sikeresen adott otthont. Emlékeztet, hogy pl. Doráti Antal egy zenekari főpróbán – miután több helyről hallgatva is alaposan megvizsgálta a termet – azt akusztikai szempontból nagyon jónak találta. Talán ezért is érthetetlen, hogy a Magyar Színháztörténeti Lexikon (1994) „Erkel Színház” címszavában ezt olvashatjuk: „...az itt repertoáron szereplő darabokat a kielégítő akusztikai és színpadtechnikai feltételek hiánya miatt nem lehet megfelelő akusztikai körülmények között, szcenikailag igényesen színpadra állítani”. Az akusztikát illetően ez félreértés, amely azonban jól példázza, hogy ha valaminek (vagy valakinek) a rossz híre elterjed, akkor sajnos abból már nehezen lesz megtisztulás. Különösen is érvényes ez az akusztika tudományára, melyhez (az akusztikusok kivételével) mindenki úgy érzi, hogy nagyon ért.

A Magyar Rádió az Erkel Színházban

A Magyar Rádió – korábbi értékmegőrző tevékenységének megfelelően – szinte megalakulása óta valamennyi fontosabb zenei eseményt rögzítette, vagy közvetítette. Budapesti

Az Erkel Színház (akkori nevén: Népopera) látványterve 1911-ből

viszonylatban ez elsősorban a Zeneakadémiát, az Operaházat, a Vigadót és az Erkel színházat jelentette. Az 1950-es években az Erkelben a nézőtér mögötti páholsor egyikében már kiépített közvetítőfülke állt rendelkezésre, a színpad, a zenekari árok valamint a padlás felé „bekábelezett” keverőasztallal, hangszórával, de sajnos még csak mono üzemben. Rögzítő eszköz nem volt a fülkében, mert maga a felvétel „postai kábelén” keresztül – kezdetben lakklemezre, majd magnetofonszalagra – a Bródy Sándor utcai színház valamelyik rögzítő helyiségében történt. E kábelek ún. „zenei minőségűek” voltak, ami azt jelentette, hogy a szó-kásos telefonvonalakhoz képest lényegesen jobb volt a minőségük. Ennek a megoldásnak nagy hagyományai voltak: Budapesten a Rádió már 1936-ban 44 helyszínről állandóra kiépített kábelben bonyolította le a közvetítéseket. A fülkét kettős üveglapok választotta el a nézőtértől, hogy a hangszórá a hátsó sorokat ne zavarja, miközben jó ráte-kintést tett lehetővé a színpad felé. Ahhoz a megoldáshoz hasonlóan, ahogyan az Operaházból már 1927 óta mentek a közvetítések, az Erkelben is két mikrofon került a színpad elülső szélére, kettő a karmester jobb és bal oldalán a zenekari árokba, míg egy további „térmikrofon” a közönség első sorai fölött befűgészve a tapsot érzékelte. Ez utóbbit a közvetítések előtt a padlásról kellett leengedni, majd az előadás után felhúzni, s ilyenkor a padlás a keskeny pallóival, homályos világításával igazi élményt jelentett a „kábeleseknek”, miközben odafönn még a régi Népopera eredeti színpadnyílásának mosolygó és szomorkás maszkja is figyelte a rádiósok tevékenységét.

A színpadi mikrofonok akkor még nem a mai miniatűr szerkezetek voltak. Jól emlékszem, hogy amikor hangmér-nökként éppen egy Lammermoori Luciát közvetítettünk, már az első felvonás elején a függöny olyan hévvel ment szét, hogy az egyik színpadi mikrofont feldöntötte. Nem láttam, hogy melyik szereplő (én Radnai Györgyre gya-nakszom) a lábával csakhamar olyan észrevétlenül állította talpra a mikrofont, hogy a közvetítés rendben megtörtént. Ez az eset is bizonyítja azt a nagyon baráti kapcsolatot, amely a művészek és a Rádió között abban az időben fenn-állt. A rádiós munkára egyéb „veszélyek” is leselkedtek, mivel a közvetítő fülkét az előadások alatti félhomályban – hiszen sötétben minden ajtó fekete – a szorult helyzetben levő nézők időnként összetévesztették a közeli illemhelyekkel, s ilyenkor az ott tevékenykedő rádiósok bizarr jelene-

teknek lehettek tanúi mindaddig, amíg a hangszórá felhangosítva nem jelezték, hogy itt más tevékenység folyik. Akár az opera előadásokat, akár a hangversenyeket tekintjük, az Erkel a Magyar Rádió egyik fontos „stúdió-jaként” működött, így pl. 1943-ban az akkor még csak 43 tagú Rádiózenekar első nyilvános hangversenyét is itt tar-totta, Dohnányi Ernő vezényletével. Később a Rádió olykor még a monstre könnyűzenei előadásokat is itt rendezte. Nagy légtére, akusztikája kedvező környezetet biztosított a felvételek készítéséhez, bár az előadások alkalmával a szük-séges mikrofonok elhelyezése itt korántsem volt olyan könnyű, mint a stúdiókban. A sztereó korszak beköszönté-vel a régi mono fülke megszűnt, hiszen kis mérete miatt nem volt megfelelően „sztereóítható”, s helyette a továb-biakban csupán egy „bemondói páholy” állt a Rádió ren-delkezésére. A közvetítések már esetenkénti kiépítéssel, sztereó közvetítőkocsi segítségével történtek és remélhetőleg történnek a jövőben is – bár a jövő nem elsősorban műszaki kérdés.

Záró gondolatok

Ha a Rákóczi úton elindulunk az Astoriától, már a sarkon emléktábla jelzi az egykor itt állt s 1840-től „Nemzetiként” tisztelt színházat, amelynek helyén hanyattatott történe-tének méltatlan lezárásaként most irodaház emelkedik. Mit mondana szegény Grassalkovich Antal, aki a telket a magyar játékszín számára azzal a feltétellel ajándékozta oda, hogy „se el ne adassék, se más célra ne fordíttassék”. Né-hány sarokkal odébb, a Blaha Lujza téren egy újabb emlék-oszlop, mely az emberi butaság által felrobbantott egykori „Nemzetinek” állít emléket. E rombolást (a korábbi ter-minológia szerint finomítva: „lebontást”) – bár akkor „ész-érvekkel” kitűnően megindokolták – ma már eléggé egyér-telműen elítéljük. E rombolás arra mindenesetre jó volt, hogy az EMKE oldaláról áttekintve zavartalanul gyönyör-ködhessünk a Corvin áruház és társai építészeti megol-datlanságában. Szerencse, hogy ha majd utódaink tovább sétálnak a Keleti felé, néhány sarok után jobbra kanyarod-va már nem emléktáblára, hanem reményeink szerint egy virágzó színházra bukkannak. Pedig évekkkel ezelőtt ugyan-csak gyűltek a viharfelhők felette. Amikor felröppent a rémhír: az Erkel életveszélyes, le kell bontani – bár magya-rázat mindig van –, sokunknak már akkor is gyanús volt: mi állhat emögött? A választ persze nem nehéz kitalálni, ám kerüljük el a sajtópert, így ne is írjuk le, ehelyett inkább annak örüljünk, hogy a magyar zenekultúra egyik szenté-lyét sikerült megmenteni. Lehet persze, hogy építészeti szempontból túlságosan eklektikus, lehet, hogy nem is olyan szép, de – sok kulturális épületünkhöz hasonlóan – ez sem egy malterrel összekötött, a beázás ellen megfelelően fedett téglahalmaz, hanem a magyar operakultúra egyik tiszteletet érdemlő szentélye. Köszönet tehát az egykori építőknak, az átépítőknak és mindazoknak, akik a barbár pusztulástól megmentették, s e sorok megjelenésekor is épp ezen fáradoznak. ■

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene, a jazz és a népzene iránt érdeklődők lehető legszélesebb taborát. Ezért is fontos számunkra, hogy a Gramofon – terjesztési hálózatokon, illetve egyedi boltokon keresztül – az egész országban elérhető legyen. Az alábbiakban felsoroljuk lapunk terjesztési pontjait.

BUDAPESTI ZENEMŰBOLTOK

- Budapest Music Center – Bp. IX., Mátyás utca 8.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell utca 1.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.

LAPKER – BUDAPEST

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Inmedio 1025 Budapest, Lövőház u. 1–5. – Mammut II.
- Inmedio 1026 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 121. – Budagyöngye
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Relay 1052 Budapest, Deák Ferenc tér – aluljáró
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1082 Budapest, Corvin, Futó u. 37–45.
- Inmedio 1087 Budapest, Kerepesi út 9. – Aréna Pláza
- Inmedio 1106 Budapest, Örs Vezér tér 25/A – Árkád II.
- Inmedio Allee 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pályaudvar – metró
- Press Spot Kft. 1123 Budapest, Alkotás u. 53. – MOM Park
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd I.)
- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér 2/B – Érkezés
- HUB 1185 Budapest, Liszt Ferenc Repülőtér Skycourt

LAPKER – VIDÉK

- Inmedio 2040 Budaörs, Sport u. 2. – Auchan
- Cora 2045 Törökbálint, Torbágy út 1. B/420.
- Városi Könyvtár 2100 Gödöllő, Dózsa Gy. út 8.
- Inmedio 2400 Dunaújváros, Dózsa György út 56.
- Relay 2890 Tata, Váralja út 5. – Volán
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 3532 Miskolc, József A. út 87. – Auchan

- 3963 Karcsa, Postahivatal
- Inmedio 3980 Sátoraljaújhely, Rákóczi út 10.
- Inmedio 4026 Debrecen, Péterfia u. 18. – Debrecen Pláza
- Inmedio 4400 Nyíregyháza, Szegfű u. 75. – Nyíregyháza Pláza
- Relay 5000 Szolnok, Gárdonyi u. 2. – Vasútállomás 1.
- Inmedio-TESCO 5900 Orosháza, Vásárhelyi út 23/a
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged Kárász, Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Pályaudvar
- Inmedio 6724 Szeged Árkád, Londoni krt. 3.
- Inmedio 7400 Kaposvár, Berzsenyi u. 1–3. – Kaposvár Pláza
- Inmedio 7621 Pécs, Bajcsy u. 11. – Árkád
- Tabak & News 7621 Pécs, Irgalmasok u. 5.
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Palotai út 1. – Alba Pláza
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 19.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa, Európa Tanács u. 2. – Nagykanizsa Pláza
- Inmedio 9400 Sopron, Széchenyi tér
- Relay 9700 Szombathely, MÁV Csarnok

VIDÉKI KÖNYV- ÉS HANGLEMEZBOLTOK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Nkft. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2. Miskolci Könyvpavilon – 6721 Szeged, Bartók Béla tér
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/F

GRAMOFON Klasszikus és Jazz

Olvasson tovább!

- koncertek
- fesztiválok
- interjúk
- kritikák
- hírek

A klasszikus zene és a jazz internetes folyóirata: www.gramofon.hu

Az E.ON bemutatja:

VeszprémFest

Július 16-20.

Premium Music Festival

2013

veszpremfest.hu

július 16.

**Diana
Krall**

július 19.

The **Nigel
Kennedy**
Quintet

jegymester.hu

július 17.

**Marcus
Miller**

július 20.

**Craig
David**

július 18.

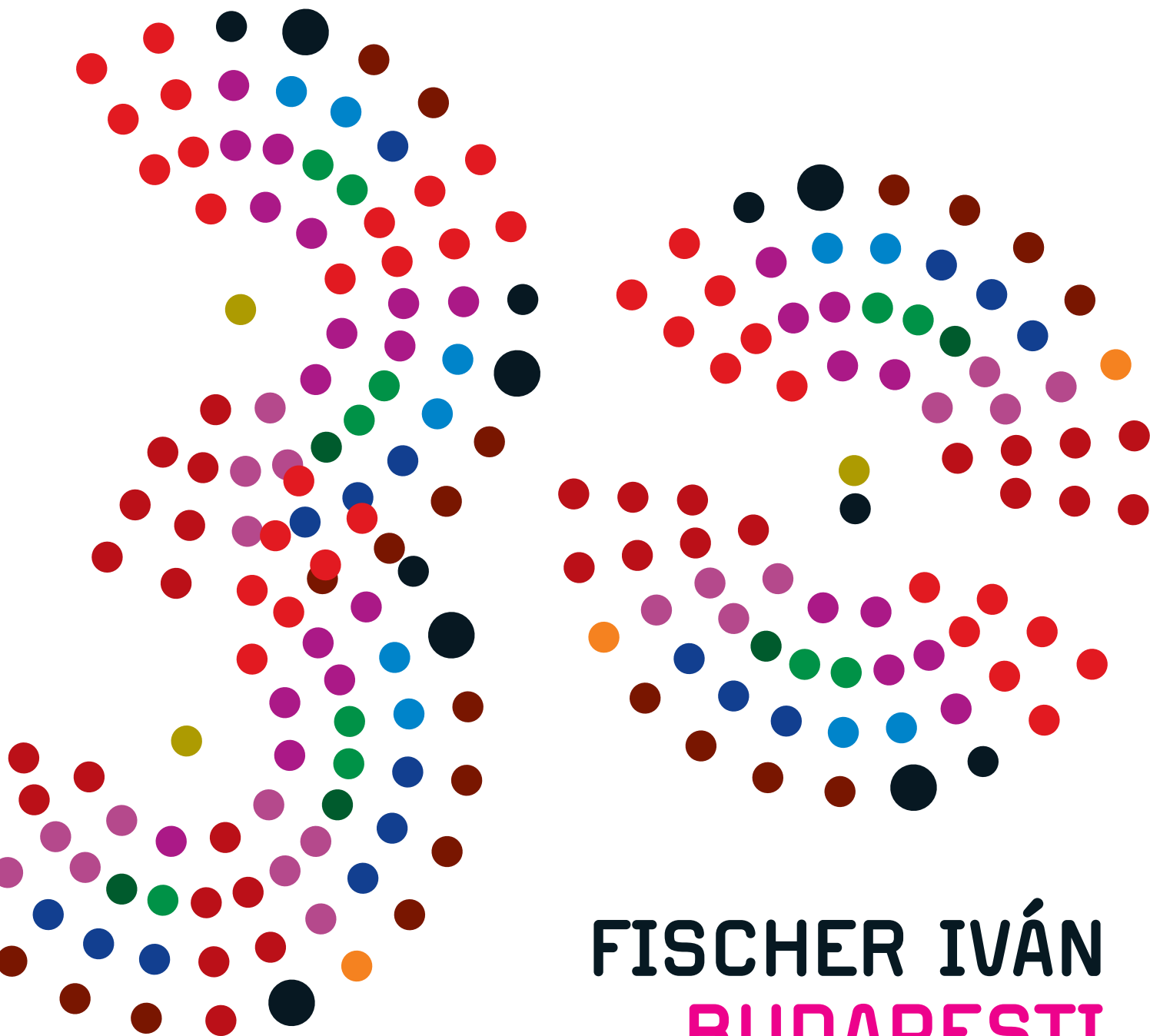
**Paco
de Lucía**

Már kezdetek óta a VeszprémFest kiemelkedő támogatója

e-on

FISCHER IVÁN
BUDAPESTI
FESZTIVÁLZENEKAR
BÉRLETEK
MÁR KAPHATÓK

2013-14 JUBILEUMI ÉVAD

WWW.BFZ.HU